

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

AKTUALNE NAUKOWE PROBLEMY
ROZPATRZENIE, DECYZJA, PRAKTYKA

Gdańsk

30.03.2016 - 31.03.2016

СБОРНИК
НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

АКТУАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ПРОБЛЕМЫ.
РАССМОТРЕНИЕ, РЕШЕНИЕ,
ПРАКТИКА.

Гданьск

30.03.2016 - 31.03.2016

U.D.C. 72+7+7.072+61+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka. " (30.03.2016 - 31.03.2016) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. - 88 str.

ISBN: 978-83-65207-74-6

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązującym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2016

ISBN: 978-83-65207-74-6

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

A. Murza, (Zastępca Przewodniczącego), MBA, **Ukraina**;

E. Ageev, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, **Россия**;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, **Россия**;

A. Kasprzyk, dr, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu, **Polska**;

L. Nechaeva, dr, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, **Ukraina**;

A. Odrzywolska-Kidawa, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

M. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, **Россия**;

V. Podobed, dr, **Belarus**;

S. Seregina, independent trainer and consultant, **Netherlands**;

A. Tsimayeu, dr, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, **Belarus**.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

B. Куц, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, **Россия**;

J. Kaluža, dr. hab, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

P. Латынов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), **Россия**;

J. Rotko, dr. hab, profesor, Instytut Nauk Prawnych PAN, **Polska**;

T. Szulc, dr. hab, profesor, Uniwersytet Łódzki, **Polska**;

E. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, **Россия**.

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ

**SEKCJA 1. ARCHITEKTURA. BUDOWNICTWO.
(АРХИТЕКТУРА. СТРОИТЕЛЬСТВО.)**

- 1. Мачулин Л.И. 7
ГОРОД И ГОСУДАРСТВО: БУДУЩЕЕ В ПРОШЛОМ**
- 2. Кузнецова І.О., Зобіна О. С. 11
ФОРМОТВОРНІ ЧИННИКИ ДЛЯ СВІТИЛЬНИКІВ В КОНТЕКСТІ ЇХ
ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ**

SEKCJA 3. NAUK BIOLOGICZNYCH.(БИОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ)

- 3. Васильева М.М., Макаревич Т.Г..... 17
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПОЗИТНОГО БИОСОРБЕНТА ДЛЯ
ОЧИСТКИ ПРОМЫШЛЕННЫХ СТОЧНЫХ ВОД**
- 4. Ковальская Е.В., Хмельницкая Н.Л. 22
ВЛИЯНИЕ МИНЕРАЛЬНЫХ УДОБРЕНИЙ И ПЕСТИЦИДОВ НА ЗА-
СОЛЕНИЯ ПОЧВ И МИНЕРАЛИЗАЦИЮ ГРУНТОВЫХ ВОД**
- 5. Tsvetkova N., Saranenko II 32
THEIMPORTANCEOFEDUCATIONALDISCIPLINE“ENVIRONMENTAL
STANDARDS AND SERTIFICATION” IN THE PREPARATION OF
MASTER OF ECOLOGY**

SEKCJA 5. GEOGRAFICZNY NAUKI(ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ НАУКИ)

- 6. Прохорова Л.А., Садова Т.О. 34
ЕКОЛОГО – ГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПОЛОГІВСЬКО-
ГО РОДОВИЩА**

SEKSCJA 7. JOURNALISM.(ЖУРНАЛИСТИКА)

7. Сухенко І.М., Некрасова А. 37
«ЕЛЕКТРОННА ЄВРОПА»: ТРАНЗИТИВНІ ПРОЦЕСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ МЕДІА
8. Сухенко І.М., Квашина К. 40
КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ У ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ: ІСПАНСЬКИЙ ДОСВІД
9. Федчишин С.І. 42
МІКРОБЛОГ ЯК НОВА ПЛАТФОРМА ДЛЯ КОМУНІКАЦІЇ

SEKSCJA 8. ART (ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ)

10. Меньшенина А. В. 45
ТВОРЧЕСТВО И. Е. РЕПИНА В ИМЕНИИ ЗДРАВНЕВО 1892-1900.
11. Строкаль А. 47
МОТИВ ДЗЕРКАЛА В МИСТЕЦТВІ
12. Martynuk T. 50
SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL ACTIVITY OF NADEZHDA GORYUKHINA IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN MUSICAL CULTURE
13. Чергеев А.А. 57
ДИРИЖЕРСКОЕ ИСКУССТВО В КОНТЕКСТЕ СТАНОВЛЕНИЯ ЛИЧНОСТИ ПЕДАГОГА-МУЗЫКАНТА
14. Назаренко І. М., Ніколенко В.М. 62
ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ФОРМУВАННЯМ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ГАЛУЗІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ДОЗВІЛЛЯ
15. Вакуленко О.В. 67
ЕВОЛЮЦІЯ ВЕБ-ДИЗАЙНУ. ЕТАПИ І ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ

SEKCJA 12. NAUK MEDYCZNYCH. (МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ)

16. Винокурова О.М., Покришко А.О., Анциферова Н.В. 71
ДИНАМІЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЛІПІДНОГО ОБМІНУ У ХВОРИХ НА ГЕПАТИТ В ТА ЙОГО НАСЛІДКИ
17. Козирев А.В., Ігнатова Т.О. 74
ЗАСТОСУВАННЯ ПРИКЛАДНОГО НАПРАВЛЕННЯ УШУ «ВІНЧУНЬ» У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ ПРИ ОСТЕОХОНДРОЗІ ШИЙНОГО ВІДДІЛУ ХРЕБТА
18. Коцур Н.І. 78
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ШКОЛИ
19. Мезенцев Д.О. 82
ПРИМЕНЕНИЕ ДЕСМОДИУМА КАНАДСКОГО СОРТА PERSEI В ЛЕЧЕНИИ ОФТАЛЬМОГЕРПЕСА

SEKCJA 28. TURYSTYKA. (ТУРИЗМ)

20. Tovmasyan G.R. 84
ARMENIAN GASTRONOMY AND TOURISM

SEKCJA 1. ARCHITEKTURA. BUDOWNICTWO.
(АРХИТЕКТУРА. СТРОИТЕЛЬСТВО.)

ПОД- СЕКЦИЯ 1. Архитектура зданий и сооружений.

Мачулин Л.И.

PhD

Харьковская государственная
академия дизайна и искусств

ГОРОД И ГОСУДАРСТВО: БУДУЩЕЕ В ПРОШЛОМ

Аннотация. *Образы пространства и времени, сформированные национальными государствами в промышленную эпоху, претерпевают в цифровой эпохе существенную трансформацию. Вероятно, в будущем изменится не только понятие «город» и его определение – «polis» (греч.) или «civitas» (латин.). Анализируя публикации о будущем городских поселений, автор приходит к выводу о тенденции к смене роли города в общественном развитии. Современное городское население прошло период воспитания демократией и теперь готовится самостоятельно управлять своим жизненным (проживаемым) пространством (lived). Демонстрация права городских жителей на участие и на владение lived означает только одно: право национальных государств на свои города заканчивается. На качественно новом витке общественного развития ведущую роль снова будут играть городские образования (конурбации, агломерации, мегаполисы, гиганполисы), как когда-то города-государства.*

Ключевые слова: город, конурбации, агломерации, мегаполисы, гиганполисы, национальные государства, городское пространство, «проживаемое пространство».

Machulin L.I.,

PhD, Kharkiv State Academy of Design and Art.

A CITY AND STATE: FUTURE IN THE PAST.

Abstract. Being created by national states in the industrial era, the images of space and time has been undergoing a significant transformation in the digital age. Probably in future not only the concept “city” with its definition “polis” (from Greek) or “civitas” (from Latin) will change. Having analysed publications on future of urban settlements, the author concludes that there is a tendency of changing the role of a city in the society’s development. Modern urban population has gone through the period of upbringing by democracy, and now is getting ready to rule in their lived space on their own. City dwellers demonstrate their right to participate and own their lived space and it means the only thing, namely the right of national states for their cities is coming to end. On the new orbit of the society’s development it is urban entities such as conurbations, agglomerations, metropolises, and gigapolises which will again play the leading role as it did city-states long time ago.

Key words: city, conurbations, agglomerations, metropolises, gigapolises, national states, urban environment, “lived space”.

Город, как вид коллективного поселения, существует около четырёх тысяч лет. Научным объектом исследований стал только в последние сто пятьдесят лет. Это – аксиома тех, кто занимается городской проблематикой. Между тем, функции города в сочинении Платона «Государство» обосновывались теоретически более двух тысяч лет назад. А всего пять столетий назад философы в своих трудах создавали город будущего. Так значит науке о городе не сто пятьдесят лет?

За две тысячи лет численность городского населения превысила 51% (2011) и продолжает расти. Бесстрастная статистика утверждает, что к 2030 году 60% роста валового дохода на душу населения будет производиться всего в 500 городах с населением свыше полутора миллионов человек. Что стоит за этими цифрами, к чему должно готовиться человечество?

Уже сейчас медиа констатируют: город в цифровую эпоху значительно отличается от города капиталистического общества. Со сменой городского образа жизни, вызванного четвертой промышленной революцией, происходят изменения в городских общинах – и это закономерно. Но дело не столько в том, что теоретики-урбанисты, такие как Анри Лефевр (Henri Lefebvre), Эдвард Соджа (Edward Soja) и другие, вводят в городского человека новое пространство – так называемое проживаемое пространство (lived), как будто до цифровой эпохи они не пропускали через себя «реальное» и «воображаемое» пространства. Вопрос звучит более серьезно: что изменилось во владении этим (городским) пространством?

На постановку такого вопроса дают основание многочисленные публикации по затронутой теме в мировых медиа. Ханнес Штайн (Hannes Stein, Die Welt) даже вводит новое понятие «статистический тренд» – это массовое бегство в гигантские города. К 2050 году 80% жителей планеты будут проживать в городах, а первая десятка лидеров будет выглядеть так: Токио, Мумбаи, Лагос, Дакка, Сан-Паулу, Карачи, Мехико, Нью-Йорк, Джакарта, Калькутта. [1]

Чарльз Монтгомери (Charles Montgomery) считает, что город будущего обязательно будет прекрасным. [2] Для этого достаточно изменить жизнь при помощи городского планирования. Но не только архитектурного. «Рецепт» городского счастья состоит, по его убеждению, из шести частей: радости, здоровья, свободы, жизнестойкости, справедливости и социальных связей, которые городские власти должны планировать и реализовывать. Потому что счастье гораздо в большей степени зависит от опыта, а не от материальных вещей.

Возможно, он и прав – ведь в 2050-м году городских жителей будет около 6,5 миллиарда человек, а это почти всё нынешнее население Земли. И если сконцентрированное в нескольких сотнях городов, скоммутированное цифровыми технологиями городское население не будет счастливым, то последствия его недовольства могут быть катастрофическими.

Именно поэтому нынешние мэры-лидеры учатся решать и упреждать проблемы, связанные с городской цивилизацией: нехваткой жилья, утилизацией отходов, нехватка чистой воды, вопросы дорожного движения и безопасности жизни. Мэр Лондона Борис Джонсон (Boris Johnson) — «полезный для города плагиатор» выискивает по всему миру полезные для городской жизни идеи и переносит их в британскую столицу. К примеру, «велосипеды Бориса» — схема проката велосипедов, изобретенная во Франции и скопированная более чем в 600 городах. [3]

В Китае, в дельте реки Янцзы впервые в мире рождается гигаполис. На территории примерно 300 на 200 километров рядом с такими мегаполисами как Шанхай, Ханджоу и Нантинь (Нанкин) выросли еще 20 крупных городов с населением свыше 3 миллиона человек. В результате городское население превысило 100 миллионов человек, а валовой внутренний продукт (ВВП) — \$1 трлн. [4] Такой результат стал возможным благодаря тому, что последние десять лет государство системно создавало транспортную инфраструктуру. Её ключевым элементом стала сеть скоростных железных дорог, соединяющие три мегаполиса региона — Шанхай, Нантинь и Ханджоу. Время в пути между любой парой городов теперь составляет один-два часа – немногим более, чем тратит среднестатистический житель Москвы или Нью-Йорка, чтобы добраться до работы.

Вероятно, в будущем изменится не только понятие «город» и его определение – «polis» (греч.) или «civitas» (латин.). В приведенных для примера публикациях по-разному именуется будущие городские поселения: конурбация, агломерация, мегаполис, гигаполис и др. Но суть не в названии, а в той роли, которую они готовятся играть.

Авторы публикаций констатируют:

1. В контексте глобализации, бизнес всё активнее разрабатывает стратегии для городов, а не для стран. Города менее бюрократизированы и более заинтересованы в торговле, а не в войне.
2. Центрами инноваций в странах с развивающейся экономикой становятся мегаполисы. При этом они не выносят уже освоенное производство в специализированные города, как это было принято.
3. Города напрямую, минуя центральную власть, выходят на фондовые рынки, для привлечения средств на свои гигантские инфраструктурные расходы. Кредитный рейтинг у городов бывает заметно лучше, чем у многих международных концернов и даже у целых стран.
4. Города все чаще присоединяются к международным сетям — таким, как коалиция C40 для борьбы с глобальным потеплением и делают это намного эффективнее и оперативнее, чем национальные правительства.
5. Мэры и городские лидеры на фоне слабеющей веры в национальные правительства всё чаще оказываются на высших государственных должностях.

Вывод. Несмотря на тот факт, что основы цивилизации заложило городское поселение (polis, civitas), современный миропорядок сформировали национальные государства, рожденные в промышленном обществе. «Это было «абстрактное пространство» государственной власти над людьми, которые были в нем чужими».[5] Между тем, тенденции мировой урбанизации свидетельствуют, что присвоенные с помощью силы национальными государствами образы пространства и времени перестают работать в цифровой эпохе. Современное городское население прошло период воспитания демократией и теперь готовится самостоятельно управлять своим жизненным (проживаемым) пространством (lived). Демонстрация права городских жителей на участие и на владение lived означает только одно: право национальных государств на свои города заканчивается.

Список литературы

1. Hannes Stein. Das Jahrhundert der mächtigen Megacities. — Режим доступа: //

- <http://www.welt.de/debatte/kommentare/article121641340/Das-Jahrhundert-der-maechtigen-Megacitys.html>
2. Charles Montgomery. *Happy City: Transforming Our Lives Through Urban Design*. New York, 2013. 236 s.
 3. Mathieu Lefevre. The mighty metropolises. February 2015, Volume 71, Number 1. — Режим доступа: <https://www.chathamhouse.org/publication/mighty-metropolis#sthash.3FpPDQMk.dpuf>
 4. Южаков В. Рождение гигаполиса // Вестник. 16 февраля 2015 года — Режим доступа: <http://demoscope.ru/weekly/2015/0631/gazeta01.php>
 5. Митин И. Бесконечная урбанизация? — Режим доступа: <http://inosmi.ru/world/20120402/189619741.html>

Referense

1. Hannes Stein. Das Jahrhundert der mächtigen Megacitys. — Режим доступа: <http://www.welt.de/debatte/kommentare/article121641340/Das-Jahrhundert-der-maechtigen-Megacitys.html>
2. Charles Montgomery. *Happy City: Transforming Our Lives Through Urban Design*. New York, 2013. 236 s.
3. Mathieu Lefevre. The mighty metropolises. February 2015, Volume 71, Number 1. — Режим доступа: <https://www.chathamhouse.org/publication/mighty-metropolis#sthash.3FpPDQMk.dpuf>
4. Yuzhakov V. Rozhdenie hyhapolisa // Vedomosti. 16 fevralya 2015 hoda — Режим доступа: <http://demoscope.ru/weekly/2015/0631/gazeta01.php>
5. Mitin Y. Beskonechnaya urbanizatsiya? — Режим доступа: <http://inosmi.ru/world/20120402/189619741.html>

ПОД- СЕКЦИЯ 3. История.

Кузнецова І.О.

д. мистецтвознавства, професор

Зобіна О. С.

студент

Національний авіаційний університет,

м. Київ, Україна

ФОРМОТВОРНІ ЧИННИКИ ДЛЯ СВІТИЛЬНИКІВ В КОНТЕКСТІ ЇХ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ

***Анотація.** Проведено аналіз історичного розвитку освітлювальних приладів. Виявлено закономірності формоутворення освітлювальних приладів впродовж європейського історичного розвитку. Виявлено які фактори визначали формоутворення світильників в процесі їх історичного розвитку.*

Ключові слова: освітлення, світильник, освітлювальний прилад, інтер'єр.

Постановка проблеми. Зі зміною джерела освітлення змінюються його вимоги або можливості формоутворення. Розвиток технологій потребує вміння враховувати особливості нововведеного засобу або способу освітлення. Важливо створювати відштовхуватись від створення комфортних умов для людини. Узгоджувати технічні вимоги виробу з естетичними, функціональними, ергономічними та іншими показниками якості.

Питання правильного освітлення завжди є важливим при вирішенні оздоблення інтер'єрів. Від цього залежить самопочуття користувача освітлювальними приладами. Тому дослідження історичного аналізу розвитку освітлювальних приладів є необхідним і важливим.

Аналіз попередніх досліджень. Тема проектування аеропортів на основі використання різних структурних зв'язків залишається недостатньо вивченою і потребує впровадження досліджень природничих наук у теорію та практику проектування інтер'єрів. Історичний аналіз освітлювальних приладів був досліджений Погорельчуком В. А. [7]. Коваль Л. М. було розглянуто особливості LED-технологій в формуванні сучасного інтер'єру без історичного опису формоутворення світильників [4]. Сучасний світлодіодний засіб освітлення було розглянуто Д. Вейнертом та Ч. Сполдінгом [3] та у статтях Кузнецової І. О та Лукашенко А. В. [5, 6]. Чичьовим А.А. проаналізований ринок освітлювальних приладів за останні роки та дані рекомендації по використанню певних груп матеріалів на даному етапі з акцентом на LED-технології [8]. Бессарабова Е. В. окремо проводить дослідження по освітленню і його характеристикам: яскравості, тону в [1], окремо характеризує сприйняття об'єктів за їх параметрами геометрії, кольору і матеріалу в [2]. Комплексне дослідження формотворчих чинників для світильників в контексті їх історичного розвитку проведено не в достатній мірі.

Мета: Визначити формотворні чинники для світильників в контексті їх історичного розвитку.

Основна частина. Освітленість приміщення завжди відігравала важливу роль для загального сприйняття інтер'єра. Основні типи освітлювальних приладів склалися ще в стародавні часи. В подальшому їх основна структура незначно змінювалася. Особливості форми і декоративних елементів залежали від стилю оточуючої архітектури та інтер'єрів, також вплинуло освоєння нових матеріалів і технологій виготовлення.

На протязі історичного розвитку людство шукало кращі способи штучного освітлення. Спочатку, в період давньокам'яного віку це було звичайне вогнище. З появою більш постійного житла вогнище почали оздоблювати. Вогонь для приміщення розпалювали в керамічних або кам'яних посудинах. При розташуванні вогнища на підвищенні освітлювалась більша площа приміщення, тому їх почали підіймати за допомогою насипів землі. Згодом з'явилися перші переносні освітлювальні прилади: лучина і смолоскип. Окрім основних функцій вогонь мав також ритуальне значення.

З освоєнням нових матеріалів з'явилися більш зручні форми і види світильників. В Стародавньому Єгипті поширеним матеріалом для освітлювальних приладів був алебастр. З нього робили чаші та вази, їх наповнювали олією та декорували. В Передній Азії відомий золотий олійний світильник [7].

Давньогрецькі керамічні лампи вже були більш продуманими. Вони являли собою округлий посуд для олії з отворами для усунення диму. Такі лампи вішалися на стіну. Їх могли переносити як ліхтар. Декорувалися вони відповідно стилістичним особливостям періодів давньогрецької культури.

В цей час намічується основна група конструкційних матеріалів, що використовувалась у світильниках і до сьогодення: кераміка, метал, скло, деревина.

Давньоримські світильники були досконалішими за формою, ніж давньогрецькі. Вони щільно декорувалися рельєфами. Їх робили і з кераміки, і з благородних металів. Відомі бронзові римські триніжки VII ст. до н. е. Формоутворюючий фактор визначався призначенням світильника також.

За часів Римської імперії з'явилося остаточне розподілення світильників на три основні групи: настінні, високі стоячі канделябри та переносні лампи. Найбільшого поширення набули канделябри. Такі світильники мали складні декоративні форми, схожі на гілки дерев. Це було зумовлено потребою в одночасному використанні великої кількості свічок. Канделябри багато декорували скульптурними елементами.

Підвісні керамічні та бронзові світильники запозичили у римлян ранні християни з метою ритуального освітлення катакомб. Пізніше такі лампи стали освітлювати храми. Вони стали більш плоскими за формою вмістилища для олії. Згодом у Візантії сформувався ще один тип ритуальних світильників, який називався лампадор. Він мав вигляд каскаду обручів з отворами для посудів з олією.

В епоху раннього та високого середньовіччя особлива увага приділялася храмовим світильникам. Храмова люстра мала пишний вигляд і великі розміри. Її конструкція уособлювала небесний храм. Лампади робилися без декоративного оздоблення. В період високого середньовіччя візантійські храми прикрашали панікадила. Пізніше в європейських церквах з'являються цілі ансамблі вівтарних свічників. Їх робили з дорогоцінних металів й інкрустували коштовним камінням.

З XII ст. свічники у вигляді скульптури на релігійну тематику почали з'являтися і у світських інтер'єрах. На відміну від храмових свічників вони стають більш витонченими. Але основним замовником в епоху Середньовіччя залишається церква. Форма

світільників була підпорядкована художньому образу релігійної тематики, романської та готичної стилістики та ергономічним особливостям свічкових та олійних світільників. Яскравим прикладом є свічник значних розмірів, розповсюджений в Західній Європі декорований пасхальними сюжетами. За формою він відтворював Менору.

Основний матеріал для виготовлення світільників середньовіччя – метал: латунь, мідь, бронза, золото, коване залізо.

В період пізнього середньовіччя окрім повсякденних свічників з'являються парадні світільники городян. Для більш дешевого освітлення застосовували глиняні лампи, які були схожі на античні, але вони давали менше світла. Також досить поширеними були олійні світільники зі скла. Досить зручними для щоденного використання були металеві підвісні світільники на 6 свічок з пересувною основою на ланцюгу. В Німеччині розповсюдженим матеріалом для освітлювальних приладів був оленячий ріг.

З приходом періоду Відродження між світільниками для храмів та світських інтер'єрів з'являється чітка різниця. Останнім приділяється набагато більше уваги, ніж у добу середньовіччя. Зовнішній вигляд освітлювальних приладів стає більш різноманітним. Основний мотив декорування – зображення античних персонажів. Це зумовлюється зміною поглядів на життя людей епохи Ренесансу, піднесенням економіки, розвитком виробничої діяльності тощо.

Матеріал для виготовлення світільників також стають більш різноманітними. Для основної конструкції застосовуються різні благородний метал, скло, фаянс. Для декору – метал, мармур, дерево, дорогоцінне каміння, штучний криштал.

З'являються нові технології і відкриття, що розширюють можливості освітлювальних приладів. Визначним винаходом стали рефлектори, які підсилювали ступінь яскравості освітлювального виробу і підвищували його естетичні якості.

Кожна країна виробляла світільники зі своїми стилістичними особливостями і привносила певні видозміни у форми, що склалися за багато століть.

В епоху бароко було зроблено багато нових відкриттів. Вони сприяли покращенню якостей освітлювальних приладів. Форми конструкції і декору світільників стали більш гнучкими. Суворість форм минулих років змінилася нарядними криволінійними мотивами рослинності.

Люстра в інтер'єрах бароко знаходилась в центрі уваги. Всі освітлювальні прилади чітко слідували канонам стилю, всі пропорції були гармонійними і виваженими. Варіація форм здійснювалась в рамках стилю. Виділялися наступні групи освітлення за призначенням: стоячі (підлогові, настільні і переносні), підвісні люстри і навісні. Формоутворення конструкції освітлювальних приладів зумовлювалось наступними чинниками: кількістю свічок; місцем розташування; потребою чаші для збирання воску від свічок; зручністю їх пересування; стійкістю виробів та їх рівновагою для пожежної безпеки; врахуванням вимог до декоративності виробів.

В стилі рококо широко використовувались жирандолі. Їх особливістю було декорування основи підсвічника кришталевими підвісками. Таке декорування було зумовлено потребою стилю в приховуванні конструкції, привнесення предметам інтер'єра відчуття легкості. Іншим популярними освітлювальними приладами були бра. Їх розміщували по периметру стін приміщень. Вони були створені на основі рефлекторів, тому перші бра в своїй конструкції мали дзеркала.

Звичайні підвісні люстри найчастіше оздоблювались склом або кришталем.

Ці матеріали підсилювали естетичність конструкції люстр і якість освітлення.

З приходом стилю класицизм в декоративне оздоблення освітлювальних приладів знов повертаються античні мотиви. Робиться акцент на центральній вісі. Її підпорядковуються всі декоративні елементи. Часто в основі конструкції знаходяться античні колони.

З'являється можливість масового виробництва світильників. Однак мануфактурне продукування погіршило якість і художню виразність виробів.

З XIX ст. розпочалась активна винахідницька діяльність з метою вдосконалення освітлення. Чільне місце у виборі освітлювальних приладів посідають нові газові лампи. Такі лампи мали обмежену яскравість, тому вони переважно були настільними. Це зумовило їх конструкційну розробку бути подібною до олійної.

Сформовані за численну кількість століть традиційні форми освітлювальних приладів заважали створенню абсолютно нових виробів. Найчастіше майстри робили спроби імітувати той чи інший стиль попередніх століть з тридцятих років впродовж практично всього XIX сторіччя.

З винаходом електричної лампи розжарювання повністю змінюється уявлення про освітлення. Перші конструкції електричних світильників були пристосовані до традиційних форм олійних ламп та свічкових освітлювальних приладів.

В самому кінці XIX ст. стиль модерн змінив підхід до формоутворення світильників. З'явилась нова пластика ліній, вигадливі форми, зумовлені винаходом нових технологій. В декорі активізувались складні орнаменти зі стилізованих рослин. Широко використовувалось кольорове скло.

На початку XX ст. актуальними стають логічні, прості і довершені форми конструктивізму. Декоративне оздоблення світильників зводиться до мінімуму. Більш поширеним стає масове виробництво. Освітлювальні прилади набувають вигляд простих геометричних форм. Увага приділяється утилітарності, ергономічності, художній виразності.

Війни на протязі розвитку призупиняли розвиток форми, а іноді сприяли зміні стилю, і, відповідно, зміні концепції стилеформування.

В середині XX ст. у повоєнний період Другої світової війни задачею дизайнерів було створення естетично привабливих світильників з недорогих матеріалів.

Економічні умови спричинили подальший розвиток дизайну освітлювальних приладів в Італії. Нові можливості формоутворення і застосування широкого спектру палітри кольорів були зумовлені використанням пластмас. Поява нових можливостей використання машинного виробництва і застосування нових матеріалів зумовило поштовхування зміни стилів. Проектування форми світильників стало більше відштовхуватись від художнього образу. Їх завданням став вплив на емоційні відчуття людини, функціональність, зручність, раціональність, естетичність. В залежності від призначення інтер'єру освітлювальні прилади почали надавати йому ті чи інші якості. Погорельчук В. та інші автори вважають, що на дизайн освітлювальних виробів XX ст. значною мірою вплинули проектувальники Італії та Німеччини. В Італії основними вимогами до формоутворення стала емоційність і експресивна виразність виробів, а в Німеччині робився акцент на функціональність і утилітарність.

Наприкінці XX ст. джерелом світла стають світлодіоди, що визначає ще не сформовані до кінця естетичні принципи використання таких джерел

З кінця ХХ ст. освітлення стало необхідним для більш широкого спектру людської діяльності. Винайдення нових джерел освітлення розширило розуміння про штучне світло. Стало важливим врахування більшого спектру вимог в залежності від призначення приміщення.

Висновки. Формування світильників в процесі їх історичного розвитку визначали наступні фактори: особливості матеріалу, з якого вони були створені, що були задані на ранніх етапах розвитку особливостями природних даних досліджуваного регіону; функціональна направленість освітлення; технологічні фактори, що були характерні для певного часу розвитку суспільства; історичний розвиток стилів і їх стилеформуючі фактори згідно з історико-соціальним розвитком даного регіону; поступовим збільшенням врахування ергономічності світлоформуючого фактору.

Подальший напрямок досліджень. Вивчення закономірностей впливу сучасних технологій освітлення на дизайн інтер'єрів. Дослідження доцільності та найбільшої виразності поєднання форм світильників до нових джерел освітлення.

Список джерел

1. Bessarabova E.V. Factors affecting the lightning and color palette of the urban environment / EV Bessarabova // Innovations in technical and natural sciences: Monograph, Volume 1/ ed. by P. Busch. – Vienna: “East West” Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, 2016. – P. 3 – 17.
2. Бессарабова Е.В. Влияние геометрии, цвета и материала объекта дизайна на количество информации / Е.В. Бессарабова // Научный журнал «Гуманитарно-педагогическое образование. Психология. Педагогика. Филология. Искусствоведение. Культурология». – 2015. –Т.1. – №2. – С. 160 – 164.
3. Вейнерд Д. Светодиодное освещение. Справочник / Д. Вейнерд, Ч. Сполдинг. – Philips, 2010. – 156 с.
4. Коваль Л. М. Принципи формування предметно-просторового середовища засобами LED-технологій: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.07 – дизайн / Лідія Михайлівна Коваль. – Харків, 2012. – 275 с.
5. Кузнецова І. О. Геометричний аналіз формування освітлювальних приладів (на базі Euroluxe 2009) / І. О. Кузнецова, О. М. Гнатенко // Технічна естетика та дизайн: наук.-техн. зб. – К.: Віпол, 2009. – Вип. 6. – С. 50-55.
6. Кузнецова І. О. Штучне освітлення у дизайні офісних інтер'єрів / І. О. Кузнецова, А. В. Лукашенко // Авіа – 2013: зб. матер. конф. – К: НАУ, 2013. – С. 26.94-26.97.
7. Погорельчук В. Дизайн світильників провідних італійських та німецьких виробників: засоби художньої виразності та перспективи використання досвіду в Україні: дис.... канд. мистецтвознавства 17.00.07 / Погорельчук Володимир Анатолійович. – Х., 2009. – 178 с.
8. Чичёв А.А. Дизайн декоративных осветительных приборов.: дис.... канд. мистецтвознавства 17.00.06 / Андрей Алексеевич Чичёв. – М., 2013. – 142 с.

Аннотация.

Кузнецова И. А., Зобина А. С.

**ФОРМООБРАЗУЮЩИЕ ФАКТОРЫ ДЛЯ СВЕТИЛЬНИКОВ
В КОНТЕКСТЕ ИХ ИСТОРИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ.**

Проведен анализ исторического развития осветительных приборов. Выявлено закономерности формообразования осветительных приборов на протяжении европейского исторического развития. Выявлено какие факторы определяли формообразование светильников в процессе исторического развития.

Ключевые слова: освещение, светильник, осветительный прибор, интерьер.

Annotation.

Kuznetsova I.O., Zobina O. S.

**FORMATIVE FACTORS OF LUMINAIRES
IN THE CONTEXT OF THEIR HISTORICAL DEVELOPMENT.**

The analysis of the historical development of lighting products. The regularities of formation of lighting devices during the European historical development. It revealed what factors determined the shaping of luminaires in the process of historical development.

Key words: illumination, lamp, lighting fixture, interior.

ПОД- СЕКЦИЯ 2. Биотехнологии.

Васильева М.М., Макаревич Т.Г.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПОЗИТНОГО БИОСОРБЕНТА ДЛЯ ОЧИСТКИ ПРОМЫШЛЕННЫХ СТОЧНЫХ ВОД

Цель исследований заключается в создании композитного биосорбента, который позволит эффективно производить очистку сточных вод предприятий, от примесей тяжёлых металлов и радионуклидов. Внедрение такой технологии позволит более рационально использовать водные ресурсы.

Различают природный и искусственный характер поступления радиоактивных элементов в водную среду. В первом случае загрязнение происходит при контакте с минералами, содержащими радиоактивные изотопы, а также при взаимодействии с атмосферой, как правило, содержание опасных для человека элементов крайне мало и не превышает допустимых норм. Во-втором случае, загрязнение может иметь весьма серьёзные последствия, как для человека, так и для всего природного комплекса в целом. Собственно на него и нацелена разработка композитного биосорбента[1].

Известно, что пресная вода является исчерпаемым природным ресурсом, а в некоторых регионах проблема нехватки пресной воды стоит очень остро и мы должны задумываться о будущем и делать всё возможное для предотвращения чрезвычайных ситуаций и оптимизации производственной деятельности предприятий. Не секрет, что радиоактивное загрязнение опасно даже при малых концентрациях радионуклидов в воде, наибольшее внимание стоит уделить подвижным в воде радиоактивным элементам, которые имеют долгий период полураспада, таким как, уран, стронций-90, радий-226, цезий.

Основанием для выбора материалов, составляющих сорбент, является высокая сорбционная активность наночастиц и плесневого гриба, а также простота использования биоматериала совместно с наночастицами оксидов металлов[9].

Известны факты, что наноразмерные материалы плохо образуют устойчивые суспензии. Высокая способность к агломерации наночастиц в водной среде не позволяет достичь максимальной поверхности, а следовательно и сорбционной активности материала. Для разрушения агломератов нами была использована ультразвуковая диспергация.

Действительно, при использовании ультразвуковой диспергации сорбционная активность наночастиц увеличивается в несколько раз (таблица 1). Так активация нанопорошков оксида железа (Fe_3O_4) увеличивает сорбционную способность с 18 до 66%[8].

Наилучшие результаты были получены с порошками оксида меди (CuO) как до ультразвуковой диспергации, так и после нее (64 и 70% соответственно). Наночастицы оксида алюминия ($AlOOH$) оказались показали худшую сорбционную способность как до ультразвуковой активации, так и после нее (25 и 48% соответственно). Очевидно, из-за высокой гидрофильности наночастиц $AlOOH$ они образуют проч-

Таблица 1

Сорбционные характеристики материалов

Сорбент	Исходная кон- центрация урана, мкг/л	Без УЗ-диспергации		С использованием УЗ-диспергации	
		Конечная кон- центрация урана, мкг/л	Степень сорбции, %	Конечная кон- центрация урана, мкг/л	Степень сорбции, %
Fe ₃ O ₄	1800	1480	18	610	66
CuO	2100	755	64	628	70
AlOOH	2100	1570	25	1093	48

Таблица 2.

Сорбция уранил-ионов нанопорошком оксида титана

Ti	Конечная концентрация	Исходная концентрация
Без УЗ активации	19,3	293,5
С УЗ активацией	18	293,5
Степень сорбции	93,42419	0
Степень сорбции с УЗ	93,86712	0

ные агломераты, которые невозможно разрушить с помощью ультразвуковой диспергации.

Известны случаи использования наночастиц оксида титана для адсорбции урана из водных растворов. Однако данный метод имеет ряд недостатков: степень сорбции зачастую не превышает 60%; высокая стоимость материала не позволяет использовать его в массовых масштабах. (Таблица 2)

Для изучения структуры роста и культивации мицелия с наноматериалом использовали сканирующую электронную микроскопию. Полученные снимки наглядно доказывают успешное осаждение нанотрубок и наночастиц на мицелий (Рис.1).

По результатам сканирующей электронной микроскопии была изучена

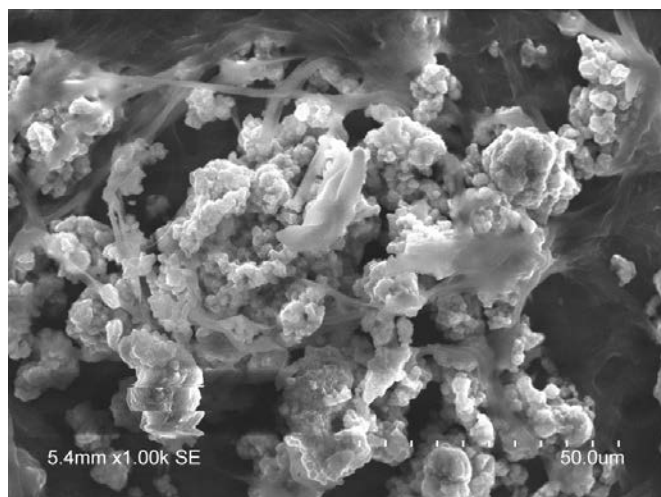

Рисунок 1 – ТЕМ мицелий *A.niger* культивированный с нанотрубками оксида титана

Таблица 2.

Исходная концентрация элементов в растворе промышленного стока

№п/п	Элемент	Исх. конц.воды, мг/л
1	B	0,396
2	Ba	0,129
3	Cd	0,0006
4	Co	0,0031
5	Cr	0,0025
6	Cu	0,018
7	Fe	0,013
8	Mn	2,45
9	Pb	<0,001
10	Sn	<0,005
11	Sr	1,31
12	Ti	<0,001
13	Zn	0,044

Таблица 2.

Результаты атомно-эмиссионного элементного анализа технической воды до и после сорбции с применением композитного биосорбента на основе мицелия плесневого гриба и наночастиц оксида меди.

№п/п	Элемент	Asp+CuO № 1, мг/л	Asp+CuO № 2, мг/л	Asp+CuO № 3, мг/л	Asp+CuO № 4, мг/л	Asp+CuO № 5, мг/л	±δ %
1	B	0,375	0,372	0,385	0,388	0,371	24
2	Ba	0,126	0,127	0,126	0,152	0,154	20
3	Cd	0,0007	0,0007	0,0008	0,0007	0,0007	36
4	Co	0,0012	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	26
5	Cr	0,0027	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	26
6	Cu	4,89	5,78	5,03	5,34	6,89	42
7	Fe	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05	<0,05	24
8	Mn	2,39	2,34	2,43	2,49	2,39	18
9	Pb	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	42
10	Sn	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	34
11	Sr	1,25	1,22	1,27	1,32	1,28	15
12	Ti	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	42
13	Zn	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	34

структура роста плесневых грибов и механизм осаждения наночастиц на мицелий. Сорбент представляет собой грибницу, снаружи и изнутри покрытую наночастицами. Такое расположение наночастиц в мицелии предположительно способствует увеличению сорбционной активности биосорбента.

Проведенный ранее анализ сорбции композитным сорбентом уранил ионов в

Таблица 3.

Результаты атомно-эмиссионного элементного анализа технической воды до и после сорбции с применением композитного биосорбента на основе мицелия плесневого гриба и нанотрубок оксида титана.

№п/п	Элемент	Asp+TiO № 1, мг/л	Asp+ TiO № 2, мг/л	Asp+ TiO № 3, мг/л	Asp+ TiO № 4, мг/л	Asp+ TiO № 5, мг/л	±δ %
1	B	0,381	0,363	0,370	0,386	0,377	24
2	Ba	0,145	0,147	0,150	0,151	0,155	20
3	Cd	0,0008	0,0007	0,0008	0,0006	0,0009	36
4	Co	0,0013	0,0017	0,001	<0,001	0,0016	26
5	Cr	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	0,0030	26
6	Cu	0,064	0,134	0,057	0,051	0,089	42
7	Fe	<0,05	<0,05	<0,05	0,052	0,074	24
8	Mn	2,44	2,36	2,39	2,44	2,41	18
9	Pb	<0,001	<0,001	<0,001	0,197	<0,001	42
10	Sn	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	34
11	Sr	1,29	1,27	1,27	1,29	1,28	15
12	Ti	0,049	0,061	0,099	0,052	0,060	42
13	Zn	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	<0,005	34

сточных водах предприятия по переработке радиоактивного сырья показал, что биосорбент на основе наночастиц оксида меди имеет наиболее высокую степень сорбции, которая составляет 87,35% в отличие от сорбента на основе оксида титана 66,31%. Эксперимент проводился в лабораторных условиях, оптимальный период сорбции составляет 24 часа.

Результат элементного анализа подтвердил предположения о том, что биосорбент поглощает не только радионуклиды, но и присутствующие в растворе элементы такие как, бор, барий, кадмий, хром и др. (Таблицы 2,3,4). Данный факт позволяет расширить область применения композитного биосорбента, таким образом, появляется возможность для комплексного использования разработки. В таблицах отображены результаты эксперимента по десяти пробам, пять с использованием биосорбента на основе наночастиц оксида меди и пять на основе нанотрубок оксида титана. Увеличение концентрации элементов меди и титана обусловлено использованием данных оксидов в составе сорбента.

По результатам сканирующей электронной микроскопии была изучена структура роста плесневых грибов и механизм осаждения наночастиц на мицелий. Сорбент представляет собой грибницу, снаружи и изнутри покрытую наночастицами. Такое расположение наночастиц в мицелии предположительно способствует увеличению сорбционной активности биосорбента.

Результат элементного анализа подтвердил предположения о том, что биосорбент поглощает не только радионуклиды, но и присутствующие в растворе элементы такие как, бор, барий, кадмий, хром и др. (Таблицы 3,4). Данный факт позволяет расширить область применения композитного биосорбента, таким образом, появляется возможность для комплексного использования разработки. В таблицах отображены результаты эксперимента по десяти пробам, пять с использованием биосорбента на

основе наночастиц оксида меди и пять на основе нанотрубок оксида титана.

Список используемой литературы

1. Селиверстов А.Ф. Сорбция хитином, хитозаном и хитинсодержащими материалами радиоактивных элементов из водных растворов. Дис.... канд. хим. наук. – Москва, 2004г. – 120 с.
2. Экологическая биотехнология/Под ред.К.Фестера и Д.Вейза.- Л.:Химия 1990.-234 с.
3. ПНДФ 14.1:2:4.38 – 95. Методика выполнения измерений массовой концентрации урана в пробах природной, питьевой и сточной воды люминесцентным методом на анализаторе жидкости «Флюорат – 02- 2М». 2005. – 18с.
4. Пат. RU 2301771 Способ и устройство перемешивания наночастиц. Заявл.: 06.12.2005. Оpubл. 06.12.2005.

ПОД-СЕКЦИЯ 13. Экология.

Ковальская Екатерина Владимировна

кандидат исторических наук,
доцент кафедры географии, экологии
Переяслав – Хмельницкого ГПУ имени Григория Сковороды

Хмельницкая Нина Леонтьевна

кандидат геолого – минералогических наук,
доцент кафедры географии, экологии
Переяслав – Хмельницкого ГПУ имени Григория Сковороды

Ковальська Катерина Володимирівна

кандидат історичних наук, доцент
кафедри географії, екології
Переяслав – Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди

Хмельницька Ніна Леонтіївна

кандидат геолого – мінералогічних наук,
доцент кафедри географії, екології
Переяслав – Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди

Kowalska Katerina Vladimirovna

candidate of historical sciences,
associate professor, department of geography, ecology
Pereyaslav – Khmelnytsky GPU named Gregory Skovorodi

Khmelnytsky Nina Leontievna

candidate of geological – mineralogical sciences,
associate professor of the department of geography, ecology
Pereyaslav – Khmelnytsky GPU named Gregory Skovorodi

ВЛИЯНИЕ МИНЕРАЛЬНЫХ УДОБРЕНИЙ И ПЕСТИЦИДОВ НА ЗАСОЛЕНИЯ ПОЧВ И МИНЕРАЛИЗАЦИЮ ГРУНТОВЫХ ВОД

ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ І ПЕСТИЦИДІВ НА ЗАСОЛЕННЯ ГРУНТІВ І МІНЕРАЛІЗАЦІЮ ГРУНТОВІХ ВОД

INFLUENCE OF FERTILIZERS AND PESTICIDES TO SOIL SALINIZATION AND GROUNDWATER SALINITY

Аннотация: В работе «Влияние минеральных удобрений и пестицидов на засоление почв и минерализацию грунтовых вод» рассмотрен способ определения величины загрязнения для разных типов почв, как по механическому так и по солево-му составу, а также грунтовых и дренажных вод от минеральных удобрений и пестицидов в условиях различного водопоступления на поверхность почвы. Показан способ определения анионно – катионного состава солей, остающегося в почве при внесении

минеральных удобрений, известкования и гипсования.

Ключевые слова: минеральные удобрения, пестициды, инфильтрация и испарение, смена фильтрата, известкование, гипсование, минерализация грунтовых и дренажных вод.

Анотація: В роботі «Вплив мінеральних добрив і пестицидів на засолення ґрунтів і мінералізацію ґрунтових вод» розглянуто спосіб визначення величини забруднення для різних типів ґрунтів, як по механічному так і по сольовому складу, а також ґрунтових і дренажних вод від мінеральних добрив і пестицидів в умовах різного водопостачання на поверхню ґрунту. Показаний спосіб визначення аніонно – катіонного складу солей, що залишаються в ґрунтах при внесенні мінеральних добрив, вапнуванні та гіпсуванні.

Ключові слова: мінеральні добрива, пестициди, інфільтрація та випаровування, зміна фільтрату, вапнування, гіпсування, мінералізація ґрунтових та дренажних вод.

Abstract: “The impact of fertilizers and pesticides on the salinity of soils and groundwater salinity” is considered a method for determining pollution levels for the different types of soil, both in mechanical and in the salt composition, as well as groundwater and drainage water from fertilizers and pesticides in the environment water transition various soil surface. Shows a method of determining the anion – cation composition of salts remaining in the soil mineral fertilizers, lime and gypsum.

Keywords: mineral fertilizers, pesticides, infiltration and evaporation, the change of the filtrate, lime, gypsum, salinity of groundwater and drainage water.

Постановка проблеми. Использование удобрений является одним из главных мероприятий интенсификации сельского хозяйства, особенно в условиях орошения. Количество минеральных удобрений, вносимых на сельхозугодья увеличивается с каждым годом. Однако, не все питательные соли поглощаются корнями растений, часть солей остается в почво – грунтах или поступает в грунтовые и дренажные воды.

Анализ последних исследований. При внесении в почву минеральные удобрения растворяются в почвенном растворе и распадаются на ионы, часть из них поглощается корнями растений, а основная масса аммония, калия, кальция, магния и других катионов находится в адсорбированном состоянии в почвенном поглощающем комплексе. Поглощающий комплекс постоянно взаимодействует с почвенным раствором и катионы, адсорбированные им, вступают в обменные реакции с катионами почвенного раствора, в том числе с катионами водорода, всегда присутствующими в нем вследствие диссоциации воды.

Пестициды выносятся с полей как в растворенном виде с поверхностным стоком, так и в нерастворенном – при эрозии почвы. Вынос пестицидов в водные объекты грунтовыми водами исключается, так как большинство из них хорошо адсорбируется на поверхности почвы и мало растворимы в воде [1]. Полностью в почвенном растворе присутствует нитратный азот-ион NO_3^- [2].

Работы, выполненные с применением меченных (N^{15}) азотных удобрений показали, что в вегетационных опытах растения усваивают только 50-60% внесенного азота. В полевых условиях величина усвоения азота растениями оказалась еще

Таблица 1

Соли, вносимые в почво – грунты с удобрениями

Показатели	Вид удобрений	Величина удобрений в г на 1 м ²	Составные части удобрений				
			Са	SO ₄	N	K ₂ O	P ₂ O ₅
1	2	3	4	5	6	7	8
Пашня	Азотные	101,8			45,4		
	Фосфорные	61,8	14,2	22,4			8,7
	Калийные	24,8	14,2	14,3		10,4	
Итого			14,2	36,7	45,4	19,4	8,7
Многолетние насаждения	Азотные	128,3			57,2		
	Фосфорные	76,7	17,6	27,8			10,7
	Калийные	29,5		16,9		12,5	
Итого			17,6	44,7	57,2	12,5	10,7

меньшей, как правило, не превышающей 30-50% или 17-20 грамм с 1м² площади. На кислых почвах, в которых накапливаются нитриты, потери внесенного азота могут достигать 55% [6].

Фосфорные удобрения содержат 14-19% питательного элемента. Вносимые в почву растворенные фосфаты поглощаются на 15-25%. Половина питательного элемента фосфора сосредотачивается в товарной части урожая. Вынос фосфатов из почвы урожаем при среднем урожае зерновых культур 50 ц с 1 га равен около 1% P₂O₅ к общему весу урожая [6], что составит 50 кг с 1 га или 5 г с 1 м² площади.

Выделение нерешенных ранее частей общей проблемы. Неоднородность почвенного покрова требует дифференцированного подхода к разработки системы удобрения для всех культур севооборота. В зависимости от плодородия почвы и ее химического состава изменяются оптимальные годовые нормы удобрений и соотношение в них азота, фосфора и калия, а от физических свойств почвы и строки их внесения, которые позволят свести до минимума загрязнения почв минеральными удобрениями, особенно в условиях орошения.

Цель статьи. Показать способ определения количества ионов, поступающих из минеральных удобрений в грунтовые воды, определение изменения минерализации грунтовых вод за счет минеральных удобрений и известкования на кислых почвах или гипсования на солонцах, определения количества ионов минеральных удобрений, остающиеся в почво – грунтах и влияющих на засоленность почвы, а также влияние внесения пестицидов на солевой состав почв и грунтовых вод.

Изложение основного материала. Основное фосфорное удобрение суперфосфат Ca(H₂PO₄) H₂O + 2 CaSO₄. При дозе суперфосфата для почв юга Украины 6 ц/га иона Са будет 13,8 грамм, SO₄ – 21,8 грамм на 1 м² площади.

К калийным удобрениям относятся продукты заводской переработки серных солей (хлористый калий, сульфат калия, калий углекислый и др.). В хлористом калии половина веса приходится на калий, в сульфате калия 0,28 от веса.

Для определения количества ионов в удобрениях рассматривались формулы наиболее распространенных удобрений: аммиачной селитры NH₄NO₃, суперфосфата Ca(H₂PO₄)H₂O+2CaSO₄ и сульфат калия KSO₄.

В зависимости от применяемых удобрений и их количества определено количе-

Таблица 2

Вынос солей с урожаем

№ п/п	Сельхозкультуры	Урожай зерно+ солома	Вынос Ca и Mg с урожаем в пересчете на CaCO ₃ кг на 10 ц продукции			Вынос с урожаем в г на 1 м ²				
			CaCO ₃	MgCO ₃	Сумма карбон	ионов		соединений		
						Ca	Mg	азота	K ₂ O	P ₂ O ₅
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Многолетние травы	85	27	12,5	39,5	21,2	15,3	48,3	9,7	12,1
2.	Многолетние травы	85	27	12,5	39,5	21,2	15,3	48,3	9,7	12,1
3.	Озимая пшеница	50	6,3	6,5	12,8	31,5	32,5	16,0	2,5	4,25
4.	Кукуруза на зерно	65	17,1	10,2	27,3	11,2	6,5	12,4	2,4	3,7
5.	Подсолнечник	35	17,1	16,4	33,5	11,2	10,6	9,2	3,3	4,7
6.	Овощи, корнеплоды	500	0,5	1,5	2,0	2,5	7,5	12,0	12,5	4,0
7.	Кукуруза на силос	450	17,1	10,2	27,3	11,2	6,5	33,8	7,4	13,5
8.	Озимая пшеница	50	6,3	6,5	12,8	31,5	32,5	16,0	2,5	4,25
9.	В среднем за год с 1 м ²					17,7	15,8	24,5	6,25	7,32

ство солей, вносимых в почву – грунты с удобрениями, расчеты представлены в таблице 1.

Количество солей, которое выносится с урожаем, рассчитано в таблице 2 по данным, приведенным в справочнике агрохимика [6] с учетом урожайности сельскохозяйственных культур при восьми полевой системе.

Согласно таблицам 1 и 2 дано количество ионов минеральных удобрений, остающиеся в почво – грунтах (табл. 3).

Количество солей в долях единицы от исходного их содержания, перемещающиеся в грунтах при испарении или инфильтрации определяем при помощи зависимостей П.С. Панина [4], проверенных А. В. Новиковой (3) на Краснознаменском массиве и в зоне Северо – Крымского канала и записанных нами в виде формул [5] с использованием графиков рис. 1, 2, 3:

При содово-сульфатном засолении:

$$\alpha, \beta = 0,3\sqrt{N} \text{ при } N > 7 \quad \alpha, \beta = 0,80 \quad (1)$$

При хлоридно – сульфатном засолении:

$$\alpha, \beta = 0,3\sqrt{N} + 0,50 N \text{ при } N \text{ от } 0 \text{ до } 3$$

$$\alpha, \beta = 0,3\sqrt{N} + 0,15 \text{ при } N \text{ от } 3 \text{ до } 6 \quad (2)$$

Таблица 3.

Количество минеральных удобрений, остающиеся на сельскохозяйственных угодьях.

Показатели	Количество удобрений в г на 1 м ²			Составные части удобрений в г на 1 м ²					Другие ионы в г на 1 м ²
	азотные	фосфорные	калийные	Ca	SO ₄	N	K ₂ O	P ₂ O ₅	
Пашня	77,3	36,8	18,55	-	36,7	20,9	4,15	1,38	69,52
Многолетние насаждения	103,8	51,7	23,25	-	47,7	32,7	6,25	3,38	88,72

ния по упрощенной зависимости (5),

$$\alpha = 0,3 \sqrt[3]{\left(\frac{N_{инф}}{\mu 10^3}\right)^3} \quad (5)$$

При осредненном значении для глубины 0 – 3 м величины инфильтрационного питания $E=55$ мм в год, величине недостатка водонасыщения или водоотдачи $\mu = 0,07$, коэффициент вымыва солей за год $a = 0,20$ от исходного их содержания.

Увеличение минерализации грунтовых вод за счет минеральных удобрений ΔM предлагается рассчитывать по формуле (6):

$$\Delta M = \frac{O\alpha}{P10^3} \quad (6)$$

где: O – количество минеральных удобрений, остающихся в почво-грунтах, в граммах на 1 м^2 площади;

P - осредненная по массиву пористость верхней толщи водовмещающих грунтов, в среднем для суглинистой толщи $P = 0,4$ в долях единицы.

На основании таблицы 3 и формул (5, 6) определено количество солей минеральных удобрений, поступающее на уровень грунтовых вод (таблица 4).

В дренаж за счет инфильтрационного питания поступают те грунтовые воды, которые накапливаются выше глубины заложения дрен. В следствие этого все соли, которые вымываются инфильтрационными водами, поступают в дренаж. По данным таблицы 4 минерализация грунтовых вод, поступающих в дренаж, увеличивается за счет минеральных удобрений на $0,065 - 0,085$ г/л за год: увеличение в дренажных водах азота, фосфора и калия равно $0,001-0,016$ г/л, сульфатов $0,023$ г/л.

При необходимости известкования на кислых почвах или гипсования на солонцах в почву поступает дополнительное количество солей. Поступление солей при дозе извести 1 т/га или 100 г/м^2 площади и гипсовании нормой 3 т/га или 300 г/м^2 площади рассмотрено в таблице 5.

Таблица 4.

Поступление солей минеральных удобрений на уровень грунтовых вод

Показатели	Поступление солей в грунтовые воды	Ca	SO ₄	N	K ₂ O	P ₂ O ₅	Другие ионы и соединения	Азотные	Фосфорные	Калийные
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Пашня	В граммах на 1 м^2 площади	-	7,35	4,18	0,83	0,278	13,85	15,4	7,4	3,7
	ΔM в г/л	-	0,018	0,010	0,0021	0,0007	0,0348	0,038	0,018	0,009
Много-летние насаждения	В граммах на 1 м^2 площади	-	9,55	6,54	1,25	0,675	17,70	20,78	10,4	4,65
	ΔM в г/л	-	0,023	0,016	0,003	0,0018	0,044	0,050	0,025	0,011

Таблица 5.

Влияние гипсования и известкования на засоленность грунтов и минерализацию грунтовых вод

№ п/п	Показатели	Известкование CaCO ₃ в г/м ³			Гипсование CaSO ₄ в г/м ³		
		Количество вносимой извести	Ca	CO ₃	Количество вносимого гипса	Ca	SO ₄
1	Поступление в почву при известковании или гипсовании	100	40	60	300	89	211
2	Вынос с урожаем		17,7			17,7	
3	Поступление а почву от других удобрений		14,2			14,2	26,7
4	Ионы, остающиеся на землях		36,5	60		85,5	247,7
5	Поступление солей в грунтовые воды		7,3	12		17,1	49,5
6	Увеличение минерализации, г/л		0,018	0,030		0,043	0,123

При гипсовании и известковании увеличивается количество солей, остающееся в почво – грунтах и поступающее на уровень грунтовых вод.

Поскольку до глубины 1,5 – 2 м величина испарения с уровня грунтовых вод преобладает над инфильтрацией, то все соли поступающие с минеральными удобрениями остаются в почво – грунтах. При более глубоком залегании грунтовых вод, где величина инфильтрации преобладает над испарением на величину 30-90 мм, коэффициенты выщелачивания солей будут 0,15-0,32, в среднем по зоне аэрации можно принять 0,2 (преобладание по разрезу лессовидных средних суглинков).

На основании расчетов, результаты которых приведены в таблицах 3, 4, 5, можно сделать выводы, что за счет минеральных удобрений минерализация дренажных и грунтовых вод в верхней метровой толще обводненного грунта увеличится на 0,03-0,07 г/л за год, с учетом известкования до 0,09 г/л, а при гипсовании до 0,15-0,20 г/л.

Увеличение засоления в зоне аэрации составляет 0,005-0,009%, при известковании прирост засоления увеличится до 0,015%, а при гипсовании до 0,022-0,027% за год. Для пересчета количества солей, поступающих из минеральных удобрений из граммов в проценты использована зависимость:

$$\Delta C = \frac{S}{\delta 10^4} \quad (7)$$

ΔC – прирост засоления почво – грунта в процентах,

S – количество солей в граммах, остающиеся от удобрений в зоне аэрации,

δ – объемный вес скелета грунта в т/м³.

Поскольку известкование или гипсование выполняется изредка, а минеральные удобрения поступают на поля ежегодно, то прирост засоления корнеобитаемого слоя за счет минеральных удобрений составит до 0,1% за 10 лет

эксплуатации поля, а минерализации грунтовых вод до 0,7 г/л при преобладании поступления сульфатов и азота (таблица 5).

Величина поступления пестицидов в дренажные воды. Нормы применения пестицидов на 100 га сельскохозяйственных угодий в кг действующего вещества:

гербицидов 25,9

инсектициды: хлорорганические – 11,9

фосфорорганические – 17,8

Для оценки влияния пестицидов на состав грунтовых и дренажных вод использованы наблюдения Всесоюзного научно-исследовательского института гигиены и токсикологии пестицидов, полимерных и пластических масс (НИИГИН-ТОКС) на Краснознаменном орошаемом массиве. Установлено, что постоянными ядохимикатами, загрязняющими грунтовые и поверхностные воды, а также грунты, являются хлорорганические пестициды, в частности ДДТ и его метаболиты ДДЕ, ДДД, а также ГХЦГ. Как показывают натурные наблюдения содержания их в грунтовых водах, водах оросительных и сбросных каналов, как правило, составляют тысячные и десятитысячные доли мг/л, достигая в отдельных случаях сотых долей мг/л. При этом отмечается, что ДДТ обнаруживается в грунтовых водах не только в год применения, но и спустя 2-3 года ввиду его стабильности.

Загрязнение грунтовых вод фосфорорганическими пестицидами наблюдается в первые дни после их применения и носит кратковременный характер в зависимости от продолжительности времени между использованием препарата и поливами сельскохозяйственных культур.

Подземные воды могут загрязняться пестицидами только при неправильном их хранении или уничтожении остатков их вблизи источников водоснабжения. Учитывая физические и химические свойства большинства применяемых пестицидов, можно принять, что вынос препаратов в нерастворенном виде происходит с частицами грунта при плоскостной эрозии почвы и пропорционально объему твердого стока с площади водосбора [1].

Выводы и предложения. Выполненные расчеты показывают, что минеральные удобрения не оказывают практического влияния на увеличение минерализации грунтовых вод и засоленность почво – грунтов.

При правильной технологии опрыскивания, транспортировки и хранения пестицидов, организации орошения, исключающей плоскостной смыв, можно предположить, что содержание пестицидов в грунтовых и дренажных водах не будет превышать тысячных и десятитысячных долей мг/л, то есть не будет превышать санитарно – гигиенических норм. Однако, этот вопрос требует дополнительных работ и исследований.

Список литературы:

1. Бондаренко А.М. О возможности выноса пестицидов с сельскохозяйственных угодий и их поступление в водные объемы /А. М. Бондаренко//. Водные ресурсы № 3, Москва: Наука, 1978. – С. 107-115.
2. Гедройц К.К. Избранные научные труды. Москва: Наука, 1975. – 567 с.
3. Новикова А.В. Прогнозирование вторичного засоления почв при орошении (оценка пригодности территорий под орошение на примере юга Украинской

ССР). К.: Урожай, 1975. – 184 с.

4. Панин П.С. Процессы солеотдачи в промываемых толщах / П. С. Панин. – Новосибирск: Наука, Новосибирское отделение, 1968. – 303 с.
5. Рекомендации по составлению прогноза влияния орошения стоками промышленных предприятий и животноводческих комплексов на загрязнение почво – грунтов и грунтовых вод; НТД 33.63-081-87. Минводхоз УССР, Укрстипроводхоз. – К.: 1987. – 78 с.
6. Справочник агрохимика [Текст] / сост. Д. А. Кореньков. – Москва: Россельхозиздат, 1976. – 350 с.

Tsvetkova N.

Ph.D., Professor of Geobotany, soil science and ecology
Oles Honchar Dnipropetrovsk National University

Saranenko II

PhD, assistant professor of ecology and geography
Kherson State University

**THE IMPORTANCE OF EDUCATIONAL DISCIPLINE
“ENVIRONMENTAL STANDARDS AND CERTIFICATION”
IN THE PREPARATION OF MASTER OF ECOLOGY**

Tags / Keywords: standardization / standardization, certification / sertification, regulatory documents / normative document, Ecology Master / master of ecology, jurisdiction / competence.

Environmental standardization was started in the 70s of the last century. In 1993, our country created its own system of standardization. Developed national standards of Ukraine got the acronym– ISO. Since 1995, in the development of regulations embarked on unification of domestic regulations with European. There were marks with environmental standards: ISO ISO, ISO EN [3].

At the beginning of the third millennium Ukraine has joined the states that execute decisions “Agenda for the XXI Century” and “environment and development” reaffirmed their intention at the 2nd World Ecological Forum in Johannesburg (2002), the basic concept of environmental education Ukraine (2001) and the declaration of “Education for sustainable development”, adopted at the meeting of the Pan-European environment Ministers of Europe (Kyiv, May 2003). This circumstance requires coordination conceptual foundations, scientific and pedagogical approaches to training qualified personnel, organizational bases of environmental education in Ukraine according to the role that is given to it to implement the transition to sustainable development and European integration [1,2].

Master training in higher education Ecology 101specialty requires the formation of professional competence for the performance of their duties scientific research and innovative character, the ability to self-employment activities in the field of modern ecology.

The task of discipline “Environmental Standardization and Certification” is the acquisition of knowledge and skills in the use of national and international standards, in scientific work (election methods, logistics, processing the results of the study) and professional activity (quality control environment for environmental standards).

To fulfill the task we have developed a course program consisting of theoretical and practical part of the module “Metrology and standardization in the environmental field” and includes the following thematic modules: measuring equipment in scientific environmental studies; statistical processing of the experimental results; Environmental standardization perspective in research; environmental certification, scientific and technical standardization.

Practical exercises are designed to teach undergraduates to solve complex professional issues with the use of the legal framework Environmental standardization and certification.

For the purpose of offering practical work the following topics: learning the state standards and norms in the field of land; assessment of soil contamination by chemicals; normative assessment of land settlements, agricultural and other categories; study the legal framework for standardization and regulation in the field of air; determination of sanitary protection zones; Environmental assessment of the quality of air and water pollution; peculiarities of legal regulation of the use of natural resources; study the legal framework for standardization, normalization and rational use of water resources; Environmental standardization of milk and bread.

As a result, the program master course should take the following competencies:

know: the system of international, European, intergovernmental and national standards; environmental standards for the content of their requirements for products, processes, services, environment and human life; system of environmental labeling signs, products, processes and services;

be able to: apply theoretical knowledge of standardization regarding environmental requirements of the environment, the quality of products, processes or services and independently assess the quality of the objects of the environment; recognize signs labeling for products that represent environmental subjects, calling for the preservation of the environment and reflect the danger for the subject of the environment; organize work on creation of standards for products, processes, services, technical terms.

The use of European standards of education, international experience and innovation in the field of ecology during training undergraduates – the key to quality training qualified professionals and researchers.

References:

1. Voytsytskyy AP. Rationing anthropogenic load on the environment...: Zhytomyr State Agrarian University, 2005.– 132p.
2. Klimenko MA, Skrypchuk P.M.. Metrology, Standardization and Certification in ecology. Kyiv.: Academy, 2006.– 365p.
3. Ladyzhenskii VM Telyura N.O.. Ecological standardization and certification...: KSAME Kharkiv, 2009.– 24sec.

Прохорова Л.А.

к.геол.н., доц.

Садова Т.О.

студентка магістратури спеціальності “Географія”

Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

ЕКОЛОГО – ГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПОЛОГІВСЬКОГО РОДОВИЩА

З інтенсивним розвитком суспільства антропогенний вплив радикально видозмінює природні геологічні процеси, перетворюючи їх на антропогенні (інженерно-геологічні) процеси, які завдають значної шкоди навколишньому геологічному середовищу. В наш час геологічним середовищем називають гірські породи верхньої частини літосфери, що перебувають під впливом інженерно-господарської діяльності соціуму.

В.І. Вернадський говорив, що людина ХХ століття стала найбільшою геологічною силою на всій планеті, господарська діяльність людей докорінно змінила планетарний геологічний кругообіг речовин і почала викликати інженерно-геологічні процеси, на рівні з природними і навіть сильнішими за них. За ступенем впливу на геологічне навколишнє середовище декілька видів людської діяльності мають найбільші негативні екологічні показники. До таких видів діяльності з повним правом можна віднести видобувну промисловість як з високим рівнем геоекологічних ризиків.

Видобувна промисловість представляє собою сукупність всіх галузей та виробництв, які зайняті в процесі видобування земельних ресурсів таких як вода, ліс та первинна переробка палива та сировини. Видобувна промисловість включає видобування корисних копалин — паливних (вугілля, нафти, газу, сланців, торфу), рудних (залізної, марганцевої та інших руд, чорних, а також кольорових металів), нерудних (апатитів, фосфоритів, будівельних, флюсових матеріалів та Ін.), заготівлю деревини, мисливство, рибацтво, добування морського звіра й морепродуктів. До галузей виробничої промисловості належать: вугільна, нафтовидобувна, залізорудна, гірничо-хімічна, лісова, рибна промисловість та ряд інших [2]. Для даної промисловості характерним є тісний розвиток з обробною промисловістю, який передбачає собою постачання у вигляді енергетичного та технологічного палива та сировини. Також, видобувна промисловість характерна в більшості для країн, що розвиваються. В переліку видобувної діяльності людини особливе місце займає гірничо-видобувна, що має свій особистий аспект розвитку людини та геологічного середовища.

Гірніча (гірничодобувна) промисловість (англ. *mining industry*, нім. *Bergbau n, Bergbauindustrie f, Montanindustrie f*) — комплекс галузей важкої промисловості з розвідування родовищ корисних копалин, видобування їх з надр Землі та збагачення

корисних копалин [6].

У зв'язку з цим, гірничо-добувні об'єкти мають однакову цінність незважаючи на їх площу, бо екологічні проблеми важливі на всіх ієрархічних рівнях – від локального до глобального. З цих поглядів Пологівське родовище постає об'єктом нашого дослідження.

В адміністративному відношенні родовище розташоване в Пологівському районі Запорізької області, в 0,5 км на захід від м. Пологи. Площа родовища становить 667 га. Розглянутий район являє собою низинну рівнину, нахилена на північ-північно-захід. Поверхня рівнини порізана ріками й балками. Клімат району помірно-континентальний з відносно спекотою влітку й холодом зимою. Часто спостерігається різке коливання температури, як протягом року, так і по окремих місяцях і навіть протягом доби. По окремих роках кількість опадів коливається від 341 до 532 мм. Більша частина їх випадає навесні й на початку літа. Переважний напрямок вітрів східний й північно-східний. Швидкість вітру в середньому коливається від 3,5 до 8,2 м/сек. Описувана територія розташована в степовій зоні. Клімат району помірно-континентальний з жарким, засушливим літом та відносно м'якою зимою. Середньорічна температура повітря становить +6,6 +9,5°C, максимальна +39°C (липень-серпень), мінімальна -27-30°C (січень-лютий). Середньомісячна негативна температура спостерігається з грудня по березень. Річна кількість опадів коливається в межах 360-440 мм на півдні і до 400-560 мм на півночі. В сільському господарстві основним напрямком є виробництво зернових та технічних культур, а також м'ясо-молочної продукції. Найближчі до родовища промислові підприємства розташовані в м. Пологи. Район Пологівського родовища каолінів і вогнетривких глин розташований на границі двох геологічних регіонів: Приазовського кристалічного масиву й Конксько-Ялинської западини. У геологічній будові району беруть участь докембрійські кристалічні породи й осадові відклади крейдової, палеогенової, неогенової й четвертинної систем. Геологічна будова району приведена за результатами розвідки родовища та геологозімальних робіт [3].

Цільове призначення геолого-екологічних робіт – одержання первинної інформації, необхідної для оцінки екологічного стану геологічного середовища території, що вивчається. Екологічний моніторинг довкілля є однією із найважливіших проблем на сучасному етапі розвитку суспільства, оскільки в умовах інтенсивного техногенезу моніторинг – це реальний інструмент контролю за екологічними змінами навколишнього природного середовища. Тому на території Пологівського родовища каолінів та вогнетривких глин були проведені геолого-екологічні дослідження і отримана первинна інформація [5].

Екологічний стан геологічного середовища площі зазнає помітних змін під впливом розробки родовища (родовище експлуатується з 1929 року), а також активного розвитку промислового і сільськогосподарського виробництва. У процесі роботи над цим розділом були використані матеріали раніше виконаних робіт та екологічного обстеження за даним проектом. За цими роботами складена карта фактичного матеріалу екологічного обстеження Пологівського родовища каоліну та вогнетривкої глини.

Гірничодобувна промисловість розвинена лише в м. Пологи. ТОВ Гірничодобувна компанія «Мінерал» веде значний видобуток каолінів і вогнетривких

глин. ТОВ Гірничодобувна компанія «Мінерал» є найбільш великим підприємством району, має залізницю, автопарк, адміністративні будинки, механічні майстерні та ін. Електроенергією промислові підприємства району, у тому числі й ТОВ Гірничодобувна компанія «Мінерал», забезпечується від державної енергомережі.

На підприємстві існують очисні споруди, які розташовані на відвалах, утворених в результаті складування розкривних порід при видобуванні корисної копалини. Відвали складені пісками і глинистими пісками. Очисні споруди представляють собою комплекс, що складається з накопичувачів округлої форми, дренажної канави і ставка відстійника-випаровувача. Ставки-накопичувачі округлої форми діаметром 10 м з бетонними стінками, дренажна канава шириною близько 0,5 м і глибиною 0,5 м викладена бетонними жолобами. Ставок-випаровувач представлений поглибленням квадратної форми 50х70 м глибиною до 1 м. По бортах ставок обвалований ґрунтом. На комплексі існує спостережна мережа із 3-х свердловин. На протязі року в ставок-випаровувач скидається 46,6 тис. м³ стічних вод. При загальній площі ставка 3500 м², на 1 м² приходить 36,6 дм³ води на добу. Дренажні води випаровуються. Забруднення водоносних горизонтів не відбувається. На очисних спорудах постійно виконується моніторинг навколишнього середовища Бердянською КГПП за договором [1, 4].

Таким чином, в районі Пологівського родовища каолінів і вогнетривких глин:

- відсутнє забруднення ґрунтів шкідливими елементами і нафтопродуктами,
- підвищена мінералізація поверхневих вод має природний характер,
- водопостачання відбувається із водозбору підземними водами, які відповідають ГОСТ 2874-82 «Вода питна» для централізованого водопостачання без попередньої обробки,
- радіаційний фон не перевищує допустимого.

Література

1. Геологический отчет о доразведке II участка Положского месторождения каолинов и огнеупорных глин за 1979-1985 годы (Запорожская область). Верховодов П.Н., Уварова З.Н. и др.
2. Мала гірнича енциклопедія : у 3 т. / за ред. В. С. Білецького. — Донецьк : Донбас, 2004. — ISBN 966-7804-14-3.
3. Отчет о геологическом доизучении площадей масштаба 1:200 000 территории листов L-36-VI (Запорожье) L -37-I (Пологи), проведенном в 1990-1999гг. Елисе-евским ГСО. Шпыльчак В.А., Петренко А.А.
4. Отчет о детальной разведке I участка Положского месторождения каолинов и огнеупорных глин с пересчетом запасов по состоянию на 01.01.1970 г. Мержецкая Г.Л., Гужва Н.Г.
5. Отчет о детальной разведке II участка Положского месторождения каолинов и огнеупорных глин, с пересчетом запасов по состоянию на 01.01.1969г. Верховодов П.Н.
6. Словник-довідник з економічної географії. Т.В.Буличева, К.О.Буткалюк, Т.А.Гринюк та ін. За наук. ред. В.Г.Щабельської. -Х.: «Основа», 2004.

СЕКЦІЯ 7. JOURNALISM.(ЖУРНАЛИСТИКА)

Під-секція 5. Інновації

Сухенко І.М.

к.філол.н., доцент,

Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара

Некрасова Анастасія

студентка,

Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара

**«ЕЛЕКТРОННА ЄВРОПА»: ТРАНЗИТИВНІ ПРОЦЕСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ МЕДІА**

Розглядаються особливості освітніх тенденцій вищої школи у контексті європейської стратегії освітньої політики на сучасному етапі функціонування новітніх медіа.

Ключевые слова: стратегія освітньої політики ЄС, стратегія розвитку ЄС 2020, «Електронна Європа», нові медіа, ІКТ

Ключові слова: стратегія освітньої політики ЄС, стратегія розвитку ЄС 2020, «Електронна Європа», новітні медіа, ІКТ

Keywords: strategy of EU education policy, EU 2020 development strategy, «Digital Europe», new media, ICT

Сучасний розвиток ІКТ і нових засобів масової інформації викликає низку питань щодо реформ у галузі освіти у контексті інформаційного суспільства. Поза сумнівом, що нові засоби масової інформації уможливають інновації не лише в процесі розширення горизонтів змісту інформації, але й запускають нові механізми соціалізацію учасників освітнього процесу. «Створення системи знань, процес формування спільних цінностей та досягнення взаєморозуміння вимагають структурованого підходу для того, щоб керувати потоком доступу до інформації через Інтернет». [3, 553]. Ця ситуація значною мірою залежить від різниці в доступі до оперативної інформації, і приводить до виникнення ризиків, обумовлених нерівним доступом до мережі не тільки певних осіб, соціальних груп, але й країн, у доступі до освітніх установ і знань. Така ситуація робить вищу освіту залежною від цін на обладнання та послуги зв'язку, а також доступу до державних освітніх установ (школи, університету, бібліотека і т.д.).

Реалізація концепції віртуальної освіти і розвитку цифрової компетентності в межах ЄС відбувалася у кілька етапів. Так, у 2000 році Європейська Комісія розпочала ініціативу «Електронна Європа», маючи на меті перехід Європи до економіки, заснованої на знаннях та реалізацію потенційних переваг високих темпів розвитку суспільства, збільшення робочих місць і кращого доступу для всіх громадян до нових послуг у епоху інформації. Одна з цілей цієї ініціативи – до кінця 2001 року сформуванню простір віртуальної європейської вищої освіти через широке співробітництво між університетами, відкритого та дистанційного навчання, інших установ та об'єктів. «Електронна

Європа» не була програма, яка надавала академічні гранти, проте забезпечила фундамент політики, в рамках якої передбачені витрати можуть бути більш цілеспрямованими. Першим етапом ініціативи «Електронна Європа» був план дій «Електронна Європа 2002», в якому основна увага приділялася використанню переваг, пропонуєваних системою Інтернеті, а саме – розвиток мережі зацікавлених у сумісних проєктах виконавців. У червні 2002 року Європейська Рада розпочала другу фазу «Електронна Європа 2005», відповідно до якої учасники інформаційного суспільства, які зосереджені на використанні технологій, мали б змогу надавати онлайн-послуг – як в державному, так і приватному секторі. План «Електронна Європа 2005» поступово ініціював план «i2010», відповідно до якого європейське інформаційне суспільство мало на меті підняти рівень зайнятості (2005-2009 роки). По завершенню цієї програми ініціювалася програма «Цифровий порядок денний для Європи» (*the Digital Agenda for Europe*)[2]

Поява цифрових технологій надала значні нові можливості та виклики для учасників освітнього процесу. За останні 20 років головним чином акцентувалася увага на наданні доступу до систем інформаційних та комунікаційних технологій у системі вищої освіти.

Вищі навчальні заклади ЄС постають не тільки перед проблемою забезпечення ширшого доступу до освітніх послуг, але й обмежених бюджетів та різко зростаючою кількістю студентів. А. Дюморт, експерт з європейської освіти, зазначає, що за таких обставин саме розробка нового онлайн та інтерактивний освітнього контенту поступово визнається як один з підходів до підвищення продуктивності освіти. Це один із способів підтримки або поліпшення якості освіти. [3, 456]. Використання ІКТ у сфері освітньому просторі ЄС надало можливості для розширення недорогих проте масштабних проєктів у межах ініціативи «ЄС 2020».

За таких обставин вищу освіту можна розглядати як новий та потенційний економічний сектор, у якому «електронне» навчання відіграє істотну роль. Відповідно до показників, наданих компанією International Data Corporation на 2010 рік європейський ринок «електронного» навчання ЄС був незначним та фрагментарним, але з високим потенціалом зростання та перспективами його розвитку у освітніх системах у міжнародному та європейському вимірах.

Моделі освіти у контексті нових медіа уможливають оновлення освітніх послуг шляхом розвитку ключових компетенцій за допомогою співпраці та конкурентоспроможності. Різноманітність партнерства, в тому числі спільних проєктів, між вузами (розвиток навчальних програм, оновлення змісту курсу, прийом студентів, оцінювання навчання оцінки, визнання дипломів) та представниками організацій бізнес-сфери (надання об'єкти ІКТ та іншої інфраструктури) допоможе не тільки розвивати цифрові компетенції в громадах ЄС та імплементувати інструментальний підхід до навчання ІКТ, але також надасть переваги використання нових засобів інформаційно-комунікаційних технологій для всіх категорій учасників освітнього процесу. Такий підхід ставить на меті перезавантаження економіку ЄС і допомогу громадянам ЄС отримати максимальну користь від цифрових технологій, що і відповідає ініціативи «Стратегія Європи 2020» для формування суспільства сталого розвитку.

Бібліографічні посилання:

1. Buckingham D. Beyond Technology: Learning in the Age of Digital Culture / D. Buckingham. – Cambridge: Polity, 2007. – 224 p.
2. Digital Agenda for Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/digital-agenda-europe>
3. Dumort A. New Media and Distance Education // Information, Communication and Society. – 2010. – № 3 / 4. – P. 546-556.
4. eEurope Initiative: an Information Society for All (Communication for the Special European Council of Lisbon, 23 and 24 March) // European Commission – 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/l24221_en.htm
5. Lipponen L. Learning through the Internet: a review of networked learning, Report to the European Commission / L. Lipponen, M. Lakkala, K. Hakkarainen // European Researcher. – 2012. – Vol.(30). – № 9/3. – P. 24-52.
6. Mason R. The University – Current Challenges and Opportunities / R. Mason. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unesco.org/iiep/virtualuniversity/media/document/Ch2_Mason.pdf
7. What is the i2010 Initiative? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecdl.org/index.jsp?n=895&a=1902>

Сухенко І.М.

к.філол.н., доцент,

Квашина Ксенія

студентка IV курсу,

Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ У ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ: ІСПАНСЬКИЙ ДОСВІД

Ключевые слова: культурная дипломатия, «мягкая» дипломатия, «Альянс цивилизаций», Ибероамериканское содружество наций.

Ключові слова: культурна дипломатія, «м'яка» дипломатія, «Альянс цивілізацій», Ібероамериканське співдружність націй.

Keywords: cultural diplomacy, «soft» diplomacy, «Civilizations Alliance», Ibero-American Commonwealth.

В останні роки міжнародні та регіональні організації все частіше акцентують свою увагу на питанні «м'якої» дипломатії, в контексті якої взаємодія у сфері культури стає інструментом врегулювання розбіжностей між державами. А це в свою чергу обумовило підвищення значення фактора культури в світовій політиці та міжнародних відносинах, що вплинуло на загальносвітові соціально-економічні процеси, на міждержавні відносини.

Дипломатичні засоби країни відіграють важливу роль при досягненні поставлених державою цілей і підвищенні свого авторитету на міжнародній арені. Культурна дипломатія є одним з головних аспектів громадської дипломатії. За допомогою культурної дипломатії власної країни формується позитивний імідж на міжнародній арені. Даний вид дипломатії є основою в розвитку та підтримці сприятливих відносин з іноземними державами за рахунок мистецтва та освіти. Також вона виступає окремим зовнішньополітичним інструментом, який відіграє не малу роль в двосторонніх і багатосторонніх переговорах. Головне завдання культурної дипломатії полягає у підвищенні соціально-культурного співробітництва і просування національних інтересів будь-якої країни за кордоном.

Багато експертів вважають культурну дипломатію найкращим інструментом реалізації м'якої сили, яка дає можливість певною мірою впливати на інші країни за допомогою таких елементів, як культура, її ідеї та цінності. Культурна дипломатія є однією з офіційних сфер зовнішньої політики, будучи одночасно з цим одним з напрямків загальної дипломатії, яку використовують уряди різних країн для поновлення зовнішньополітичних ресурсів. Але все ж не можна ігнорувати роль держав як головних гравців міжнародних відносин. Культурна дипломатія – ефективний важіль зовнішньої політики, який сприяє поліпшенню відносин між державами та взаєморозумінню між націями, а також служить зміцненню миру на планеті. На сьогоднішній день значне

місце у цій дипломатії надається недержавним гравцям і громадянським об'єднанням.

В передкризовий період (1995-2007 рр.) Іспанія, приміряючи на себе роль глобального гравця, стала розширювати зовнішні контакти, удосконалювати зовнішньополітичний інструментарій, висувати масштабні дипломатичні ініціативи, що привело до одночасної економічної і політичної гри на декількох полях. Орієнтація на соціально-економічну та політичну модернізацію Іспанії зробила головним зовнішнім трансформаційним чинником західноєвропейську інтеграцію, а основними партнерами в міжнародній системі – держави ЄС.

У випадку вдалих відносин з країнами Латинської Америки, які будуються як на двосторонньому рівні, так і у форматі Ібероамериканського співтовариства націй (ІСН), Іспанія буде одночасно представлена у двох центрах нової світової системи – ЄС і ІСН, що в перспективі відкриває великі можливості. Дипломатичні зусилля Іспанії в Середземномор'ї виявились досить ефективними. Найбільша дипломатична ініціатива Мадриду – «Альянс цивілізацій», стала частиною руху до культурно-цивілізаційної сумісності сучасного світу, що фактично запобігло перетворенню країни на першу лінію європейської оборони проти радикальних представників ісламу.

Одним із головних викликів для себе Іспанія вважає відносини з Азіатсько-Тихоокеанським регіоном (АТР), який перетворився на потужну світову силу на противагу Заходу. Це формує новий вектор міжнародної діяльності іспанської держави. Криза 2008-2011 рр. звузила політичне поле, чим завдала шкоди регіональній і глобальній позиції Іспанії.

Нинішні пріоритети зовнішньої політики Мадрида коригуються трьома факторами: появою нових глобальних економічних і політичних гравців та формуванням базових структур і механізмів поліцентричного світу; складною ситуацією, в якій опинився ЄС в період кризи і рецесії (одночасна боротьба Брюсселю за виживання зони євро і посилення власної ролі в інститутах глобального регулювання); довготривалим впливом зовнішніх і внутрішніх фінансово-економічних потрясінь, що похитнули імідж Іспанії на світовій арені. А тому дипломатичні зусилля Іспанії спрямовані на просування національних інтересів у ключових регіонах сучасного світу. І хоча криза зменшила вплив Іспанії на прийняття рішень в рамках Євросоюзу, що призвело до зростання зовнішньої вразливості і нових конфліктів, поле міжнародної діяльності Мадрида залишається досить широким.

Бібліографічні посилання:

1. Боголюбова Н. Внешняя культурная политика: опыт Испании / Н. Боголюбова, Ю. Николаева // Латинская Америка, 2011. – № 8. – С.56-68.
2. Зовнішня політика та дипломатія Іспанії: інституційний вимір від витоків до сьогодення / Ціватий В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/zovnishnja-politika-ta-diplomatija-ispniji-instituciini/>
3. Падаєнко Ю. Л. Європейський досвід реалізації культурної дипломатії: специфіка та перспективи подальшого розвитку / Ю. Л. Падаєнко // Наукові праці. – Чорноморський дер. ун-т ім. П. Могили, 2014. – Вип. № 21. – Том № 230. – С. 48-53.

Федчишин С.І.

аспірантка кафедри масової та міжнародної комунікації
Дніпропетровського національного
університету імені Олеся Гончара

МІКРОБЛОГ ЯК НОВА ПЛАТФОРМА ДЛЯ КОМУНІКАЦІЇ

Ключові слова: блог, мікроблогінг, Твіттер, соціальні мережі, хештег.

Key words: blog, microblogging, Twitter, social networking, hashtag.

Популярність мікроблогів, з особливим акцентом на твіттер, найвідомішим додатком такого роду, швидко зростає. Мікроблогінг – вид блогів, який дозволяє користувачам публікувати короткі текстові чи фото/відео матеріали. Дописи в мікроблозі можуть бути прочитані або усіма, або ж обмеженим колом людей, яким користувач пропонує свій мікроблог [3]. Дописи можуть додаватися як традиційним способом – через веб-сайт служби мікроблогів, або ж за допомогою SMS/MMS, електронної пошти чи через служби миттєвих повідомлень.

Мікроблог відрізняється від звичайного блогу тим, що дописи в ньому є значно меншими — складаються з кількох слів чи речень, містять одне фото чи медіафайл. Мета ведення мікроблогу — інформувати своїх реципієнтів про події, які відбуваються в житті користувача. Майк Темплтон (Mike Templeton) [6] характеризує мікроблог як «малу форму блогінгу, яка дозволяє користувачам писати короткі замітки і публікувати їх; кожне таке повідомлення переглядається і коментується в режимі чату ким завгодно, або обмеженою групою осіб, які можуть обиратися користувачем.

Найпопулярнішим сервісом мікроблогінгу є Twitter, який створений Джеком Дорсі в липні 2006 року і в 2007 році виграв Інтернет-нагороду в категорії блогів на конференції South by Southwest (англ.) в Остіні. Основним конкурентом Twitter є Jaiku, придбаний в жовтні 2007 р. компанією Google [1].

У той час, коли веблоги в основному використовуються для написання коротких есе, заощадивши знання і дискурс, мікроблог виявляється вкрай корисним для швидкого обміну думок, ідей та інформації. Таким чином, у порівнянні з блогами, мікроблоги забезпечують набагато гнучкішу платформу для спілкування.

У статті А. Яви (А. Java та ін.) «Чому ми твіттеромо» виокремлено основні наміри користувачів щодо використання мікроблогів [4]:

- щоденна розмова – використання мікроблогів, щоб відповісти на повсякденні питання: «Що ти робиш?, куди їдеш?, що купляєш?». Відповіді формуються відповідно до мікроблогових платформ та епізодів із життя;
- новинні повідомлення – написання постів про останні події як із власного життя, так і суспільно-значимі;
- дописи «у відповідь» – зазвичай це розмови між знайомими, колегами, друзями, як правило, дописи «у відповідь» на своєму початку містять сим-

вол '@', після якого відразу пишеться ім'я користувача (нік).

А. Ява також акцентує увагу на тому, що більшість користувачів можна визначити як «друзів». Це означає, що вони послуговуються мікроблоговими платформами в якості соціальних мереж для обговорення навчання, пошуку однодумців, обговорення спільних тем. Користувачів мікроблогів можна поділити на тих, хто шукає інформацію, читає чужі пости та рідко пише свої, а також тих, хто є джерелом інформації, активним дописувачем [4].

Пол Макфедріс (Paul McFedries) описує мету мікроблогів як інструмент й підхід, який дає можливість «посилити свою присутність в кіберпросторі». «Посилення нашого кіберпростору» є основним ключовим елементом в мікроблозі, особливо з огляду на зростаюче значення мобільності та мобільного зв'язку [5].

У просуванні та об'єднанні постів існує чимало різних інструментів для залучення уваги цільової аудиторії до тематичних матеріалів, що публікуються в соціальних мережах або інших соціальних медіа. Одним з таких інструментів є хештеги (hashtag) – спеціальні мітки, за допомогою яких можна об'єднувати в групи кілька повідомлень або матеріалів, що належать до однієї і тієї ж тематики [2].

Хештеги вперше з'явилися в мережах IRC, де вони використовувалися для маркування окремих тем і груп [2]. Пізніше хештеги поширилися й в інших сервісах Інтернету, а сьогодні їх можна побачити у всіх основних соціальних мережах, у сервісах мікроблогів на зразок Twitter або Tumblr тощо. Хештеги функціонують також в Instagram, Pinterest, YouTube.

Кожен хештег – це символ «#» («решітка»), за яким слідує слово або фраза з 2-3 слів, зазвичай без пробілів. Для відокремлення слів в хештегах, як правило, використовуються символи нижнього підкреслення «_», але допускається також виділяти окремі слова в хештезі з допомогою великих літер. У хештегах можна використовувати як латинські, так і кирилицю, а також цифри. А ось розділові знаки, знаки математичних операцій та деякі спеціальні символи (@, &, ^) – заборонені.

Основними властивостями хештега є: виділяти головну думку повідомлення, використовуючи ключові слова; групувати інформацію за темами; забезпечувати швидкий пошук по темах, що цікавлять.

Таким чином, мікрокроблогінг є мініатюрною реалізацією основних принципів блогів. За допомогою спеціальних сервісів (twitter, tumblr, jaiku і т.д.) надається можливість писати й публікувати невеликі замітки. Розмір кожного повідомлення обмежений в кількості використовуваних символів. Пошукові системи зазвичай частіше вирізняють мікроблоги, оскільки вони є джерелом часто оновлюваного контенту.

Також більшість інтернет-маркетологів інтенсивно використовують сервіси мікроблогів для просування свого сайту, блогу, товару або послуги. Слід пам'ятати, що мікроблоги створювалися, в першу чергу, як соціальні ресурси, з метою обміну інформацією. Отже, мікроблогові платформи фактично являються соціальними мережами, які дозволяють користувачам відстежувати інформацію один про одного, ділитися власними думками, ідеями.

Веб-сайти

1. <http://www.twitter.com> (останній перегляд у березні 2016 р.)
2. <http://www.tumblr.com> (останній перегляд у березні 2016 р.)

3. <https://www.instagram.com> (останній перегляд у березні 2016 р.)
4. <https://www.pinterest.com> (останній перегляд у березні 2016 р.)
5. <https://www.youtube.com> (останній перегляд у березні 2016 р.)

Література

1. Твіттер : [Електронний ресурс] // Вікіпедія — вільна енциклопедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%82%D0%B5%D1%80>. – Заголовок з екрану. – Мова укр.
2. Хештег : [Електронний ресурс] // Вікіпедія — вільна енциклопедія. Режим доступу : <https://en.wikipedia.org/wiki/Hashtag>. – Заголовок з екрану. – Мова англ.
3. Dejin, Z.: How and why people Twitter: the role that microblogging plays in informal communication at work, GROUP '09 / Z. Dejin, M. Rosson // Proceedings of the ACM 2009 international conference on Supporting group work, New York, NY, USA, pp. 243-252, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://doi.acm.org/10.1145/1531674.1531710>. – Заголовок з екрану. – Мова англ.
4. Java, A. : Why we twitter: understanding microblogging usage and communities / A. Java, X. Song, T. Finin, B. Tseng // Proceedings of the 9th WebKDD and 1st SNA- KDD 2007 workshop on Web mining and social network analysis, ACM, pp. 56-65, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebiquity.umbc.edu/_file_directory_papers/369.pdf. – Заголовок з екрану. – Мова англ.
5. McFedries, P. : All A-Twitter / P. McFedries // IEEE Spectrum, October 2007, 84, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://spectrum.ieee.org/computing/software/all-atwitter>. – Заголовок з екрану. – Мова англ.
6. Templeton, M. : Microblogging defined / M. Templeton // November 2008, – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://microblink.com/2008/11/11/microbloggingdefined>. – Заголовок з екрану. – Мова англ.

SEKSCJA 8. ART (ISKUSSTVOVEDENIE)

ПОД- СЕКЦИЯ 9. Теория и история искусств.

Меньшенина Анна Владимировна

Аспирантка
в Институте Истории,
Кафедра Истории XIX века
Люблинский Католический Университет
Яна Павла II

ТВОРЧЕСТВО И. Е. РЕПИНА В ИМЕНИИ ЗДРАВНЕВО 1892-1900.

Ключевые слова: И.Е. Репин, усадьба Здравнево, реализм XIX века, портретная живопись.

Рожденный мыслью лучших представителей народа, демократический реализм дал высочайший творческий взлет искусства второй половины XIX века и породит блестящую плеяду талантов. Одним из них был И.Э. Репин – наиболее яркий и характерный представитель передвижничества [4, 7].

Сильная усталость тянула художника на лоно природы, а обладание большой суммы денег после продажи «Запорожцев» дала ему возможность мае 1892 года приобрести благоустроенное имение «Здравнево» в Витебской губернии на берегу Западной Двины [4, 202]. Илья Ефимович писал художнику В.А. Серову «только что вернулся из-под Витебска, где я купил себе прекрасное именьеце. Край теплый, народ разнообразный. Есть белорусы, поляки, литва и евреи. Теперь так тянет туда». «Очень хороший кусочек, писал художник Л. Н. Толстому. – На быстрой реке Западной Двине, с лесами, со скотом. Там уже теперь тепло, зелено, поют соловьи, и мне не хотелось уезжать оттуда» [3, 5-6].

Первое время Репин увлекся новым своим положением, занимался пристройкой к дому мастерской и другими хозяйственными делами. И тем не менее первый сезон пребывания на хуторе оказался одним из самых плодотворных в его творчестве. За 1892 год кроме большого числа рисунков и эскизов он создал четыре картины, которые относятся к числу лучших его работ.

В имении «Здравнево» Репин особенно увлекся пленэрной живописью в натуре. Именно пейзаж играл большую роль в его картинах и портретах этого периода. В основе портрета Веры Репиной «Осенний букет» лежало стремление к передаче человека в связи с природой [1, 108]. Картина осязательно передает чувство молодости и наслаждения окружающим естеством. Свою дочь Надежду художник изобразил на картине «Охотник» – в охотничьем наряде с ружьем через плечо. В основе портрета-пейзажа «Белорус» легла встреча художника со слепым парнем, которому чудесным образом вернулось зрение. История «чуда» исцеления воодушевила Репина написать портрет этого молодого человека. По мнению искусствоведа В. Н. Москвина, этот портрет по праву стоит в числе лучших крестьянских образов русской живописи [3, 12]. Летом 1892 года И.Е. Репин написал картину «На Западной Двине. Восход солнца».

Смерть отца Репина, несомненно, повлияла на то, что здравневский сезон

1894 года оказался не столь богатым в творческом отношении. Из всего того, что было создано можно выделить работы «Косарь литвин» и «Собака Пегас» [3, 28]. Летом 1896 года гуляя с дочерьми по окрестностям Здравнево, художник искал новые темы для творчества. Так появилась на свет работа «Барышня на стаде», на которой изображены три дочери художника. В этом же году Репин написал картину «Ленная ночь» с изображением дочери Надежды, стоящей с собакой у воды.

Но незавершенное полотно «Дуэль» в 1896 году художник выставил на выставке в Петербурге под названием «Простите!». Особого внимания картина не получила. Спустя несколько месяцев работа была отправлена в выставку в Венецию, где с первых же дней оказалась в центре внимания посетителей. Большой успех работы Репина на выставке уделяла внимание скупившаяся на похвалу итальянская печать [3, 41-42].

Значительную часть работ созданных в Здравнево составляют рисунки, известно их не менее 50. Главными действующими лицами становились крестьяне и их окружающая жизнь. Сохранились нескольких рисунков на которых Репин изобразил так называемых лайбашников (лайба – большая лодка). В 1895 году художник создал рисунок «В избе», на котором представил типичное жилье белорусского крестьянина того времени.

В 1900 году Илья Ефимович закончил портрет дочери Надежды, назвав его «На солнце», который стал последней крупной работой созданной художником в Здравнево. Жизнь художника восемь лет была тесно связана с этим именем и без малого сорок лет судьба всей его семьи. В 1898 году Репин купил новую усадьбу неподалеку Петербурга на берегу Финского залива – названную вскоре «Пенаты».

И. Е. Репин умер в 1930 году. В течение последних десятилетий своей жизни он продолжал упорно работать. Многие исследователи творчества Ильи Репина считают, что именно последние десятилетия XIX являются порой наивысшего расцвета репинского таланта. Художник в период своего творческого подъема предстает перед нами как последовательный борец за реализм и народность искусства, как вдохновенный изобразитель русской жизни, как замечательный мастер – живописец и график [2, 14].

Литература

1. Федоров А.А., Илья Ефимович Репин, Москва: Искусство, 1989. – 120 с.
2. Сарабьянов Д. В., Илья Ефимович Репин, Москва: Изобразительное Искусство, 1974. – 72 с.
3. Подлипский А. М., Здравнево: здесь жил И.Э. Репин, Минск: Полымя, 1990. – 64 с.
4. Моргунова-Рудницкая Н.Д., Илья Репин. Жизнь и творчество, Москва: Искусство, 1965. – 296 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 2. Изобразительное искусство.

Строкаль А.
магістрантка
Інституту мистецтв
Київського університету
імені Бориса Грінченка

МОТИВ ДЗЕРКАЛА В МИСТЕЦТВІ

Ключові слова: мистецтво, мотив, дзеркало, живопис, краса

Keywords: art, motive, mirror, painting, beauty

Швидкоплинність і безжалісність часу просочена виснаженою дряхлою старістю і бридким запахом людської плоти – завжди пильнує за красою та молодістю через зримого «двійника». Трансформація людського тіла несе в собі не тільки в'янення, потворність, немічність, а й модифікацію внутрішнього стану, психологію духу, свідомості загалом. Це своєрідна проекція свідомості і пізнання. Віддзеркалена істина «двійника» є символом уяви і свідомості, яка здатна ясно фіксувати предмети зовнішнього світу і людини. Його відбивна здатність породжує символічну аналогію з оком і водою. Подібним чином космос вдивляється в своє відображення в людській свідомості [1]. Кожне дзеркало проходить етапи фіксування та оспівування юності, краси та квітучої молодості, набираючи з часом обертів хворобливості, мінливості, меланхолічності, згасання людини й природи як такої, торкаючись сфери потворного, бридкого, огидного, юридивого. Неминучу деформацію краси людської плоти, блідо-рожевої юності, яка з плином часу переходить в інший пласт людського буття, кожна дама, кокетка чи то просто звичайна жінка, вдивляючись у «всевидюще око Бога», намагається утримати і зберегти в пам'яті всі враження тлінності життя, «...в зеркале неспешно растворяет облик свой она» (Р. Рільке). Фантом «двійника» дами присутній в улюбленому дзеркалі її туалету, адже дзеркало сприймається як портал, через який душа звільняється з цього світу, потрапляючи в інший.

Майстри пензля різних епох неодноразово актуалізували тему жіночого туалету з акцентом на дзеркало чи відображення в ньому, де художник через нову призму розглядав не тільки фактор трансформації тіла, а й наповнював свої полотна глибоким філософсько-естетичним змістом. Милування фізичною, гріховною плоттю дами в дзеркалі, що «тихо пьет свой образ», розглядається майстрами по-різному.

Символ «дзеркало Венери», який означає жіночий початок і зображується як хрест з колом, своїми початками сягає часів античності, де таке зображення було популярним. Важко не помітити, що цей же ж символ перегукується з давньоєгипетським символом життя, безсмертя – Анх, де хрест – це символ життя, а коло – вічність. Поклоніння розкоші тіла, яке так жадібно прагнули показати майстри в сюжеті з дзеркалом, – Середньовіччя засуджувало. Негоже рабу Божому розглядати і милуватися своєю гріховною плоттю, бо ніщо так не плекає гординю як самолюбівання. Церква закликала мирян розглядати дзеркало як предмет надмірної розкоші, марнотратства,

самозамилуванням, що по природі своїй річ гріховна і може привести до безумства. Проте, цей сюжет своїм алегоричним змістом поступово прокладе собі шлях в мистецтві живопису. Якщо Відродження зазвичай трактувало жіночу старість як елемент іронічного висміювання, то, починаючи з епохи маньєризму, фізична недосконалість, потворність, юродство жінки розглядалася під іншим кутом. Тепер старіння жіночого тіла читається як елемент природності, органічне відображенням того, що існує в людській душі, у свідомості, у скорботі за минулим, яке не повернеться, тому і потворність жінки сприймається як раціональне відображення цього стану.

Ставши логічним продовженням маньєризму, бароко підняло голову, забувши про меланхолічність і трагізм як своє підґрунтя, зникла поверхневність, енергія хлинула внутрішніми потоками і ставала істинно життєвою без відтінків експресії відчаю. «Алегорія тлінності («Стара кокетка)» Бернарда Строцці, написана митцем у 1637 р., прочитується теж як любовання гріховним тілом, але яким? Художник доби бароко, написав дещо іншу версію «дами перед дзеркалом». Ніжне блідо-рожеве тіло з витонченою пластикою і ритмом, яке символізує красу та молодість, роботу розуму і схильність наблизиться до ренесансних ідеалів, а отже – до гармонії, симетрії, рівноваги та інтелекту, який контролює емоції, на картині Строцці трансформувалось в інший шар людського буття: «Бідна жінка, як ти можеш милуватися своєю красою, від якої не залишилося і сліду? Геть, геть руки від дзеркала, не думай про те, щоб прикрашати своє обличчя рум'янами і пудрою». У даному сюжеті простежується мотив швидкоплинності часу життя, суть і мораль якої змушує пам'ятати про смерть (*Memento mori*), перед якою всі рівні. Замість пружного, тендітного тіла, з красивими рисами обличчя і шикарним волоссям, в картині Строцці постав образ старої жінки з дряхлою, обвислою шкірою, з безліччю зморшок на обличчі та з оповитим сивиною волоссям, вона сидить перед дзеркалом і вдивляючись в своє зів'яле обличчя, сподівається побачити у відображенні свою колишню красу. Стара кокетка не збирається миритися зі старінням свого образу, вона чепуриться та вдягає розкішні, свіжі вбрання, прикраси, на контрасті з якими виглядає ще старішою. Але ж марно митець так майстерно прописав «двійника» старої у дзеркалі, попри хіхикання служниць, які не приховують свого ставлення до пані, кокетка, вдивляючись з острахом в дзеркало, й сама бачить невідворотність людського життя. Ситуація досить комічна, сповнена гротескним підґрунтям: бездоганні, вишукані наряди та прикраси підкреслюють дряхле, бридке, немічне тіло. Не дивно, що багато мистецтвознавців вважають, що прототипом «Старій кокетці» стала робота Тиціана «Венера перед дзеркалом» 1555 р., у якій Строцці і побачив свою стару. Створити образ людини, погляд якої звертав би на себе увагу незалежно від віку зображуваного – задача, яку вирішували художники через дві паралелі: художню та філософську. При цьому розглядалися не тільки зовнішні зміни образу, а й внутрішній естетичний світ, його мікрокосмос. Не тільки Відродження, Маньєризм і Бароко писали про вічні теми життя, вони хвилювали художників і інших періодів, митці яких називали своїх «дам перед дзеркалом» по-різному. Так, Ян Госсарт напише «Венеру перед дзеркалом» у 1521 р., у 1647-1651рр. іспанський живопис представить роботу «Венера перед дзеркалом» пензля Дієго Веласкеса, Жан Леон Базиль Перро представить стою даму під назвою «Марнославство» (1886 р.), Анрі де Тулуз-Лотрек у 1895 р. створить роботу «Мадам Пупуль за туалетним столиком» тощо. Кожен з них, пишучи свою «даму», зображав

дзеркало, яке символічно показує «подвійність душі», негативні риси, які ми воліємо не помічати, тлінність часу, яка відображена на нашому тілі і душі. У 1932 р., Пікассо напише «Дівчину перед дзеркалом» Марію Терезу, на картині художник досить яскраво через образ дзеркала розкриє, те що таїться в середині дами,- потворність, адже звичайного погляду недостатньо, щоб побачити оголену душу. Жоан Міро, Сальвадор Далі, Дієго Рівера, Август Марке, Джордж Леммен, В. Суриков – перелік можна нескінченно продовжувати, адже кожна епоха в світовому мистецтві виділяє чимало представників, які в своїх роботах, в залежності від епохи, трактували сюжет з використанням дзеркала як «всевидяче Око Бога», символом «Венери» жіночого початку, при цьому знімали маски і показували «внутрішнє» справжнє обличчя дами.

Література:

1. Энциклопедия символов, знаков, эмблем / авт.-сост. В. Андреева и др. – М. : Астрель и др., 2001. – 556 с.
2. Холл Дж. Словарь сюжетов и символов в искусстве/Дж. Холл. – М.: Крон-пресс, 1996. – 720 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 4. Музыкальное искусство.

UDC 378.147: 78 (477) (092)

Martynuk Tatiana

Doctor of Arts, Professor
State Higher Educational Establishment
«Pereyaslav-Khmel'nitsky State Pedagogical
University named after Grigoriy Skovoroda»
Ukraine
E-mail: tavlhan@mail.ru

SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL ACTIVITY OF NADEZHDA GORYUKHINA IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN MUSICAL CULTURE

The extraordinary personality of Nadezhda Goryukhina (1918-1998) dominates in the bright constellation of brilliant characters of Ukrainian musical culture. She is an outstanding scientist and teacher, Doctor of Arts, Professor of National P. Tchaikovsky Music Academy of Ukraine, corresponding member of the Academy of Arts of Ukraine.

Nadezhda Aleksandrovna Goryukhina was born on September 2, 1918 in the city of Ufa. Her mother – Evdokia Ivanovna (nee Vikolyuk) was Ukrainian. She came from Severinovka in Odessa region. When Evdokia was 5, she became an orphan and had to work for other people. The artist Nikolai Ge was impressed by her fate and took the girl to his own family. She learned to make beautiful hairdos, and later she was invited to work as an outstanding actress Vera Komissarzhevskaya's maid. Nadezhda's father – Alexandr Pavlovich Goryukhin was Russian. He was born in a peasant family. Alexandr Pavlovich was extraordinary talented in music. He mastered the art of playing the cornet and became an artist of the Moselle orchestra. He met his future wife in Kiev during a tour of the orchestra. Unfortunately, his illness (he was sick with pneumonia) did not allow him to take up music as a future career. Alexandr Pavlovich graduated from Medical Faculty of Kazan University, and for the rest of his life worked as a therapist. According to the memories of his contemporaries, Alexandr was a wonderful specialist. There were six daughters in the Goryukhin family, but the youngest one died in the childhood. Parents took care of the children and all of them were given a decent education. Valentina Kuzik mentions that it was probably the God, who helped the Goryukhin family to survive and educate children at that awful time [4, p. 76].

Nadezhda Goryukhina was an extremely gifted personality. Her great musical talent was combined with a propensity to the exact sciences. In 1940 she graduated from Historical-Theoretical and Piano Departments of Music School of Leningrad Conservatory. She wished to master two specialties and that is why she entered the Faculty of Physics and Mathematics of Leningrad University. However, the war had changed all those plans.

The Goryukhin family was evacuated to Krasnodar and these years became a period of trial. Nadezhda Goryukhina's life was marked by a meeting with a famous teacher, pianist and composer Vsevolod Petrovich Zaderatskiy. This wonderful man had inspired her with confidence and forced her to come back to the world of music.

In 1944 the family moved to Kiev and Nadezhda continued to study at two faculties of Kiev Conservatory, right from the 2nd course. In 1948 Nadezhda Goryukhina finished musicology training course in M.F. Geylikh's class. She studied in the Piano Department in the class of V.A. Vaintraub for one more year.

It has to be said that musical-theoretical views and pedagogical principles of her mentors (professor Mariana Geylikh and professor Liia Khinchin) contributed greatly to Nadezhda's artistic outlook. They were brilliant musicologists and educators.

Mariana Fedorovna Geylikh (1909-1984) is an outstanding scientist, musicologist and teacher. In 1938 she got her PhD in "Heritage of N.V. Lysenko". In 1947-1948 she worked as a dean of the Historical and Theoretical Faculty, taught the course on music analysis and general history of music. After some ideological strikes took place she was forced to leave Kiev, and since 1950 she had been successfully teaching in Saratov Conservatory. Her scientific heritage includes a number of works dedicated to the works by Ukrainian composers such as N. Lysenko, D. Klebanov, V. Borisov. In 1941 she published her book "The forms and genres of musical art."

The continuity with musicological ideas of Mariana Geylikh can be traced in the scientific activity of Nadezhda Goryukhina. Its main features are, to our opinion, the depth of scientific analysis, a broad culturological context, Ukrainian orientation of much of her artistic heritage, profound development of historical and purely theoretical musicological perspectives and identification of the relationships between them.

Liia Yakovlevna Khinchin (1914-1988) is an outstanding musicologist, researcher and educator. She was the first head of the Musical-Historical Department in Kiev Conservatory (1944-1949). She was taught by such prominent musicians as Nikolay Grinchenko, Viktor Kosenko, Victor Ivanovskiy, Andrey Olkhovskiy. Under the guidance of A. Olkhovskiy she got her PhD in the works of P. Tchajkovskiy. The public defense of the dissertation took place on June 28, 1941.

Liia Khinchin's lectures were aimed to form students' creative approach to music, their awareness of the laws of intonation patterns development, the disclosure of the value of this artistic phenomenon as a historical one. She started the tradition of researching the history of Russian music in its relationship with Ukrainian musical culture.

The work of student scientific society became a bright page in the history of Kiev Conservatory. It was established in 1947-1948 academic year. Liia Khinchin was appointed its supervisor in 1947. On November 20-22, 1947 the first Student Conference was held. Seven out of the thirteen students' reports were written under the guidance of Liia Khinchin. The report of Nadezhda Goryukhina on "Gayane ballet" by A. Khachaturian was one of them.

As well as Mariana Geylikh, Liia Khinchin had suffered a lot in her life. Unfair ideological accusations forced her to leave her job in Kiev Conservatory. In future she successfully worked in the conservatories of Russia.

Being a person of deep knowledge and high culture, Liia Khinchin had a great influence on the formation of Nadezhda Goryukhina as a scholar and a teacher. The similarities of musicological concepts and pedagogical principles are clearly revealed in the profound research of the scientific perspective, in the effort to comprehensively cover a wide scope of material and to reveal contextual relationships with adjacent areas of art, literature and science.

An important milestone in the biography of Nadezhda Goryukhina was her post-

graduate studies. Filip Emelyanovich Kozitskiy (1893-1960), a composer, conductor, and one of the founders of the musical-historical science in Ukraine, was her supervisor. His scientific work "Singing and Music in Kiev Academy for 300 years of its existence" became a significant achievement of the musicology. This book was published in 1971 after the death of F. Kozitskiy, general text edition was done by Anisiia Shreer-Tkachenko, who also wrote the introduction to this book. This unique work was aimed at the study of a large number of archival documents and literal sources, as well as musical and performing experience of its author as a singer and choral conductor. It inspired many musicologists to study Ukrainian choir sacred music.

F.E. Kozitskiy was one of the founders of Nikolay Leontovich Musical Society. He was involved in all areas of a large-scale, really selfless work of this art institution. One of the spheres of its activity was a publication of such magazines as "Music" (1923-1925) and "Music to masses", which played a crucial role in the development of scientific musicological thought.

The article "Creativity of Nikolay Leontovich", written by F.E. Kozitskiy, was published in the first issue of "Music" magazine (1923). It marked the beginning of the tradition to research the outstanding composer's musical heritage. This piece of work is a fine example of a thoughtful comprehension of N. Leontovich's artistic thinking, a disclosure of his musical style in the context of major trends in the development of musical culture of that time.

An important priority of F.E. Kozitskiy's research was a musicological interpretation of Kyrylo Stetsenko's artistic heritage. His article "K. Stetsenko (the experience of critical-biographical characteristics)", which is really profound in context, was published in the second and third issues of "Music" magazine in 1923. The article reveals a great respect for the composer, it shows his life and career in detail, traces the evolution of his individual style in a variety of musical genres, and analyzes the multifaceted social activities of this passionate personality. Kyrylo Stetsenko's ideas of musical and educational reforms were fully realized. The foundation of Scientific-Theoretical Faculty in Kiev Conservatory in 1923 proves this fact.

Being a very bright personality in the constellation of musical historical science founders, F.E. Kozitskiy inspired N.A. Goryukhina to study the less-known aspects of national musical culture history. His ideas were realized in a number of her scientific works. First of all, among them there are those that reveal the traditions of Ukrainian choral culture, discover the basic principles of musical style of N. Lysenko, N. Leontovich, K. Stetsenko, L. Revutskiy, B. Lyatoshinskiy, A. Shtogarenko.

In 1956 Nadezhda Goryukhina got her PhD in "The main features of Ukrainian choral classics and their development in the choral works of Ukrainian Soviet composers". This work is characterized by a deep scientific concept, an overwhelming musicological analysis of a great deal of the artistic materials, a systematic research of national choral style category in the unity of its substantial and problem-methodological levels [1].

In the part, which deals with "Key features of choral style of N.V. Lysenko – the founder of the Ukrainian choral classics", choral music of the composer is regarded as a gradual and innovative phenomenon in the national music culture of the late 19th – early 20th century.

According to N.A. Goryukhina the most significant features of N.V. Lysenko's choral style are the following: a deep connection with the progressive ideas of the era, a variety

of themes and genres with the emergence of the varieties within one and the same genre; humanistic and educational orientation of the creativity; folklore component in the content and means of expression with a bright national color detection; innovative incarnation of Taras Shevchenko's poetry as the base of the choral classics leading tradition; a high level of musical-poetic synthesis; the words, full with intonation and context, which stand for an important source of melodic and harmonic as well textural development and creation of an integrated musical form.

The second part, called "The development of the realistic traditions of N.V. Lysenko's choral art in the creativity of K.G. Stetsenko, Y.S. Stepovoy, N.D. Leontovich", is represented in separate monographic essays on the features of each composer's choral creativity.

It has to be mentioned that features of the similarities with Nikolay Lysenko's traditions are clearly seen in the choral works of N.A. Goryukhina. She considers the composer's choral style an original and unique phenomenon in the context of Ukrainian choral music of the 20th century. It is mentioned that the genre palette of Kyrilo Stetsenko's choral works is the same as that of Nikolay Lysenko: adaptations of the folk songs, choral miniatures, poems, and cantatas. It is emphasized that the amount and proportion of the civil subjects is less than in Nikolay Lysenko's choral music. Choral heritage of Kyrilo Stetsenko includes more than twenty choirs, different in topics, images, and genre features.

Kyrylo Stetsenko's choral style is marked by the distinctive features. They are clearly seen in the composer's adaptations of the folk songs. As it was noted by Nadezhda Goryukhina, Kyrylo Stetsenko had created an individual method of intonation and topical material development, based on the psychological insight into the imaginary sphere. The essence of this method is to extend the range of musical means of expression through the introduction of psychologically intense depiction.

The genre of choral miniatures occupies a dominant place in the choral works of Kyrilo Stetsenko. The relation to the traditions of Nikolay Lysenko is seen in the choice of the plot, tune similarity to folk songs. The images are developed through a parallel comparison of the nature pictures with the inner world of a person.

The innovative features can be traced in the expansion of the genre boundaries. Nadezhda Goryukhina indicates such features of choral music: a bright dynamics of intonation and thematic material development, contrastive comparison of the imaginary spheres that brings choral miniatures closer to the choral poems, and sometimes to the scenes. She emphasizes their relation to the compositional techniques of Sergey Taneev, which is proved by the utmost polyphony of musical material, bright melodic expressiveness of the voices and preservation of the folk songs basics.

In her scientific works Nadezhda Goryukhina does a profound analysis of Nikolay Leontovich's choral works. She considers the choral style of the composer to be a unique phenomenon in the musical culture of Ukraine in the first third of the 20th century. The thesis emphasizes similar features of Nikolay Lysenko and Nikolay Leontovich's musical stylistics in terms of artistic adaptation of the Ukrainian folk songs. In the choral music by Nikolay Leontovich, as well as in that by Nikolay Lysenko a tendency to a deep analysis of the artistic and imaginative spheres of the song, use of techniques of constant development, a special relation to the preservation of national colouring are evident.

Nadezhda Goryukhina expresses the idea that the choral music of Nikolay Leontovich reflects his outlook, great inborn talent, endless creative search. It is characterized

by the psychological depth of the artistic concepts, by the variety of themes and images, by the perfection of musical-poetic synthesis. Great composer's choral compositions are often transformed into folk life scenes. They are usually filled with a great love to people.

Humanistic orientation of Nikolay Leontovich's creativity unites it with certain aspects of Anton Chekhov's creativity. As it is mentioned in the thesis, both N. Leontovich and A. Chekhov fill the image with details, which are less evident from the first sight, but with the help of associations they deepen imaginary world sphere, enrich it with psychological concentration.

In the thesis the harmonic language of Nikolay Leontovich is considered to be closely related to the principles of forms creation, features of the textured presentation, dynamics of the folklore content source disclosure, modal-melodic intonation originality, and general poetic overtone. Modulation, organ points, functional logic of harmony development, cadences, methods of tonal variation, linear principle of using the voice are the means with the help of which Nikolay Leontovich creates perfect and dynamically developing forms.

Nadezhda Goryukhina notes the features of multi-genre and opposition, psychological overtones and dramatic conflict in the adaptations, done by Nikolay Leontovich. The author expresses the idea of the composer's symphony of the choral music, emphasizing it as a high level of the images generalization, their transformation into intonation and timbre dramaturgy of the works, the emergence of new genre subtypes of the songs.

The comprehension of Nikolay Leontovich's folklore source is a systemic one. The development of polyphonic techniques plays an important role in this process. Palette of the polyphonic methods in composer's choral music, as it is noted in the scientific research, is extremely broad. Nadezhda Goryukhina proves that methods of the intonation and thematic material development in Nikolay Leontovich's works are very close to the musical stylistics of Sergei Taneev. N. Leontovich as well as S. Taneev's works are characterized by a specific kind of polyphonic language. It is a synthesis of folk polyphony combined with its main features such as supporting voice, variation, improvisation, the variability of the number of voices – with all the classic techniques of imitation and contrapuntal polyphony.

Nadezhda Goryukhina's article "Harmony in N. Leontovich's adaptations of the folk" is characterized by a deep scientific analysis. Informational content of this scientific discourse is connected with the author's desire to find out the features of the composer's harmonic thinking. It is emphasized that harmony in the adaptations is closely connected with all other means of expression.

In the majority of her scientific works Nadezhda Goryukhina notes that N. Leontovich's innovative approach to the artistic adaptation of the folk songs is fairly associated with an individual polyphonic composer's style. However, its harmonic language is also a peculiar one.

The scientific work has proved that harmonious development in drama is one of the most effective means of expression. "Harmony as a result of the vertical music development, melody as a means of disclose of the images dramatic movement, harmony as a means of turn of the narration into psychological plan, harmony as the embodiment of the national identity, harmony as a characteristic touch, realistic detail – these are the features of N. Leontovich's harmonic style. All of them have to be emphasized in the folk songs adaptations and, as a result, they contribute significantly to the creation of the individual style of the

composer” [3, p.98].

Harmonious development in choral adaptations, done by Nikolay Leontovich, is an important factor in the general musical dramaturgy. It promotes the transfer of action development into a psychological action, which turns a choral miniature into a choral poem.

Nadezhda Goryukhina's doctoral thesis “Musical form and style”, brilliantly defended in 1974 in Moscow in Russian Institute of Arts, has become a significant achievement of the Ukrainian musicology. This fundamental work, which presents the laws of form and style interaction as a definite system, is characterized by a deep scientific concept, profound development of the ideas under discussion, harmony and at the same time courage of the thoughts, delicate feeling of artistic and imaginative sphere of music.

Basic theoretical principles of this scientific work, which deals with the research of main scientific problems, are concentrated in the first two chapters of the dissertation: “Main issues of the musical form theory” and “Issues of the theory of musical style”. In the following chapters – “Evolution of the period” and “Evolution of the sonata form” – a wide range of issues of form and style interaction in the process of evolution and development of the most flexible forms of the homophonic-harmonic composition are discussed.

The research, based on functional relationships between the theme and structure, allows the author to emphasize a theoretical classification of styles. The first one is a classic style, characterized by an organic and direct functional dependence on the categories and the unity of elements. The second one is a romantic style, famous for the exaggeration of the themes relationship. It is realized in the expressive elements. The third style is called hypertrophied romanticism, characterized by the violation of the functional categories relationships, and the fourth one is an abstract style, known for a break of functional links between the categories of theme and structure [2, p.61].

An important area of scientific activity of Nadezhda Goryukhina was a study of sonata-symphonic thinking principles. This issue has been covered by an author in one of her earlier works “Symphonism of L.N. Revutskiy”.

Musicological science was crowned by Nadezhda Goryukhina's following works: “Evolution of sonata form” (1970, 1973), “Evolution of the period” which cover a wide range of historical processes from the 17th to the 20th century.

Scientific activity of Nadezhda Goryukhina has become a bright page in the history of national musical-historical school. It is distinguished by a high level of philosophical concepts, deep reflection on the essence of artistic phenomena, a brilliant analysis of the musical works of Ukrainian and world heritage, a wide culturological context.

The mature period of Nadezhda Goryukhina's scientific career was focused on the musical form and style issues. In her scientific works, which dealt the musical composition laws, the artistic concept and imaginative sphere of pieces of music are presented. The ideas of the scientist were proved in the fundamental work “Musical form and style” and in Nadezhda Goryukhina's last work “The doctrine of the musical form” (manuscript).

Scientific works of Nadezhda Goryukhina stand for an important source of a deep music comprehension. “Being famous for her theoretical research works that are close to the holistic analysis of a piece of music (or a part of a cycle), N. Goryukhina prepared the ground for the next phase of the structural analysis, which is characterized by the selection of the musical text structural and creative elements and their further consideration in the broader intertextual context” [5, p. 126].

Scientific ideas of Nadezhda Goryukhina were reflected in a lecture course on the

analysis of musical works, which was a real eye-opener about the music for many generations of students. Students' musical thinking was formed by the disclosure of the deep senses of musical tone, revealing its links with the cultural context of a particular era, the analysis of the symphonic dramaturgy, deep scientist's reflection on a stylistically unique works, created by the composers.

In the living memory of the contemporaries Nadezhda Goryukhina stayed not only as a wonderful specialist, but also as an exceptionally friendly and deeply intelligent person. The maitres of the Ukrainian culture, such as L. Grabovskiy, V. Silvestrov, L. Dychko, Y. Ischenko V. Godzyatsky recollect Nadezhda Goryukhina with a great gratitude. The ideas of intonation dramaturgy, the image of the musician-philosopher, created by her, had a significant impact on the formation of the artistic world of these bright personalities.

Nadezhda Goryukhina has become the founder of her own theoretical school in musicology. Ivan Kotlyarevskiy, Natalia Orlova, Elena Murzina, Yakov Gubanov, Tatiana Zolozova, Yuri Ishchenko, Alexander Zharkov, Valentina Kuzik, Tatiana Martynuk belong to this school.

In the memories of her contemporaries Nadezhda Goryukhina stayed not only as a wonderful specialist, but also as an exceptionally friendly and deeply intelligent person. In our opinion, her scientific and pedagogical heritage requires a broader implementation into the educational process of higher educational institutions of Ukraine. The scholar's unique experience and scientific ideas are considered to be an important methodological basis of music education at the turn of the 20th-21st centuries. These ideas promote Ukrainian musicology integration into European and world socio-cultural space.

References:

1. Goryukhina, N.A. (1956). Main features of Ukrainian choral classical music and their development in the choral works of Soviet Ukrainian composers. Doctor's thesis. Kiev [in Russian].
2. Goryukhina, N.A. (1974). Musical form and style. Extended abstract of candidate's thesis. Kiev [in Russian].
3. Goryukhina, N.A. (1977). The harmony in the folk songs adaptations of M. Leontovich. V. Zolochevskiy (Eds). Abstract of papers. (pp.76-99) [in Ukrainian].
4. Kuzik, V. (1998). She knows «Beads game». Art Line. (Vols. 9), (pp.76-77). Kiev [in Ukrainian].
5. Murzina, O.I. (2013). The history of one fate: Nadiia Goryukhina // Abstract of papers of NMAU named after P.Chajkovskiy. (Vols.4). Kiev (pp.122-129) [in Ukrainian].

ПОД- СЕКЦИЯ 4. Музыкальное искусство.

Чергеев Асан Айдерович

кандидат искусствоведения, доцент

Крымский инженерно-педагогический университет

E-mail:tavlhan@mail.ru

ДИРИЖЕРСКОЕ ИСКУССТВО В КОНТЕКСТЕ СТАНОВЛЕНИЯ ЛИЧНОСТИ ПЕДАГОГА-МУЗЫКАНТА

Дирижерско-хоровая деятельность занимает важное место в профессиональной деятельности учителя-музыканта. Сложность и многоплановость дирижерской деятельности учителя музыки обуславливает изучение цикла дирижерско-хоровых дисциплин (дирижирование, хоровой класс, хороведение, методика работы с детским хором, хоровая аранжировка).

Дирижерская деятельность представляет собой сложный психико-физиологический процесс, во время которого дирижер выполняет различные функции. В общих чертах их можно представить в виде следующего поэтапного ряда.

1. Выработка дирижером собственной исполнительской концепции.

2. Передача хоровому коллективу исполнительского плана средствами пластического комплекса дирижера.

3. Сопоставление реального звучания с исполнительским замыслом.

4. Коррекция звучания с целью приближения к идеальной модели.

Эти функции представляют собой цикл действий, которые многократно повторяются в процессе исполнения произведения.

Конкретизация внутренней работы музыканта над замыслом зафиксировалась, за высказываниями мастеров, в создании внутренних слуховых моделей. Герберт фон Караян утверждал, что на практике он дирижирует «двумя оркестрами: одним настоящим и другим воображаемым» [4, с. 62]. Такое функционирование внутренних действий дирижера, воображаемое музицирование, сопоставление его с реальным звучанием хора или оркестра и необходимая коррекция звучания позволяют дирижеру передавать не просто внешнюю форму произведения (технический уровень исполнительства), но и свое видение исполняемой музыки (художественный уровень).

Специфические особенности дирижерского искусства обуславливают структуру дирижерской одаренности, которая представляет собой целостную систему. Она в свою очередь может быть представлена как комплекс подсистем: общие музыкальные способности (музыкальность), общие исполнительские способности, специальные дирижерские способности, педагогические способности, организаторские способности.

Ученые пришли к выводу, что «характерной чертой музыкального человека является сложное качество, которое сочетает высокую восприимчивость к музыкальным объектам с высокой потребностью музыкального восприятия, переживания и высказывания» [5, с.68]. Таким образом, музыкальность можно считать основной

предпосылкой дирижерской деятельности.

Первая подсистема дирижерской одаренности охватывает общие музыкальные способности, которые необходимы в различных видах музыкального творчества. Ученые-психологи высказывают мысль о том, что музыкальность состоит из двух компонентов. Первый из них предполагает переживание музыки как выявление определенного содержания (это основной признак музыкальности и ее эмоциональная сторона). Второй из них – достаточно тонкое дифференцированное восприятие, ощущение музыки (слуховая сторона музыкальности).

Общие исполнительские способности представляются комплексом трех компонентов: способности создания музыкального образа в представлении исполнителя; контроль и руководство исполнением; контакт с аудиторией (артистизм). Эти способности получают отражение в общем понятии исполнения. Исполнение – это сложный психофизиологический процесс, который состоит из интеллектуальной, эмоциональной и моторной областей.

Дирижерские способности предполагают наличие здорового голосового аппарата, высокий уровень общемusicalных данных (интонационный, гармонический слух, внутренний слух, чувство ритма, музыкальная память), наличие специальных видов слуха (тембровый, динамический), свободное владение музыкальным инструментом (желательно фортепиано).

Сущность специфических дирижерских способностей раскрывается в умении музыканта при помощи целесообразных и пластических движений рук и выразительной мимики передавать участникам художественного коллектива содержание музыки. Способности эмоционально-волевого влияния на коллектив и высокий уровень владения концентрированным и дифференцированным вниманием также составляют важный компонент дирижерского искусства.

Наиболее полная структура педагогических способностей охватывает дидактические, экспрессивные, перцептивные (способности восприятия), организаторские, суггестивные (способности внушения) и научно-познавательные способности. Большое значение в работе дирижера имеет педагогический такт.

Исполнительское воплощение дирижером хоровых произведений на каждом из его этапов имеет свои особенности. На первом, подготовительном, этапе выступает осмысление последовательности и содержательного наполнения основных этапов репетиционного процесса. На репетициях наиболее полно раскрываются педагогические способности дирижера.

Дирижирование как процесс руководства коллективом исполнителей предполагает высокий уровень организаторских способностей дирижера. Бруно Вальтер подчеркивал значение руководящих, волевых способностей дирижера. В своей автобиографии он писал: «Сам дирижер не создает музыку, он делает это при помощи других, которыми он должен уметь руководить при помощи жестов, слов, влияния своей личности. Результат зависит исключительно от его способности руководить людьми. Здесь врожденный талант играет решающую роль – речь идет о способности утвердить собственную волю, влияние своей индивидуальности, – и эту черту необходимо развивать постоянным трудом, используя ежедневный опыт» [1, с.26].

Основными задачами курса «Дирижирование» в системе музыкально-педагогического образования являются развитие музыкально-творческих спо-

способностей, музыкального и творческого мышления студентов, формирование музыкально-исполнительского мастерства будущих учителей, овладение техникой дирижирования во всем ее многообразии; приобретение навыков самостоятельной работы над вокально-хоровыми произведениями, ознакомление с методическими и организационными принципами работы хора; изучение лучших образцов отечественной и мировой хоровой литературы, народно-песенного творчества, песен, написанных для детей.

Решению сложных задач курса «Дирижирование» способствует использование знаний, полученных студентами в процессе изучения дисциплин историко-теоретического, музыкально-исполнительского и методико-педагогического циклов, которые в комплексе обеспечивают профессиональную подготовку учителя музыки.

Дирижерская техника является своеобразным аналогом человеческой речи в значении знаковой системы мышления и высказывания. По определению Н.А. Малько, «техника дирижирования – это тот язык, на котором дирижер обращается к хору и оркестру. Дирижер должен владеть им, оркестр и хор должны его понимать» [2, с.44]. Овладение мануальной техникой представляет собой отдельный весомый раздел курса «Дирижирования». Он содержит ряд соподчиненных и взаимосвязанных элементов, таких как понятие техники дирижирования, структура дирижерского аппарата, проблема дифференциации функций рук в дирижировании, изучение дирижерских схем, дирижерское воплощение афтактов, динамика и ее воспроизведение в дирижерском жесте, отражение в дирижерском жесте фермат.

Уровень современных требований к дирижерско-хоровой деятельности учителя музыки обуславливает глубокое изучение студентом проблем хороведения. В широком понимании, хороведение представляет собой отдельную отрасль музыковедения, которая изучает вопросы хорового искусства во всех его проявлениях. В более узком значении понимается специальный учебный курс, содержанием которого является теоретическое обобщение развития хорового творчества, исполнительства и педагогики.

Учебная дисциплина «Хороведение» имеет мировоззренческое значение в формировании дирижерско-хоровой культуры учителя-музыканта, поскольку в концентрированном виде охватывает все основные проблемы дирижерско-хоровой педагогики. Действительно, изучение таких фундаментальных проблем как структура хорового коллектива, анализ хорового произведения, самостоятельная работа дирижера над хоровым произведением, ансамбль и строй как категории хорового исполнительства, основные компоненты хорового звучания и другие имеют практический выход на весь цикл дирижерско-хоровых дисциплин и вокально-хоровую работу в школе.

Чрезвычайно важным условием полноценной подготовки студента к дирижерско-хоровой деятельности является тесная связь дирижирования и хорового класса. Учебно-воспитательная и исполнительская деятельность хорового класса в университете в общих чертах моделирует процесс вокально-хоровой работы учителя музыки в школе. Хоровой класс в тесном взаимодействии с курсом дирижирования способствует реализации важного педагогического принципа – сочетания теории с практикой.

Исходя из содержания будущей деятельности, студент в хоровом классе рас-

сматривается не только как хоровой певец, а прежде всего как музыкант-педагог, хоровой дирижер. Из этого вытекает педагогическая направленность функционирования хорового класса. Систематическая, целенаправленная работа руководителя хора, опытного дирижера, мастера-педагога над интерпретацией хоровых произведений различных эпох, художественных направлений, стилей и жанров должна быть образцом для студента в процессе становления его как дирижера.

Репетиционный процесс в хоровой капелле является многофункциональным по совокупности задач и коммуникативно-психологическим по своей внутренней сущности. На различных его этапах происходит становление исполнительской интерпретации произведения. Под интерпретацией хорового произведения понимается система толкования художественных образов произведения выразительными и техническими средствами хорового искусства в сочетании с представлениями, ассоциациями, чувствами, которые возникают у дирижера участников хорового коллектива во время исполнения произведения. На качество исполнительской интерпретации в значительной мере влияет личность самого дирижера, уровень его культуры, музыкальные и художественные способности. Важно создать во время репетиции атмосферу сотворчества, сделать репетиционный процесс динамическим, осмысленным.

Наиболее эффективной представляется такая система организации учебного процесса в хоровом классе, которая бы предусматривала помимо общехоровых занятий отдельными группами, также индивидуальную работу со студентами. Хоровой класс предоставляет студенту возможность, в условиях коллективного творчества, свободного обмена мыслями практически постичь такие важные качества хорового пения, как ансамблевая слаженность его основных компонентов, интонационная чистота, певческое дыхание, дикционная ясность и др. Учитывая профиль будущей деятельности целесообразно заострять внимание студентов на педагогических аспектах работы хорового класса. Педагогическая направленность учебного процесса будет просматриваться более отчетливо, если отдельные занятия будут носить характер исполнительских семинаров. Предметом рассмотрения могут быть различные проблемы интерпретации хоровых произведений, методики их разучивания, работы над отдельными элементами хоровой звучности.

Современные научные знания расширяют наши представления о влиянии хорового искусства на духовный мир человека. В различных научных кругах высказываются мысли о том, что те качества личности, которые приобретаются во время занятий хоровым пением, переносятся на другие виды деятельности людей. «Хоровая капелла, приобретая черты наиболее современного музыкального инструмента, является системой высокого уровня организации. Это проявляется в том, что хоровой коллектив является выразителем не только коллективного, но и индивидуально-го. Не случайно философы относят хоровое пение к наиболее важным компонентам формирования национального характера в его общих психологических и в отдельных наиболее типических чертах менталитета» [3, с.120].

Исключительное значение имеет внедрение в учебный процесс опыта дирижерской деятельности композиторов-классиков, который представляет значительную ценность в аспекте формирования художественного мировоззрения будущих педагогов-музыкантов и хоровых дирижеров. Работа над хоровым произведением, художественное воплощение авторского текста и донесение его к слушателю состав-

ляет сущность творчества дирижера. Историческое развитие музыки определило триаду: композитор, исполнитель, слушатель. В музыковедческой литературе высказывается много мыслей о характере первичного (композиторского) и вторичного (исполнительского) творчества. И то и другое предполагает особую одаренность. Именно особые качества исполнителя имел во внимании Гектор Берлиоз, когда писал что «дирижер должен видеть и слышать, должен владеть быстрой реакцией и быть решительным, знать искусство композиции, природу и объем инструментов, уметь читать партитуру, и кроме этого, владеть особенным талантом... и другими, почти неподдающимися определению дарованиями...» [1, с. 70].

Важным методологическим источником формирования художественного образования и наиболее важных профессиональных качеств студенческой молодежи является изучение многовекового опыта национальной и мировых дирижерско-хоровых школ. Это изучение охватывает такие наиболее важные направления: источники традиции, эстетические установки, своеобразие технических приемов исполнительства, форм организации хоровых коллективов и репетиционного процесса, звукового эталона эпохи, комплекс педагогических принципов во всем его разнообразии.

Системная организация учебного процесса, которая имеет своим основным содержанием изучение художественной эстетики и педагогического опыта выдающихся персоналий музыкальной культуры прошлого и современности расширяет границы дирижерско-хорового образования нашего времени, наполняя его новыми идеями. Она выполняет важную образовательную и воспитательную миссию развития духовного мира и всего комплекса художественных компетенций будущих педагогов-музыкантов и хоровых дирижеров.

Список использованной литературы:

1. Дирижерское исполнительство. Практика. История.Эстетика / Ред.-сост. Л.Гинзбург. – М.: Музыка, 1975. – 632 с.
2. Малько Н.А. Основы техники дирижирования /Николай Андреевич Малько.– М.Музыка, 1965. – 219 с.
3. Мартинюк А.К. Диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої половини ХХ століття: дис. ...канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 /А.К. Мартинюк. – Х., 2001. – 210 с.
4. Сидельников Л. Симфоническое исполнительство: Эстетика и теория. Исторический очерк /Леонид Сидельников. – М., 1991. – 342 с.
5. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей/ Б.М.Теплов // Избр.психол.труды. В 2-х томах. – М.: Педагогика, 1985. – Т.1. – С.42-222.

ПОД- СЕКЦИЯ 4. Музыкальное искусство.

Назаренко І. М.

кандидат педагогічних наук, доцент
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Б. Хмельницького

Ніколенко В.М.

магістрант кафедри теорії і методики
музичної освіти та хореографії ННІСПМО
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Б. Хмельницького

ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ФОРМУВАННЯМ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ГАЛУЗІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ДОЗВІЛЛЯ

Ключові слова: учнівська молодь, художньо-естетичний інтерес, музичне мистецтво, музично-дозвільна діяльність.

Key words: : high school students, artistic and aesthetic interest, musical art, musical and recreational activities.

Сучасні умови оновлення всієї системи навчання і виховання в нашій країні висунули комплекс нових вимог і до результатів педагогічної діяльності, серед яких провідне місце посідають завдання гуманізації всіх ланок освіти, посилення її зв'язків із досягненнями вітчизняної та зарубіжної наукової думки, надбаннями національної та світової культури.

Особливу роль в цьому відіграє підвищення якості викладання предметів художньо-естетичного циклу, адже залучення молоді до естетичної діяльності є одним із найефективніших засобів формування її творчого потенціалу, особистої культури та ціннісних орієнтацій [8].

Процеси пробудження національної та громадської свідомості загострили проблему формування духовності та поставили більш високі вимоги у сфері естетичного виховання молоді. Це потребує подальшого осмислення ролі мистецтва в естетичному вихованні учнівської молоді, яка вченими оцінюється неоднозначно.

Передусім, деякі дослідники обґрунтовують доцільність створення рівноваги в системі естетичного виховання особистості учня таких чинників, як мистецтво, наука, навколишнє (І. Гончаров). Інші вчені, підкреслюючи, що естетичне виховання здійснюється багатьма естетично значущими предметами і явищами, в той же час вважають, що мистецтво є найбільш концентрованим естетичним ставленням людини до дійсності та відіграє провідну роль в естетичному вихованні (М.Ветлугіна, Г.Падалка, В.Шацька та ін.) [5].

Мистецтво є універсальним засобом формування й розвитку творчих зді-

бностей, образного мислення, емоційної сфери, естетичної свідомості особистості. На всіх вікових етапах воно, на думку О.Ростовського, виступає, як “особлива форма духовно-практичної діяльності, в процесі якої відбувається емоційно-ціннісне самовизначення людини” [6, 176].

Розвиток емоційної сфери особистості безпосередньо пов'язаний з її художньо-естетичним вихованням, що активізує здатність до сприйняття, розуміння й обгрунтованої оцінки творів мистецтва, відчуття їх краси, сприяє формуванню художньо-естетичних інтересів, ідеалів і смаків особистості.

В естетичному вихованні учнівської молоді значну роль відіграє музика – вид мистецтва, який активно і безпосередньо впливає на духовний світ особистості, на емоційну сферу її психіки. В той же час, стрімкий розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій забезпечує практично безмежне розширення слухацької аудиторії.

За даними соціологічних досліджень, музика як вид мистецтва, посідає одне з чільних місць у сфері естетичних уподобань учнівської молоді. Враховуючи те, що заняття з музики не передбачені шкільною програмою в старших класах, вирішення проблеми музично-естетичного виховання учнів переноситься в сферу вільного часу. Вміння правильно розпорядитися своїм вільним часом, наповнювати його різнобічною змістовною музично-дозвільною діяльністю є важливим резервом розвитку особистості старшокласника.

Сутнісні характеристики і основні функції вільного часу виявляють специфіку цього феномену, яка полягає в тому, що зміст і характер діяльності в цей час не регламентуються суспільством, а визначаються особистістю самостійно, відповідно до своїх інтересів, уподобань, прагнень [3].

На наш погляд, у структурі вільного часу учнівської молоді головне місце мають посідати такі види дозвільної діяльності, що сприятимуть збагаченню естетичного, емоційного і морального аспектів особистості учня. Великого значення набуває введення у зміст і методи виховання емоційно-активізуючих моментів.

Враховуючи виховні можливості музики і значне місце, котре відводиться їй в житті людини, цілеспрямована організація дозвільної діяльності учнів, що пов'язана з музикою, а саме музично-дозвільної діяльності, буде мати виховний характер.

Соціологами виділяються два основних способи впливу на особистість: прямий (маніпуляторський) і непрямий – вплив за допомогою створення певних нових зв'язків особистості із середовищем через зміну середовища. Саме другий шлях надає можливість побудувати весь процес формування художньо-естетичних інтересів старшокласників у галузі музики на засадах активної художньо-творчої діяльності самих учнів [8].

Отже, під художньо-творчою діяльністю в галузі музики в умовах дозвілля ми розуміємо процес активної взаємодії старшокласників з музичним мистецтвом на засадах самостійного з ним спілкування у ході вирішення художньо-творчих завдань різного характеру.

Зв'язок теоретичного аналізу проблеми з узагальненням практичного досвіду дозволяє висунути та перевірити концепцію про найбільш ефективну організацію творчого процесу в музично-дозвільному об'єднанні учнівської молоді за узгодженої взаємодії підсистем “потреба, інтерес → мотив, установка → умови діяльності, їх реалізація → результативність творчого процесу”.

Виходячи із змістовної структури естетичного інтересу та розуміння есте-

тичної потреби як діяльнісного аспекту особистісної свідомості, центральною ланкою педагогічної моделі виступає активна музично-дозвільна діяльність старшокласників, що побудована за принципом цілеспрямованої її організації та поступового підвищення значущості творчого компоненту у виконуваних завданнях.

Саме самостійна музично-дозвільна діяльність творчого характеру (провести музичну бесіду із молодшими школярами, виступити у складі вокальної групи або DJ диско-лекторія, підготувати презентацію й аудіовізуальний матеріал до програми тощо) дозволить активно формувати художньо-естетичні інтереси старшокласників, вдосконалювати їх музично-естетичну вихованість.

Таким чином, провідними напрямками педагогічного керівництва музично-дозвільною діяльністю учнів є добір її форм і видів, послідовне ускладнення змісту та надання необхідної допомоги.

До основних педагогічних умов формування художньо-естетичних інтересів учнів в умовах дозвілля належать:

- створення сприятливої творчої атмосфери в процесі занять;
- встановлення особистісних контактів керівника з учасниками, що ґрунтуються на взаємній повазі один до одного;
- спрямованість музично-виховної роботи на активізацію образного уявлення учнів, їх асоціативного мислення, самостійного пошуку власних варіантів інтерпретації музично-художнього матеріалу;
- заохочення до використання оригінальних індивідуально-зумовлених засобів вирішення учнями поставлених перед ними творчих завдань.

У виявленні психолого-педагогічних умов ефективного формування художньо-естетичних інтересів учнівської молоді у галузі музичного мистецтва в умовах дозвілля ми виходили з наступних міркувань. В розвиткові особистості вирішальними є такі фактори як діяльність, психічний розвиток, інтелектуальний розвиток. Особистість формується в діяльності, і поза діяльністю не існує будь-якого формування та розвитку особистості [2].

Отже, в діяльності, як самостійній, так і певним чином змодельованій педагогічно, особистість реалізує себе і розвивається цілісно: в єдності інтелектуального, емоційного і психологічного контекстів.

Спираючись на провідну тезу вітчизняних психологів про єдність свідомості та діяльності, наводимо думку С. Рубінштейна, котрий стверджував, що фундаментального значення для людини набуває свідомість не тільки як знання, але і як ставлення [7]. Звідси випливає, що пізнання і ставлення об'єднуються: ставлення завжди базується на пізнанні, а пізнання, в свою чергу не існує поза ставленням.

До того ж, ставлення формується тільки в діяльності. Вчені зазначають, що коли у відображенні реальної дійсності переважає пізнавальний бік, це свідчить про науково-творчу діяльність, якщо ставлення – про художньо-естетичну. Враховуючи те, що музична діяльність розглядається сучасними науковцями як така, що безпосередньо відноситься до естетичної [5], основним завданням має бути цілеспрямована організація музично-дозвільної діяльності старшокласників.

В основі цієї роботи міститься формування емоційно-ціннісного ставлення учнів до музичного мистецтва, адже, на думку багатьох психологів, особистість одночасно осмислює матеріал, котрий сприймається, відчуває його та виявляє до нього

своє особистісне ставлення.

Про інтеграцію в розвиткові сутнісних сил особистості писав С.Виготський, підкреслюючи осмисленість сприйняття, цілісність сприйняття, зв'язок уяви із свідомістю, мисленням, почуттям, волею.

Зазначимо, що Л.Виготський веде мову про своєрідне відношення між процесом емоцій і процесом мислення, в результаті якого створюється особливий сплав, котрий вченим називається "мрійливою формою уяви" [1,323]. Саме цей сплав емоцій та мислення, свідомості й волі спрямовує особистість до художнього переживання.

Ідея розвитку всіх вищих функцій (сприйняття, пам'ять, мислення, емоції, уява, воля) поєднувалася у Л.Виготського з ідеєю, згідно якої взаємовідносини кожної з функцій не залишаються сталими, а постійно змінюються, створюють рухливі та мінливі міжфункціональні структури і системи, тобто цілісності [1]. Це свідчить, що особистість розвивається комплексно, цілісно, у взаємозв'язку всіх її психічних структур, тобто інтегративно.

Отже, у з'ясуванні художньо-естетичних інтересів необхідно виходити із внутрішнього світу і психіки особистості учня, спиратися на такі найважливіші її аспекти, як емоції, свідомість, що приймають безпосередню участь у розвиткові особистості [4].

Таким чином, удосконалення процесу музично-естетичного виховання учнівської молоді, формування художньо-естетичних інтересів у галузі музичного мистецтва в умовах вільного часу передбачає три взаємопов'язані та взаємозалежні умови:

- набуття музичних знань із різних жанрів музичного мистецтва;
- розвиток здатності до сприйняття художніх образів музики;
- цілеспрямовану організацію художньо-творчої діяльності учнів, що має домінуючу роль.

Неврахування будь-якої ланки призводить до втрат у педагогіці художньо-естетичних інтересів, не розвиває естетичну свідомість, не формує особистісного емоційно-ціннісного ставлення учнівської молоді до музичного мистецтва, не закріплюється у свідомості учнів.

Розрив у взаємопов'язаних ланках веде до неповного й викривленого сприйняття музичного твору, що знаходить вияв у баченні його лише суто формального, почуттєвого боку. На нашу думку, лише в гармонізації вказаних трьох компонентів і міститься найголовніша з педагогічних умов підвищення ефективності процесу музично-естетичного виховання учнівської молоді, формування розвинутих художньо-естетичних інтересів в галузі музичного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л.С. Психология искусства / Л.С.Выготский – М., 1987. – 675 с.
2. Мясичев В.М. Структура личности и отношение человека к действительности / В.М.Мясичев – М., 1982. – 148 с.
3. Назайкинский Е.В. О психологии музыкального восприятия / Е.В. Назайкинский – М : Музыка, 1982. – 383 с.
4. Науменко С.І. Основи вікової музичної психології/ С.І. Науменко – К.: Логос, 1995.–184 с.
5. Падалка Г.М. Принципи навчання мистецтва: Курс лекцій "Теорія і методика

викладання мистецьких дисциплін”/ Г.М.Падалка –К.: НПУ ім.М.Драгоманова, 2009. – 190 с.

6. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: навч.-метод. посібник / О.Я. Ростовський – К., 1997. – 234 с.
7. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С.Л. Рубинштейн – М., . – 374 с.
8. Рудницька О.П. Педагогіка загальна та мистецька / О.П.Рудницька – К.: ІЗМН, 2002.– 312 с.

ПОД- СЕКЦІЯ 8. Прикладне мистецтво.

Вакуленко О.В.

Викладач

Черкаського державного бізнес-коледжу

Аспірант Харківської

державної академії дизайну і мистецтв

ЕВОЛЮЦІЯ ВЕБ-ДИЗАЙНУ.

ЕТАПИ І ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ

Основою дослідження стали проаналізовані джерела, в яких було досліджено зміни і тенденції в трендах веб-дизайну певних проміжків часу. В даній статті обговорюється періоди еволюції веб-сайтів та особливості їх дизайну. Проведено аналіз змін, що відбувалися з веб-сайтами з точки зору композиційного рішення, кольорової гами, типу верстки, використання шрифтів та розміщення блоків на веб-сторінках. Виявлено, що різні періоди розвитку веб-дизайну мали певні, характерні для них риси та технологічні передумови. В кожному з етапів розвитку веб-дизайну простежуються певні тенденції, які перегукуються зі змінами в графічному дизайні, які притаманні досліджуваному періоду.

Ключові слова: веб-дизайн, веб-сайт, інтерфейс, веб-технології, юзабіліті.

Ключевые слова: веб-дизайн, веб-сайт, интерфейс, веб-технологии, юзабилити.

Key words: web design, website, interface, web technologies, usability.

Основним першоджерелом, яке описує зародження веб-дизайну є електронний ресурс W3C, а саме його розділ „The history of the Web” [8], що дає визначення, що таке сайт [2]. Джеффри Зельдман (США) в своїй роботі розглядає теоретичні питання веб-дизайну [9], описує веб-дизайн і з точки зору новітньої технології, як явище, що розвивається в часі. Зельдман також зачіпає аспекти історії появи інтернет-культури: історичні передумови виникнення Мережі, процес розвитку Інтернету від сфери передачі текстової інформації до її сучасного варіанту інтерактивного середовища з широкими мультимедійними можливостями. Девід Сігел у своїй книзі „Creating Killer Sites” описує основні принципи табличного дизайну [7]. Російський дослідник Лаптев В. В, та Альберто Кайро, викладач дизайну із Майами, у своїй роботі розглядають візуалізацію даних в якості складових частин інформаційного дизайну [1; 3]. Дослідник із Данії Якоб Нільсен одним із перших запропонував принципи юзабіліті [4]. Автор терміну Веб 2.0 Тім О’Рейлі в своїй статті першим описав, що являє собою новий напрямок веб-дизайну [5].

Формування веб-дизайну в світовому контексті має характер, що постійно змінюється та швидко розвивається. З’єднуючи особистий аналіз розвитку дизайну веб-сторінок і аналіз (літератури), еволюція веб-дизайну була розділена нами на декілька етапів. В ході дослідження було з’ясовано, що проміжок часу розвитку кожного етапу веб-дизайну складає в середньому від 2-ох до 6-ти років.

Перші етапи становлення веб-дизайну пов’язані з концепцією глобальної

інформатизації суспільства, що мала на меті вдосконалення засобів передачі інформації, тому основне місце серед тематичних сайтів займають інформаційні сайти. Цей період почався у 1991 році і закінчився у 1995-му [8]. Він характеризується одноколонковими текстовими сторінками з використанням системних антиквєнних шрифтів, та виключкою по лівому краю, відсутністю візуальної інформації. Самий перший такий сайт був опублікований в 1991 році Тімом Беренсом-Лі [2].

Наступною сходинкою розвитку веб-дизайну став етап табличного дизайну, які дали можливість монтувати інформацію на сторінці у модульну сітку. Можливість використовувати Gif-зображення, анімований текст і текст, що прокручується, описана в книзі Девіда Сігела „Creating Killer Sites” [7]. Таблична верстка наближалась до мінімальних вимог класичної типографіки, застосовуючи багатоколонковий дизайн. Вперше дизайнери змогли застосувати творчий підхід до створення веб-сторінок.

Наступним настав етап розквіту Flash-технологій, перших проявів інтерактивності на веб-сайтах, що почався у 1996 році. Основні характерні риси сайтів того часу: поєднання віртуальної графіки та інтерактивності, 3D кнопки, яскраві та насичені кольори, більша увага структурі і навігації сайту, ніж в двох попередніх періодах. Дизайн стає більш орієнтований на користувача.

2000 рік ознаменувався наступним етапом технологічної революції у веб-дизайні завдяки технології каскадних таблиць стилів CSS. Переваги сайтів даного періоду: відмова від яскравих і насичених кольорів; зростає об'єм вільного простору в макетах; поєднання посилянь з графічними зображеннями; естетика в шрифтових блоках. Також, на даному етапі відбулося зародження основних принципів юзабіліті що сформовані у 1999 році Якобом Нільсеном, що люди не читають веб-сторінки, а сканують їх [4].

Етап панування технологій JavaScript настав майже паралельно з початком етапу CSS, саме тоді, коли веб-дизайнери почали відмовлятися від таблиць та Flash-технологій, і використовувати JavaScript для створення динамічних сторінок. Основні риси, які характеризують даний період: поява і популяризація мультимедійних додатків; розповсюдження інтерактивного контенту, поява соціальних мереж. Естетичні зміни даного періоду: покращення кольорового рішення веб-сторінок в бік гармонізації кольорових рішень; у порівнянні з попереднім періодом більше уваги надається типографіці; покращенню взаємодії користувача з веб-інтерфейсом.

Семантичний період розпочався з 2005 року. Семантичні веб-сайти — це системи з інтелектуальним інтерфейсом, які містять в собі такі ознаки: гіперпосилання набувають ознаки систематизації інформації з дизайнерської точки зору; подача інформації, як об'єкту, який розбитий на сектори; широке застосування інфографіки на веб-сторінках В цей час відбулася популяризація інформаційного дизайну [1, 32-46]. Дизайнери того періоду втілили через дизайн інформації конструктивний підхід до веб-дизайну який стає об'єктом моделювання [6, 341-348].

Наприкінці 2000-х веб-дизайн еволюціонував завдяки появі HTML5, що стало початком етапу Веб 2.0 — цілого комплексу напрямків в дизайні, технологіях, принципах побудови Інтернет-додатків [5]. Під час дослідження було виявлено відмінні риси стилю Веб 2.0: центрування сайту у вікні; фокусування на дизайні контенту; використання 3D ефектів; кольорові акценти головних елементів сайту;

проста 2-х-колонна верстка сторінки; застосування хмари тегів; використання легких градієнтів та тіней при оформленні.

В 2008 році вперше мобільний доступ до мережі Інтернет перевищив швидкість доступу з персональних комп'ютерів. З тих часів все більше і більше веб-сайтів розробляються разом з альтернативними мобільними версіями, що містять саме необхідне із повної версії сайту, форматуються спеціально для відображення на маленьких екранах. Дизайн інтерфейсу веб-сайтів зазнає значних перетворень. З'являються один за одним нові тренди у веб-дизайні: спочатку «плаский» дизайн (2006 рік), і у 2014 році з'являється потужний конкурент своїх попередників — «матеріальний» дизайн. Додавання інтерактивності і мінімалізація навігації до повного приховування за піктограмою при неактивному стані характерно для цього етапу. Зміна кольорової гами в бік більш приглушених нечистих кольорів пастельних тонів, а пізніше застосування градієнтів з м'яким переходом; блокова верстка.

Значно збільшується площа вільного простору на веб-сторінках, що дає змогу сфокусувати всю необхідну інформацію мінімальними засобами, які стають більш зображувальними і зрозумілими пересічному користувачу. Інтуїтивна взаємодія між користувачем і інтерфейсом зростає, використовуються фонові зображення.

Таким чином, бурхливий розвиток сайтобудування у кінці ХХ на початку ХХІ ст. зумовили розквіт веб-дизайну і відокремлення його у окрему гілку графічного дизайну. Значну увагу почали надавати естетичному вигляду веб-сайтів, дизайн веб-сторінок змінюється завдяки зміні характеру змістової частини, або контенту. Сайти які мали спочатку вузьке застосування, стали масовим явищем Інтернет-культури у кінці ХХ ст., що згодом набуває виразний інформативний та художньо-естетичний характер.

При дослідженні було виявлено 8 основних періодів розвитку веб-дизайну. Під впливом різних факторів еволюціонував дизайн, змінювалися напрямки і тренди. Дизайн стає орієнтованим на взаємодію з користувачем.

Література:

1. Лаптев В. В. Информационный дизайн и визуализация данных./ В. В. Лаптев [Электронный ресурс]. — Электронное научное издание «Дизайн. Теория и практика», 2014 г. — 32-46 с.].
2. Сайт [Электронный ресурс]. / Сайт Вікіпедія. — Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Сайт> (Дата звернення: 20.11.2015).
3. Cairo Alberto. The Functional Art: An introduction to information graphics and visualization [Текст] / Alberto Cairo. — Berkeley : New Riders, 2012. — 384 p.
4. Nielsen J. How Little Do Users Read? [Электронный ресурс]. / Сайт Nielsen Norman Group. — Режим доступу: <http://www.nngroup.com/articles/how-little-do-users-read/> (Дата звернення: 27.02.2016).
5. O'Reilly Tim. What Is Web 2.0. [Электронный ресурс]. / Сайт O'Reilly. — Режим доступу: <http://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html>. (Дата звернення: 07.03.2016).
6. Raskin J. Presenting information //Information design. [Текст]. — 1999. — с. 341-348.
7. Siegel D. "Creating Killer Sites" [Текст]. / David Siegel. 2nd edition. — Hayden Books. 1997, — 305 p.

8. The history of the Web [Електронний ресурс]. / Сайт W3C. — Режим доступу: https://www.w3.org/wiki/The_history_of_the_Web (Дата звернення: 17.01.2016).
9. Zeldman J. Taking Your Talent to the Web. A Guide for the Transitioning Designer. [Текст]. / Jeffrey Zeldman. — Indianapolis: New Riders Publishing. 2001, —425 p.

ПОД- СЕКЦИЈА 7. Клиническая медицина.

Винокурова О.М.

асистент Харківського національного
медичного університету

Покришко А.О.

студентка Харківського національного
медичного університету

Анциферова Н.В.

асистент Харківського національного
медичного університету

Науковий керівник д.м.н., проф. **Козько В.М.**

ДИНАМІЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЛІПІДНОГО ОБМІНУ У ХВОРИХ НА ГЕПАТИТ В ТА ЙОГО НАСЛІДКИ

Ключові слова: гепатит В, ліпідний обмін, прогнозування.

Keywords: hepatitis B, lipid metabolism, prognostication.

Широке розповсюдження, особливо серед осіб найбільш працездатного віку, висока частота хронізації процесу надали вірусному гепатиту В (HBV) характер важливої проблеми сьогодення. Особливе значення в обстеженні хворих на вірусні гепатити належить біохімічним методам дослідження крові, зокрема вивченню показників ліпідного обміну [1]. Полієнові жирні кислоти (ПНЖК) служать попередниками синтезу в клітинах біологічно активних ейкозаноїдів. Біосинтез переважною більшістю клітин, а також універсальність дії ейкозаноїдів визначає їх участь практично на всіх етапах розвитку гепатиту, переходу його в хронічну форму [2] й подальше прогресування з наслідками у вигляді цирозу печінки.

Метою нашого дослідження було вивчення показників полієнових жирних кислот та ейкозаноїдів у сироватці крові хворих на гострий гепатит В, при рецидиві хвороби та хронізації процесу.

Матеріали та методи. Під нашим спостереженням знаходився 51 хворий з гострою формою гепатиту В, 24 пацієнта з рецидивом хвороби та 4 хворих з хронічною формою гепатиту В. Серед обстежених переважали чоловіки (58,8%); середній вік хворих $32,7 \pm 8,9$ років. Діагноз підтверджували наявністю в сироватці крові специфічних серологічних маркерів методами імуноферментного аналізу та полімеразної ланцюгової реакції. Для визначення складу жирних кислот (ЖК) та простагландинів у сироватці крові хворих був використаний метод газорідинної хроматографії.

Результати та їх обговорення. Встановлено, що у хворих на гепатит В суттєво змінюється обмін полієнових жирних кислот. Так, було виявлено вірогідне зниження рівня лінолевої кислоти у розпал хвороби ($20,92 \pm 1,81$ мкг/мл) та при рецидиві ($14,70 \pm 3,50$ мкг/мл) в порівнянні з показниками у здорових осіб ($40,75 \pm 3,80$ мкг/мл) ($p < 0,05$). При хронізації процесу тенденція щодо зниження даного по-

казника вірогідно зберігалась – рівень лінолевої кислоти ($C_{18:2}$) становив ($12,30 \pm 3,80$ мкг/мл). При дослідженні вмісту лінолевої кислоти ($C_{18:3}$) в сироватці крові хворих виявлено вірогідне її зниження у хворих при рецидиві захворювання та при хронізації процесу ($0,26 \pm 0,02$ мкг/мл) і ($0,47 \pm 0,19$ мкг/мл) відповідно порівняно з результатами, отриманими у розпал гострого гепатиту В ($2,37 \pm 0,82$ мкг/мл). При визначенні вмісту ейкозатрієнової кислоти ($C_{20:3}$) порівняно з показниками у здорових осіб ($3,75 \pm 1,17$ мкг/мл) у розпал хвороби та при її рецидиві було виявлено вірогідне ($p < 0,05$) зниження її рівня ($1,87 \pm 0,37$ мкг/мл) та ($0,70 \pm 0,05$ мкг/мл) відповідно. При хронізації процесу тенденція щодо зниження даного показника зберігалась, методом газорідинної хроматографії визначалися лише сліди даного показника. Відмічалось вірогідне зниження рівня ($p < 0,05$) арахідонової ($C_{20:4}$) кислоти у сироватці крові хворих у розпал гострого гепатиту В ($7,39 \pm 0,70$ мкг/мл), при рецидиві гепатиту В ($5,10 \pm 1,53$ мкг/мл), та при хронізації процесу ($5,50 \pm 1,45$ мкг/мл) порівняно з даними у здорових осіб.

Встановлено, що в розпал хвороби у пацієнтів з гострим гепатитом В вірогідно підвищувався рівень продукції ейкозаноїдів – рівень $PgF_{1\alpha}$ становив ($17,40 \pm 3,72$ пг/мл), – що свідчило про активацію циклооксигеназного шляху перетворення арахідонової кислоти у цей період. При рецидиві хвороби та її хронізації рівень цього показника знижувався, проте залишався вірогідно підвищеним щодо контрольних значень. Можливо, це пов'язано з особливостями імунної відповіді при гепатиті В: простагландини (Pg) є важливими модуляторами клітинного та гуморального імунітету. Рівень $T_x B_2$ (біологічний антагоніст PgI_2 , вазоконстриктор) у розпал хвороби підвищувався ($5,97 \pm 1,16$ пг/мл), $p < 0,05$. Він залишався вірогідно вищим і при рецидиві захворювання, і при хронізації процесу в порівнянні з контролем. Не виключно, що це пов'язано із його протизапальними властивостями, а також участю у процесах створення антитіл. Вміст 6-keto- $PgF_{1\alpha}$ (метаболіт простагландину I_2 , вазодиліатор) у розпал хвороби зростав ($13,01 \pm 3,05$ пг/мл) – що, певне, відповідає потребі в його захисному ефекті. Відомо, що PgI_2 сприяє зберіганню фагоцитарної активності клітин Купфера та ультраструктури печінкової тканини. PgE_1 є модулятором запалення і бере участь практично в усіх стадіях його реалізації. Саме тому рівень PgE_1 підвищувався у розпал хвороби ($38,97 \pm 8,28$ пг/мл). Pg класу E мають гепатопротекторний ефект та відіграють важливу роль в імуногенезі. При рецидиві хвороби їх рівень вірогідно знижувався щодо даних у розпал хвороби й показників контрольної групи ($9,26 \pm 1,99$ пг/мл). Виявлено збільшення вмісту PgE_2 ($124,01 \pm 18,60$ пг/мл) при рецидивах гепатиту В. У розпал захворювання визначалися лише його сліди. Необхідно враховувати, що PgE_2 у великих кількостях поглинається лімфоцитами та інгібує антитілозалежну цитотоксичність клітин-кілерів. Крім того, спостерігалася тенденція до зниження вмісту PgE_1 поряд із підвищенням PgE_2 . При надлишку PgE_2 у сполученні з дефіцитом PgE_1 можлива активація В-лімфоцитів, що може надалі призвести до фіброзу печінки. Це підтверджує думку про несприятливий прогноз рецидивів з огляду на сучасні уявлення щодо перебудови метаболічних процесів печінки в напрямку активації фіброгенезу як основи розвитку хронічного гепатиту.

Висновки.

Виявлено зменшення вмісту поліненасичених жирних кислот у сироватці крові хворих на гепатит В у розпал хвороби.

Вірогідне зниження рівня лінолевої і арахідонової кислот у розпал захворювання, яке зберігалось при рецидиві хвороби, є несприятливим показником щодо хронізації процесу.

Вірогідне підвищення рівня PGE₂ на тлі зниження вмісту PGE₁ можливо використовувати як додатковий показник, що свідчить про розвиток рецидиву гострого гепатиту В.

Література

1. Щербакова М.Ю. Нарушение липидного обмена // Педиатрия – 2000. – №4. – С.76-80.
2. Das V.N. Essential fatty acids, lipid peroxidation and apoptosis // Prostagland., leukotrienes and essent. fatty acids. – 1999. – V.161. – №3. – P. 157-163.
3. Бабак О.Я. Хронические гепатиты. Харьков:Блиц-Информ. – 1999. – С.60-62.
4. Сторожаков Г.И. Патогенетические аспекты фиброгеза при хронических заболеваниях печени / Г.И. Сторожаков, А.Н. Ивков // Клин. перспективы гастроэнтерол., гепатол. – 2009. – №2. – С.3-10.
5. Кляритская И.Л., Стилиди Е.И. Роль различных цитокинов в фиброгенезе печени при хронических вирусных гепатитах В и С. // Кримський терапевтичний журнал. – 2010. – №1. – С.41-45.

ПОД- СЕКЦИЯ 11. Профилактическая медицина.

Козирев А.В.

Магістр фізичного виховання і спорту,
викладач кафедри фізичної реабілітації
Міжнародного технологічного університету
«Миколаївська політехніка»

Ігнатова Т.О.

Студентка II курсу економічного факультету
Міжнародного технологічного університету
«Миколаївська політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИКЛАДНОГО НАПРАВЛЕННЯ УШУ «ВІН-ЧУНЬ» У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ ПРИ ОСТЕОХОНДРОЗІ ШИЙНОГО ВІДДІЛУ ХРЕБТА

Ключові слова: Ушу; Він-чунь; фізична реабілітація; остеохондроз; шийний відділ хребта.

Keywords: Wushu; Wing Chun; physical rehabilitation; osteochondrosis; neck department of backbone.

Актуальність. *Остеохондроз* – дегенеративно-дистрофічне ураження міжхребцевого диска. Процес найчастіше починається в пульпозному ядрі, прогресивно переходить на усі елементи диска, а надалі залучає увесь сегмент: тіла суміжних хребців, міжхребетні суглоби, зв'язковий апарат. Викликаний загальними етіопатогенетичними передумовами, остеохондроз має улюблені локалізації, обумовлені анатомо-фізіологічними і біомеханічними особливостями кожного відділу хребта [2].

Проблема дегенеративних уражень хребта набуває все більшого значення у зв'язку з тим, що остеохондроз вражає людей в найбільш квітучому і працездатному віці. За статистикою, остеохондроз став займати друге місце після судинних захворювань, які прийнято називати «хворобами століття». З кожним роком кількість захворювань на остеохондроз збільшується. Важливо підкреслити, що ця хвороба вражає людей в соціально активному віці, триває довго, протікає часом важко, схильна до рецидивів. Жінки частіші, ніж чоловіки, хворіють на остеохондроз, але у чоловіків нерідко виникають загострення, і після операції вони вимушені йти на пенсію по інвалідності [2]. Це можна пояснити, з одного боку, анатомо-фізіологічними особливостями, з іншого – тим, що багато чоловіків зайняті важкою фізичною працею, а також у більшості своїй мають схильність до порочних звичок (алкоголізм, паління), що виснажують організм.

Враховуючи те, що проблема остеохондрозу не лише медична, але і соціальна, вирішити її дуже складно. Розробка нових програм фізичної реабілітації різноманітних захворювань є досить актуальним напрямком сучасної медицини. Нові методики, що постійно виникають, потребують їх безумовної апробації.

Він-Чунь (кит. трад. 詠春, спр. 咏春 «Вічна весна») – китайська школа Ушу.

Таблиця 1

Аналіз результатів функціонального тестування в дослідній (n=10) і контрольній (n=10) групах до і після проходження курсу фізичної реабілітації

Функціональні тести	Дослідна група		Контрольна група	
	До	Після	До	Після
Бічний нахил голови у фронтальній площині	48,8±1,93,	56,6±1,38	49,9±0,60	53,5±1,13
Згинання голови у сагітальній площині	37,6±0,67	43,3±0,89	39,3±0,59	41,4±0,67
Розгинання голови у сагітальній площині	47,2±1,16	55,1±1,49	45,9±0,64	49,5±1,23
Ротація голови у поперечній площині	46,1±1,32	57,1±1,19	49,8±0,65	56,0±2,05

Використовує безліч бойової техніки, з цієї причини вважається прикладним напрямом Ушу [1]. Заняття будь-яким видом Ушу, у тому числі і Він-чунь дозволяють зміцнити увесь організм. Тренування сприяють довголіттю і міцному здоров'ю. Люди які практикують Ушу довго живуть і рідко хворіють. Ушу вчить бути готовим до побутових непередбачених ситуацій, в яких нетренована людина може отримати серйозну травму. Тренування насичені елементами гімнастики, стретчингу і активним само-масажем, що альтернативно постізометричній релаксації м'язів. Ушу допомагає зміцнити зв'язки, сухожилля і м'язи. З'являється легкість при пересуванні, збільшується здатність сприймати фізичні навантаження які вищі у декілька разів. Застосування Ушу є досить ефективним при профілактиці і лікуванні захворювань і травм опорно-рухового апарату. Під час тренувань активізується механізм регенерації клітин і тканин організму. Організм починає самовідновлюватися. Ушу добрий спосіб профілактики швидкої стомлюваності і слабкості. Прості комплекси Він-чунь займають не більше 2-х хв. Можна зробити перерву в роботі та передихнути, що є досить актуальним для людей похилого віку [7].

Мета дослідження полягала у розробці нової програми фізичної реабілітації при шийному остеохондрозі і перевірка її ефективності.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити наступні завдання дослідження:

Проаналізувати науково-методичну літературу з проблеми дослідження;

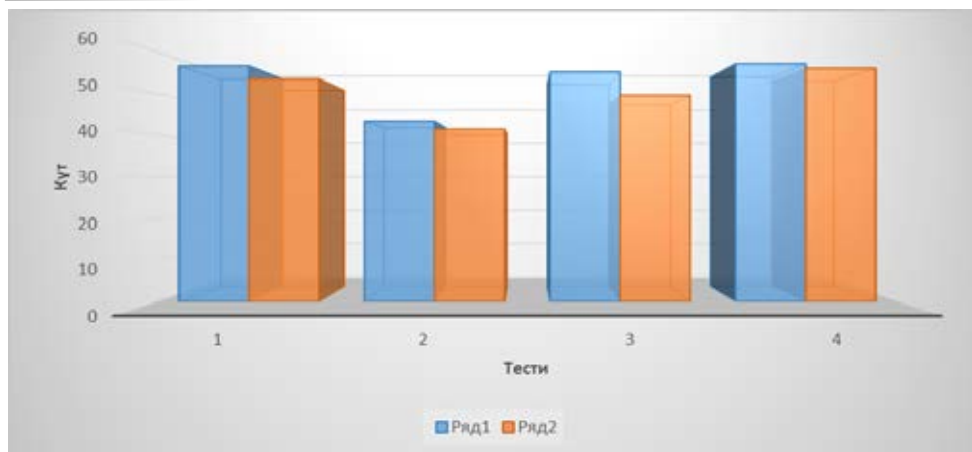
На підставі аналізу розробити нову програму фізичної реабілітації;

Вивчити динаміку функціонального стану хворих, що страждають шийним остеохондрозом, в процесі стаціонарного лікування із застосуванням розробленої програми.

Наукова новизна і практична значущість отриманих результатів. Розроблена програма може бути використана для підвищення ефективності реабілітаційних заходів в лікувально-профілактичних установах.

Методи і матеріали дослідження. Для визначення впливу на рухову функцію хребта методики фізичної реабілітації, як в дослідній, так і в контрольній групі, було проведено 4 функціональних тести рухової активності шийного відділу хребта [5]: тест 1. оцінка бічного нахилу (фронтальна площина); тест 2. оцінка згинання (сагітальна площина); тест 3. оцінка розгинання (сагітальна площина); тест 4. оцінка ротації (поперечна площина).

Математична обробка результатів експериментів включала обчислення: се-

реднього арифметичного значення – \bar{x} ; стандартної помилки середнього – m ; достовірності по t -критерію Стьюдента.

Організація дослідження. Було сформовано 2 групи: дослідна і контрольна. Кожна з яких включала по 10 хворих шийним остеохондрозом – жінки 40-50 років. З хворими експериментальної групи проводилися заняття за розробленою програмою фізичної реабілітації. Застосовувалася перша форма Він-чунь – «Сяонаньтоу». Програма фізичної реабілітації, розроблена для проведення експерименту була спрямована на: 1. відновлення нормальної амплітуди рухів в суглобах шийного і плечового пояса; 2. зняття спастичної напруги м'язів шиї; 3. понизити больові відчуття в шийному відділі хребта; 4. зміцнити м'язово-зв'язковий корсет хребта; підвищити адаптацію організму до фізичного навантаження. З хворими контрольної групи заняття проводилися за програмою, прийнятою лікувальною установою.

Аналіз і узагальнення результатів дослідження. Для оцінки ефективності розробленої комплексної програми фізичної реабілітації були проведені дослідження функціонального стану шийного відділу хребта (вимірювався об'єм рухів шийного відділу хребта до початку і після проведення експерименту) (табл. 1, рис. 1).

Слід зазначити, що початковий стан хворих експериментальної групи за усіма показниками був трохи гірший чим у хворих контрольної групи. Кут при бічному нахилі голови до проведення експерименту в експериментальній групі склав $48,8 \pm 1,93$, в контрольній – $49,9 \pm 0,60$; при згинанні в експериментальній групі – $37,6 \pm 0,67$, в контрольній – $39,3 \pm 0,59$; при розгинанні в експериментальній групі – $47,2 \pm 1,16$, в контрольній – $45,9 \pm 0,64$; при ротації в експериментальній групі – $46,1 \pm 1,32$, в контрольній – $49,8 \pm 0,65$. Проте, після проведення програми реабілітації, приріст показників в експериментальній групі був значно кращим, в порівнянні з контрольною групою. Так, після проведення експерименту, отримані дані показали, що кут при бічному нахилі в експериментальній групі склав $56,6 \pm 1,38$, в контрольній – $53,5 \pm 1,13$; при згинанні в експериментальній групі показник дорівнює $43,3 \pm 0,89$, в контрольній – $41,4 \pm 0,67$; при розгинанні показник в експериментальній групі склав $55,1 \pm 1,49$, в контрольній – $49,5 \pm 1,23$; при ротації показник в експериментальній групі склав $57,1 \pm 1,19$, в контрольній – $56,0 \pm 2,05$. Приріст показників (Δ , %) в ході експерименту був наступним: в експериментальній групі бічний нахил – 14,4%, згинання – 12,3%,

розгинання – 16,5%, ротація – 23,3%; у контрольній групі бічний нахил – 6,4%, згинання – 5%, розгинання – 7,4%, ротація – 11%.

Таким чином, розроблена комплексна програма реабілітації є ефективною методикою фізичної реабілітації хворих шийним остеохондрозом. Застосування цієї методики дозволило добитися зміцнення м'язового корсета тулуба; зміцнити гіпотрофічну мускулатуру; збільшити амплітуду рухів верхніх кінцівок і голови.

Висновки

Застосування комплексу Він-чунь дозволило добитися нормалізації м'язового тону, створити сприятливі умови функціонування серцево-судинної системи і інших систем організму, підвищити толерантність до фізичного навантаження;

Хороша переносимість комплексу хворими і відсутність ускладнень в ході курсу лікування свідчать про безпеку і адекватність програми можливостям хворих остеохондрозом шийного відділу хребта;

За результатами досліджень видно, що запропонований нами спосіб фізичної реабілітації хворих шийним остеохондрозом дозволив добитися більш високих позитивних результатів у хворих дослідної групи в порівнянні з контрольною групою;

Застосування Він-чунь засноване на підході до організму хворого як до єдиної цілісної системи, що дозволить у багатьох випадках добитися одужання в коротші терміни;

Розроблена програма фізичної реабілітації може застосовуватися для лікування і профілактики остеохондрозу шийного відділу хребта, як в стаціонарі, в поліклінічних умовах, так і самостійно.

Список використаної літератури

1. Вэйхань Л. Вин чунь. Техника первого уровня. – М.: София, 2005. – 167 с.
2. Веселовский В.П. Патогенез остеохондроза позвоночника. – М.: Медицина, 1984. – 26 с.
3. Касванде З.В. Лечебная гимнастика на стационарном этапе реабилитации больных шейным остеохондрозом: Методические рекомендации. – Рига, 1986. – 21 с.
4. Касванде З.В., Рудзита М.Я., Бекере М.А. Лечебная гимнастика на поликлиническом этапе реабилитации больных шейным остеохондрозом: Методические рекомендации. – Рига, 1986. – 27 с.
5. Мартиросов Э.Г. Определение функционального состояния позвоночного столба. Методы исследования в спортивной антропологии. – М.: Медицина, 1982. – С. 79-90.
6. Физическая реабилитация: Учебник для академий и инст-тов физической культуры / Под общ. ред. С.Н. Попова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 608 с.
7. Чеун В. Вин чун кунг-фу. Развитие внутренней энергии Ци. – М.: Советский спорт, 2009. – 200 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 11. Профилактическая медицина.

Коцур Н.І.

Професор, д.і. н.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ШКОЛИ

Ключові слова: здоров'я, школяр, загальноосвітній заклад, здоров'язбережувальні технології, здоровий спосіб життя, педагог.

Keywords: health, pupil, educational establishment, health care methods, healthy style of life, teacher.

Сучасний стан здоров'я та суспільної свідомості населення України свідчить, що існує реальна загроза вимирання нації. В умовах інформатизації суспільства на здоров'я учнівської молоді впливає низка чинників, дія яких раніше була значно меншою, особливо це помітно у підлітковому та юнацькому віці. Йдеться, зокрема, про зниження фізичного і підвищення нерво-психологічного навантаження, інформаційне перевантаження, стрімке поширення серед молоді шкідливих звичок. Причини зростання захворюваності школярів також пов'язують із недоліками у системі шкільної і вищої освіти, з тими чинниками навчальної діяльності, які призводять до перенапруження нервової системи і заважають створенню належних умов для задоволення потреб у самопізнанні, самовдосконаленні й самореалізації. Через перевантаженість навчанням більшість школярів страждає від недостатньої рухової активності. На стані здоров'я позначається також невідповідність нових шкільних програм рівню фізіологічних і психічних особливостей розвитку школярів, відсутність навичок організації ефективного навчання, здорового дозвілля, правильного харчування. Окрім того, у багатьох навчальних закладах недостатньо впроваджується система здоров'язбереження школярів. Для її розв'язання необхідно створювати відповідні умови, домагатися органічного поєднання навчально-виховного та оздоровчого процесів.

У Законі України «Про загальну середню освіту» зазначається, що завданнями загальної середньої освіти є: виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів (вихованців). Учитель, володіючи сучасними педагогічними знаннями, при постійній взаємодії з учнями, їхніми батьками, медичним працівником та шкільним психологом, повинен планувати й організовувати свою діяльність з урахуванням пріоритетів збереження та зміцнення здоров'я всіх суб'єктів педагогічного процесу [1].

У своїх працях видатний педагог В.О.Сухомлинський писав: «Досвід переконав нас у тому, що приблизно у 85% усіх невстигаючих учнів головна причина

відставання у навчанні – поганий стан здоров'я, якесь нездужання або захворювання, найчастіше зовсім непомітне і таке, що можна вилікувати тільки спільними зусиллями матері, батька, лікаря та вчителя». На думку великого педагога, школа та учитель, зокрема, повинні брати активну участь у збереженні здоров'я учнів [3].

Здоров'язбережувальні технології в освітньо-виховному процесі розглядалися в низці публікацій українських учених – педагогів, лікарів, психологів. Зокрема, теоретичні і методологічні засади здоров'язбережувальних технологій в роботі вчителя і школи розкриті в публікаціях В. Горащук, С.К. Смірної, І.В.Чупахи та ін. М.М. Безруких виділяє групу негативних факторів ризику здоров'я школярів – педагогічний комплекс, який розвивається під впливом авторитарно-репродуктивної системи навчання. **Дослідники Харківського національного педагогічного університету – С. Є. Лупаренко, О.І.Попов, П.І.Потейко і Л.А.Суханова виокремили** групи здоров'язберігальних технологій. Медико-соціальні аспекти здоров'язбережувальних технологій досліджували О.М. Лук'янова, М.І. Гончаренко, Н. І. Коцур та ін.

Сьогодні ведеться активний пошук моделі, яка інтегрувала б у собі всі форми здоров'язбереження школярів в освітньому просторі. Водночас лише одними здоров'язберігальними і психотехнологіями питання про збереження та зміцнення здоров'я не вирішити. Необхідна також цілеспрямована робота з формування цінності здоров'я в структурі особистості учня. Водночас попри всі труднощі в соціальній сфері, найважливішим завданням закладів освіти залишається охорона і поліпшення здоров'я дітей і підлітків, забезпечення їх гармонійного фізичного та нервово-психічного розвитку. Для виконання цього завдання необхідним є створення таких оздоровчих педагогічних програм, які б комплексно вирішували проблеми здоров'я й успішного навчання. Саме тому з метою поліпшення здоров'я школярів управління педагогічним процесом слід здійснювати на двох рівнях: управління діяльністю учнів та управління діяльністю педагога-організатора навчально-виховного процесу.

На першому рівні головним фактором у руках суб'єкта управління є педагогічні засоби, до яких слід віднести все те, що може бути використано для поліпшення здоров'я. У практиці освітніх установ це зміст, принципи, методи навчання та виховання, форми організації навчального процесу, способи та стилі спілкування тощо.

Здоров'язбереження школярів в освітніх закладах повинно передбачати реалізацію наступних завдань: 1) організацію особистісно-орієнтованого навчання з урахуванням індивідуальних можливостей дитини; 2) діагностику рівня індивідуального здоров'я з урахуванням психосоматичних, конституційних і соціально-духовних особливостей дитини; 3) реалізацію системи рекреаційних, корекційних і реабілітаційних заходів зі збереження здоров'я та створення комфортних умов для дітей, що належать до «групи ризику»; 4) вибір оптимальних технологій і навчальних програм, що враховують стать, вік, соціальне та екологічне середовище; 5) формування індивідуальних потреб особистості та профорієнтації на основі знань про власні можливості та особливості соматичного, психічного, інтелектуального, духовного та соціального здоров'я; 6) навчання методам самодіагностики, самооцінки, самоконтролю та самокорекції психосоматичного статусу особистості; 7) оптимізацію соціально-гігієнічних умов життєдіяльності дітей, вихователів і педагогів [5, 383].

Дослідники С.Лупаренко, О.І.Попов, П.І.Потейко, Л.А.Суханова виді-

ляють такі типи здоров'язберігальних педагогічних технологій:

- організаційно-педагогічні технології, які визначають структуру навчального процесу, що сприяє запобіганню перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптаційних станів;

- психолого-педагогічні технології, пов'язані з безпосередньою роботою вчителів на уроці та психолого-педагогічний супровід усіх елементів освітнього процесу;

- навчально-виховні технології, які включають програму формування культури здоров'я учнів, мотивації до ведення здорового способу життя, попередження шкідливих звичок і передбачають проведення організаційно-виховної роботи зі школярами в позаурочний час та санітарно-освітньої роботи їхніх батьків [3, 383].

Результативність цих технологій залежатиме від умов усвідомлення всіма педагогами освітнього закладу своєї відповідальності за збереження здоров'я учнів і одержання необхідної професійної підготовки для роботи в цьому напрямку.

Здоров'язбережувальний супровід навчального процесу повинен включати наступні компоненти: змістовний (підбір, систематизація та методичне забезпечення навчальних матеріалів, що складають змістовну основу проведення роботи з формування основ здорового способу життя); ціннісно – орієнтаційний (формування усвідомленого відношення до здоров'я як первинної базової цінності); операційно-діяльнісний (активне, діяльнісне засвоєння та активізація отриманих знань про здоров'я, методи його розвитку та збереження через спеціальну навчальну і поза-класну роботу учнів; оціночно-результативний (проведення опитувань, тестування учнів та їхніх батьків, письмових і творчих робіт, підготовка й організація культурно-масових заходів святкового та спортивно-ігрового характеру) [4].

Пріоритетна роль у здоров'язбереженні школярів в будь-якому освітньому закладі відводиться грамотній організації навчального процесу. Кожен учитель повинен працювати за моделлю здоров'язбережувального середовища, найбільш значимими компонентами якої є:

- створення комфортних умов навчання (розклад уроків, перерв, режимні моменти);

- використання оздоровчих методик, які регулюють рухову активність, і прийомів реабілітації розумової і фізичної працездатності.

Одним із важливих елементів здоров'язбережувального супроводу навчального процесу є розклад уроків і організація уроку. Саме від цих елементів буде в найбільшій мірі залежати рівень розумової працездатності, успішність та здоров'я школяра. Врахування фізіологічних коливань працездатності при організації навчання надає можливість забезпечити відповідність розкладу занять гігієнічним вимогам, підтримати працездатність учнів на оптимальному рівні впродовж тривалого часу. Правильна організація уроку перш за все передбачає врахування динаміки працездатності школярів. Зберегти високу працездатність на уроці допомагають не лише правильна регламентація тривалості уроку, а й раціональне чергування різних видів діяльності [2].

Важливою умовою проведення уроків є застосування на заняттях таких здоров'язберігаючих технологій, як емоційних розрядок та оздоровчо-фізкультурних пауз. Оздоровчі хвилинки під час уроків повинні комбінувати в собі фізичні вправи для осанки, вправи для очей, рук, шиї, ніг. Існує взаємозв'язок між рухами пальців,

кисті та розвитком мислення. Це підтверджують дослідження фізіологів. У роботах В.М. Бехтерева є висновки про те, що маніпуляції рук впливають на функціонування центральної нервової системи, розвитку мовлення. Прості рухи кистей допомагають зняти загальну напругу, а також власне з рук, розслаблюють губи, що сприяє покращенню вимови звуків, розвитку мовлення дитини. Дослідження М.М. Кольцової свідчать, що кожен із пальців руки має своє представництво у корі великих півкуль головного мозку. Звукову гімнастику слід використовувати на уроках літератури та мови, вона надасть можливість розвинути правильну вимову звуків, сприятиме підвищенню чіткості та правильності вимови. Завданням «психогімнастики» є збереження психічного здоров'я, запобігання емоційним розладам у дитини через зняття психічного напруження, розвиток кращого розуміння себе та інших, створення можливостей для самовираження особистості [3].

Отже, висока працездатність школяра може бути збережена за умови раціональної організації уроку та дотримання здоров'язберігальних рекомендацій щодо структури і тривалості уроку.

Таким чином, розв'язання проблеми збереження і зміцнення здоров'я всіх учасників освітнього процесу в сучасних умовах інтенсифікації навчання можливе за умови формування здоров'язбережувального простору. Здоров'язбережувальні технології навчання і виховання школярів мають забезпечити високий рівень психосоматичного здоров'я, розумової працездатності, формувати мотивацію до ведення здорового способу життя та виховувати високу культуру здоров'я.

Література

1. Горащук В. Теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів. Автореф. дис. ... канд. пед. наук. Х., 2004. – 21 с.
2. Даниленко Г.М. Гігієнічні проблеми впровадження здоров'яформуючих програм серед школярів / Г.М.Даниленко, Т.Б.Єфімова, Т.В.Меркулова //Актуальні питання гігієни екологічної безпеки України: збірка тез доп. наук.-практ. конф. К., 2009. – С.113-115.
3. Коцур Н.І. Здоров'язберігальні технології у процесі підготовки майбутніх учителів / Н.І.Коцур //Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. – №21. – 2011. – С. 124-128.
4. Лук'янова О.М. Медико-соціальні аспекти збереження здоров'я дітей, забезпечення їх гармонійного фізичного та інтелектуального розвитку /О.М.Лук'янова //Журнал АМН України. – 2001. – №7. – С.408-417.
5. Лупаренко С.Є. Сутність, види та особливості здоров'язберігаючих технологій у дітей в умовах сучасного навколишнього середовища / С.Є Лупаренко, О.І.Попов, П.І.Потейко, Л.А. Суханова // Гігієна населених місць. – №55. – 2010. – С. 382- 386.

ПРИМЕНЕНИЕ ДЕСМОДИУМА КАНАДСКОГО СОРТА PERSEI В ЛЕЧЕНИИ ОФТАЛЬМОГЕРПЕСА

***Аннотация.** Изучена растворимость субстанции фладексан из десмодиума канадского с целью создания лекарственной формы глазные капли для лечения офтальмогерпеса.*

Ключевые слова: десмодиум канадский, офтальмогерпес, лекарственная форма, фладексан.

Ротация заболеваний в мире определяется меняющейся структурой заболеваемости населения. Заметную роль стали играть противовирусные и иммуностропные лекарственные средства.

Специалисты выражают обеспокоенность тем, что среди множества инфекционных агентов, поражающих организм человека, особое место занимает вирус простого герпеса (ВПГ).

Борьба с заболеваниями органа зрения имеет важное медико-социальное значение. Среди широкого ассортимента лечебных средств, взятых на вооружение современной научной медициной, лекарственные формы для лечения глаз занимают особое место. Ежегодно к офтальмологам обращается более 100000 больных с разными формами офтальмогерпеса. Герпетические кератиты и иридоциклиты составляют около 6% от общего числа больных с поражением роговицы. Все это обуславливает актуальность проблемы лечения офтальмогерпеса. Данные литературы показали, что проблема терапии герпеса остается нерешенной.

Нами проведена разработка состава и технологии препарата в форме глазных капель, обладающего противогерпетической активностью из десмодиума канадского сорта Persei. Проведенный анкетированный опрос врачей офтальмологов и анализ историй болезни больных показал, что препараты противовирусного действия пользуются повышенным спросом, поступление их в аптечную сеть ограничено. Возраст больных составил 25-45 лет, что указывает на то, что в основном заболевание касается людей занятых трудовой деятельностью.

Для создания лекарственной формы нами была изучена растворимость субстанции фладексан из десмодиума канадского сорта Persei в разных растворителях. Из используемых растворителей с учетом данных литературы был выбран полиэтиленоксид 400 (ПЭО 400), обладающий лучшей переносимостью, меньшей токсичностью, хорошей "транспортровкой" действующих веществ, снижающим внутриглазное давление и как противоотечное средство.

Проведено изучение растворимости фладексана в растворах полиэтиленоксида 400 (ПЭО 400) с разной концентрацией. Для фиксации капель на слизистой оболочке глаза, эффекта пенетрации, был использован диметилсульфоксид, позволяющий повышать растворимость субстанции.

Диметилсульфоксид безвреден, не обладает тератогенным действием. Исследовано 6 вариантов прописей, проведена антимикробная и специфическая активность глазных капель.

На основании полученных результатов исследования определен состав глазных капель из фладескана-субстанции и продолжена работа с целью составления Нормативно технической документации.

Литература:

1. Брызжикова Т.Т, Юрлова Т.Т. Герпетическая инфекция: профилактика и лечение // Врач. – 2004. – №2. – С. 47-48.
2. Георгиевский В.П. От химической субстанции через оптимальную лекарственную форму к эффективному и безопасному лекарственному препарату. В кн.: Технология и стандартизация лекарств. – Х.: ИГ «Rupet», 2000. – Т. II. – С. 4-37.
3. Каспаров А.А. Основные направления в лечении офтальмогерпеса. // Офт. Журнал. – 1981. – №3. – С. 129-133.
4. Майчук Ю.Ф. Вирусные заболевания глаз. М.: Медицина. – 1981. – С.272.
5. Корулькин Д.Ю., Абилов Ж.А., Музычкина Р.А., Толстиков Г.А. Природные флавоноиды. – Новосибирск: Академическое издательство «Гео», 2007. – 232 с.

Tovmasyan G.R.

PhD in Economics,
Professor at Armenian State University
of Economics
The Republic of Armenia

ARMENIAN GASTRONOMY AND TOURISM

Abstract: *Gastronomy plays an important role in tourism development. A nation is represented to tourists also by its cuisine as a part of its history, culture, habits and daily life. The article discusses food tourism industry trends in the world. It presents Armenian cuisine habits and history and offers several steps to develop tourism in Armenia based on its rich gastronomy and hospitality history and culture.*

Keywords: Tourism, gastronomy, food tourism, restaurants, food and beverage services.

Tourism is considered to be one of the most rapidly growing branches of the world economy. According to UNWTO glossary tourism is defined as “a social, cultural and economic phenomenon which entails the movement of people to countries or places outside their usual environment for personal or business/professional purposes. These people are called visitors (which may be either tourists or excursionists; residents or non-residents) and tourism has to do with their activities, some of which imply tourism expenditure” [12].

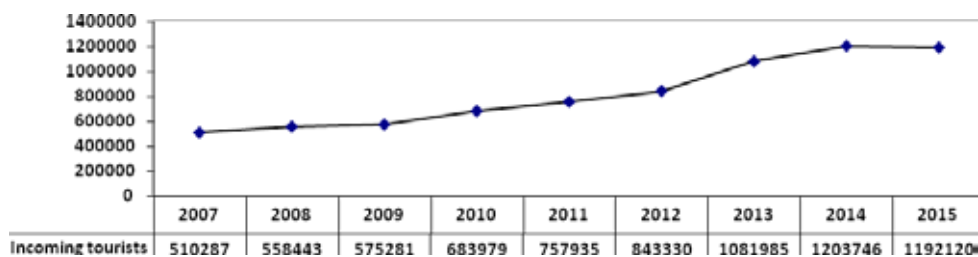

Fig. 1. Incoming tourists of the Republic of Armenia in 2007-2015 [9]

Food and beverage service activities accounted 68688.2 mln AMD in 2015.

Type of service	2013		2014		2015	
	Volume of services, mln AMD	Number, unit	Volume of services, mln AMD	Number, unit	Volume of services, mln AMD	Number, unit
Food and beverage service activities	55371.8	1598	64745.8	1636	68688.2	1885
Included:						
Restaurants	39383.8	431	43737.0	463	46783.2	543
Other objects of food and beverage service	15988.0	1167	21008.8	1173	21905.0	1342

Table 1. Food and beverage service activities in the RA in 2013-2015 [10]

To be specific, international tourist arrivals reached 1,184 million in 2015, a 4.4% increase over the previous year [7]. In Armenia tourism was announced as the main sector of economy: 1,192,120 tourists visited Armenia in 2015.

In the RA in 2014 the total contribution of Travel & Tourism to GDP was AMD 578.5bn (12.7% of GDP) and the total contribution of Travel & Tourism to employment, including jobs indirectly supported by the industry, was 11.3% of total employment (133,500 jobs) [14, p. 12].

The price of meal in an inexpensive restaurant in Armenia is counted 3,000 AMD on average per person, meal for 2 people in a mid-range restaurant with three-course is 10,000 AMD on average [4].

One of the types of tourism is food or gastronomic tourism. Gastronomic tourism applies to tourists and visitors who plan their trips partially or totally in order to taste the cuisine of the country/region or to carry out activities related to gastronomy [13, p.7]. The World Food Travel Association (WFTA), the world's leading authority on food and drink tourism, has released its new 2015 FoodTrekking Monitor (a report on and prognosis for the world's food and drink tourism industry). The WFTA identified the following ten food and drink tourism industry trends in this year's Monitor:

- **Changing Demographics** - *Today's gourmet travelers are evolving from past pre-conceptions of who foodie travelers really are.*
 - *Customers from Asia are youngest, while those from North America are the oldest*
 - *Europe and North America are the most popular areas for food/drink tours*
 - *Global average trip length is 5.3 days*
 - *Less than 1/3 of customer bookings are made entirely online*
- **Increasing Sustainability Sensitivity** - *More concern about food/drink waste and its packaging waste.*
- **Local Sourcing Still Hot** - *Continued interest in sourcing & buying local food and drink.*
- **More Expensive** - *Increased costs for food, drink, water, labor and transportation.*
- **More Knowledgeable Travelers** - *Knowing more than ever; still seeking new and different.*

- **Authenticity Thriving** - *Still important to foodies.* Whether you are exploring a country, region, city or neighborhood, you are still searching to find a sense of place through food.
- **Increasing Destination Competition** - *More competition among tourism offices for a "slice of the pie".*
- **Strong Mobile Growth** - *Fast, reliable 3G/4G/Wi-Fi service is a requirement.*
- **Peer to Peer Dining Experiences** - *Coming onto the scene in a strong way.* Peer to Peer Dining is the AirBnB of meals. You will be hard-pressed to find a more authentic experience than eating a meal cooked by a local in their own home. Popular services include EatWith, Feastly, MealSharing, and CookApp.
- **Wellness Packaged with Food** - *Now integrated into food and drink tourism.* Expect fresher, healthier food choices at hotels, restaurants, airports and even on-board planes and trains [8].

The role of gastronomy is significant for tourism development. A nation is shown to tourists also by its cuisine as a part of its history, culture, habits and daily life. Many tourists like travelling for getting acquainted with the national cuisine of other country. These kind of tourists prefer national food to globalized food companies which have their sets in many countries (for example McDonalds, Burger King, KFC, etc.). So, gastronomy holds an essential place in tourism industry and gastronomic heritage must be properly used and presented abroad for tourism promotion. It's a strategic element in defining the brand and image of a tourism destination. Many countries are very popular to tourists with their national cuisine as Spain, Italy, France, Great Britain, Portugal, etc.

Armenian gastronomy also should be properly presented abroad. Being a part of Armenian tourism product and Armenian culture, gastronomy has a direct influence on tourism. By trying the national food the tourists get acquainted with the country's culture closely. The taste of food may also have a deep impact on tourist's imagination and memory of a specific destination. Consequently, Armenia must offer high standards of product quality and services.

Armenia may be characterized as slow food having country. Armenia has a big agriculture and rich cuisine. Here we will briefly introduce the main points of Armenian gastronomy. Armenian cuisine is one of the oldest cuisines of Asia and the oldest in Caucasus. Armenian culinary traditions originate from ancient times. Based on archaeological excavations, scientists have concluded that Armenians were aware of fermentation processes in bread baking even 2500 years ago. Armenian dishes are distinguished by a unique tangy flavor and intensity. Pepper, garlic, cumin and various spicy greens are used as a condiment. It is estimated that for preparation of dishes, Armenian cuisine uses about 300 species of wild grasses and flowers, which are used as condiments or even a main dish. Speciality of Armenian cuisine is that there are no fats used. The majority of dishes are cooked in drawn butter. Armenia is very popular with its wine cellars and of course with Armenian cognac. Archaeologists managed to dig up the oldest of the wineries in one of the caves in Armenia, near the village Areni, proving that people distilled grapes already in the distant Bronze age, more than 6.000 years ago [1].

Tourists may taste Armenian national food in many national food restaurants, taverns, etc. From **Armenian national dishes** are the followings:

- Barbeque ("khorovats" in Armenian) and kebab,
- Dolma – made of cabbage or grape leaves, or various vegetables with meat filling,

- Harisa – wheat porridge mixed with chicken,
- Spas – a soup made from matsun (yogurt).
- Khash – hot meat jelly,
- Qufta – tender meat balls made of stewed beef,
- Lahmajo – patties with ground meat, tomato sauce and pepper,
- Ghaurma – boiled and fried meat, covered with butter,
- Ghapama – pumpkin stew,
- Khashlama – boiled beef in broth,
- Arganak – chicken soup with small meatballs, garnished before serving with beaten egg yolks,
- Fish Ishkhan – Sevan trout, served steamed, grilled on a skewer, or stuffed and baked in the oven,
- Fish Sig – a whitefish from Lake Sevan,
- Basturma – a highly seasoned, air-dried raw beef,
- Lavash – national unleavened wheat bread (is in the Representative list of the Intangible Cultural Heritage of Humanity by UNESCO [6]),
- Dried fruit of Armenian apricot, peach, plum and other fruits,
- Armenian pastry gata – with the filling of nuts and walnuts.

Armenian national drinks are: Tan – yogurt drink (still or carbonated); Jermuk – mineral water from Jermuk resort; Armenian brandy and beer (known worldwide); Armenian wine (the oldest in the world) [2; 3; 5]

Every year **food festivals** are being organized in Armenia such as:

- Dolma festival in Musaler, Armavir region,
- Barbeque (khorovats) festival in Akhtala, Lori region,
- Wine festival in Areni, Vayots Dzor region,
- Gata festival in Khachik, Vayots Dzor region [11].

Besides, agricultural food fairs are organized when citizens may buy fruits or vegetables from villagers.

Thus, gastronomy is an intellectual property, which should be used to promote tourism. For this purpose we offer the following steps:

- To present the history and current assets of Armenian hospitality and gastronomy as an attracting factor of tourism product, part of tourism image and brand abroad,
- To study and invest the international best practice in the sphere of food serving, restaurant business and tourism hospitality,
- To increase the effectiveness of marketing performance by using a large set of e-marketing tools,
- To implement staff training programs according to international practice in order to have skilled and competitive employees in food tourism sphere.

Thus, the above mentioned steps will help to advance tourism in Armenia based on gastronomy and hospitality history and culture.

References:

1. Armenian Cuisine, URL: <http://ria.am/am/about-armenia/armenian-cuisine.html>
2. Armenian cuisine: URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Armenian_cuisine

3. Armenian National Dishes, URL: <http://www.advantour.com/armenia/cuisine.htm>
4. Cost of Living in Armenia, NUMBEO 2016, URL: http://www.numbeo.com/cost-of-living/country_result.jsp?country=Armenia
5. Cuisine, URL: <http://travelarmenia.org/cuisine/>
6. Intangible Cultural Heritage, UNESCO 2013, URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/en/RL/lavash-the-preparation-meaning-and-appearance-of-traditional-bread-as-an-expression-of-culture-in-armenia-00985>
7. International tourist arrivals up 4% reach a record 1.2 billion in 2015, UNWTO 2016, URL: <http://media.unwto.org/press-release/2016-01-18/international-tourist-arrivals-4-reach-record-12-billion-2015>
8. The Culinary Travel Guide (2015), 10 Culinary Travel Trends for 2015, URL: <http://theculinarytravelguide.com/2015/02/02/10-culinary-travel-trends-for-2015/>
9. The data are based on the analysis of Social-Economic Situation of RA by the National Statistical Service of the RA for 2007-2015 years, URL: www.armstat.am
10. The data are based on the analysis of documents of the National Statistical Service of the RA, URL: www.armstat.am
11. Tourism, Ministry of Economy of the RA, URL: <http://mineconomy.am/arm/39/gort-saruyt.html>
12. Understanding Tourism: Basic Glossary, UNWTO, URL: <http://media.unwto.org/en/content/understanding-tourism-basic-glossary>
13. World Tourism Organization (2012), Global Report on Food Tourism, UNWTO, Madrid, URL: http://dtxqt4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/global_report_on_food_tourism.pdf
14. WTTC Travel & Tourism Economic Impact 2015 Armenia, URL: <http://www.wttc.org>